

ΠΟΛΕΙΣ – ΣΤΑΘΜΟΙ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ
ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΚΥΠΡΟ, ΜΑΛΤΑ ΚΑΙ Ν. ΙΤΑΛΙΑ

Εκπόνηση-Επιμέλεια:

Κέντρο Παιδείας και Πολιτισμού – ΚΕΚ

Εκτύπωση:

Εκπαιδευτικό και Πολιτιστικό Ίδρυμα «Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς»

Επιστημονική Ομάδα:

Μιχαήλ Κόνιας

Χριστόφορος Κοντάκης

Κωνσταντίνος Σκρέκας

π. Γρηγόριος – Τηλέμαχος Σταμκόπουλος

Χρήστος Χατζημιάδης

Μετάφραση:

Ειρήνη Σιδερίδου

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

**ΠΟΛΕΙΣ – ΣΤΑΘΜΟΙ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ
ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ**

**ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΚΥΠΡΟ, ΜΑΛΤΑ
ΚΑΙ Ν. ΙΤΑΛΙΑ**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Είναι έργο τής προνοίας του άγιου Θεού ή ιεραποστολική περιοδεία του Άποστόλου Παύλου στην Ανατολική Μεσόγειο. Οι ισχυροί πνευματικοί ώμοι, ή έντονος προσωπικότης και ό άσυγκράτητος θεϊός ζήλος του Άποστόλου των Έθνών Παύλου, άνοιξαν τίς κλειστές πύλες των δυσχερειών που προέβαλλαν στην καινούργια Θρησκεία του Ναζωραίου ή άθεη και αντιπνευματική πολιτική έξουσία, τά ιερά και οι ψυχές των ειδωλολατρών, καθώς και ή παχυλή άδιαφορία των τοπικών κοινωνιών στό χώρο τής Θρησκείας.

Ό Χριστός είχε φανερωθεί ενώπιον του Άποστόλου Παύλου, κατά την πορεία του προς την Δαμασκό για να διοργανώσει διωγμό έναντίον τής Έκκλησίας και από εκείνης τής ώρας ή ένθουσιώδη ψυχή του Παύλου επέταξε προς την Ανατολή για να κηρύξη και να διοργανώσει τίς τοπικές Έκκλησίες. Από την Κύπρο, την Κρήτη και την Ρόδο προχώρησε στην ελληνικώτατη τότε Ίωνία, έφθασε στην Έφεσο, στίς Κολοσσές, στην Τρωάδα, στη Σαμοθράκη, στους Φιλίππους, στην Αμφίπολη, στη Θεσσαλονίκη, στη Βέροια, στη Νικόπολη, στην ξακουστή Αθήνα και την Κόρινθο και έπειτα στην Μάλτα, στην Κάτω Ίταλία και στη Ρώμη. Ό ιερός Άπόστολος έκήρυττε τόν Ίησούν Χριστό ως τόν μόνο άληθινό Θεό, ως Αντρωτή και Σωτήρα όλου του κόσμου. Γι' αυτό έγγράφως παρήγγειλε προς τόν Τιμόθεο και δι' αυτού προς όλους τούς Χριστιανούς. “μνημόνευε Ίησούν Χριστόν έγγεγραμένον εκ νεκρών” (Β' Τιμ. β' 8).

Υπό αυτές τίς προϋποθέσεις θεωρούμε ότι τό περιεχόμενο του παρόντος τόμου, είναι μία χρήσιμη και άπαραίτητη προσπάθεια, για την ανάδειξη και την προβολή των πόλεων και των περιοχών που έπεσκέφθη ό Άπόστολος Παύλος κατά τίς άποστολικές του περιοδείες στον 1ο μ.Χ. αιώνα. Οι τοπικές Αρχές, οι ιδιωτικοί φορείς και όσοι είναι Χριστιανοί θά υποκινηθούν για να έμπεδώσουν ως εύλογία και τιμή τίς έπισκέψεις του Άποστόλου Παύλου στίς περιοχές τους. Γι' αυτό ό Παύλος, γράφων προς τούς Ρωμαίους υπενθύμιζε τό άγιογραφικό λόγο. “Ως ώραίοι οι πόδες των ευαγγελιζομένων ειρήνην, των ευαγγελιζομένων αγαθά” (Ρωμ. ι' 15).

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

fo Θεσσαλονικιά Ανθιμος

† Ο ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΑΝΘΙΜΟΣ

Εισαγωγή

Στα μέσα του Ιουμ.Χ. αιώνα συντελείται μια σημαντική αλλαγή στον Ελληνορωμαϊκό κόσμο με τη συνάντηση του ελληνικού πνεύματος και του χριστιανισμού, η οποία θα είναι καθοριστική για την εξέλιξη του ευρωπαϊκού και εν γένει του παγκόσμιου πολιτισμού. Την περίοδο αυτή ο Ελληνισμός επιδρούσε καταλυτικά με την γλώσσα του και διέχεε όλα τα πολιτιστικά του στοιχεία (παιδεία, φιλοσοφία, επιστήμες, τέχνες, θεσμούς, κοινωνικές αξίες κλπ.) ως φωτεινές ακτίνες σ' όλα τα σημεία του τότε γνωστού κόσμου (ρωμαϊκή αυτοκρατορία) και ο Χριστιανισμός με τη βοήθεια της ελληνικής γλώσσας και παιδείας εισάγει νεωτεριστικές αντιλήψεις περί Θεού, κόσμου και ανθρώπου.

Τα πορίσματα της ιστορίας του πολιτισμού αποδεικνύουν περίτρανα ότι ο Χριστιανισμός δεν ήταν άρνηση και απαξίωση του ανθρώπου. Αντιθέτως, το πνεύμα του στάθηκε ηθικό στήριγμα για τους Ευρωπαϊκούς λαούς. Το ανθρώπινο πνεύμα χάρις στο μήνυμα του Ευαγγελίου έλαβε σπουδαίες εμπνεύσεις και η διδασκαλία του Ιησού επηρέασε τη ζωή των ανθρώπων, τις κοινωνίες και ευρύτερα τον πολιτισμό αποκαλύπτοντας την αξία του ανθρώπινου προσώπου. Μέσα στο Χριστιανισμό η ανθρώπινη προσωπικότητα καταξιώθηκε και έγινε σεβαστή.

Βεβαίως είναι παγκοίμως γνωστόν ότι ο πρωτεργάτης αυτής της σύζευξης Ελληνισμού και Χριστιανισμού είναι ο απόστολος Παύλος, που με το κήρυγμά του για την εν Χριστώ λύτρωση του ανθρώπου και για την ευθύνη του έναντι του συνανθρώπου μέσα στην κοινωνία άλλαξε την πορεία του κόσμου θέτοντας τα θεμέλια ενός νέου. Δικαίως ονομάζεται Απόστολος των Εθνών, διότι είχε αναλάβει να κηρύξει εκτός της Παλαιστίνης στην Μ. Ασία, Ελλάδα, Κύπρο και Ιταλία, στους Ιουδαίους της διασποράς καί στους εθνικούς (ειδωλολάτρες), σε αντίθεση με τον απ. Πέτρο και τους άλλους αποστόλους που ανέλαβαν να κηρύξουν κυρίως στους εκ περιτομής Ιουδαίους.

Το παρόν βιβλίο αποτελεί ένα σύντομο ταξιδιωτικό οδηγό με γενικές πληροφορίες (τοπογραφικές, ιστορικές, θρησκευτικές) και φωτογραφικό υλικό από αξιοθέατα των πόλεων της ηπειρωτικής Ελλάδος, της Κύπρου και Ν. Ιταλίας, όπου περιόδευσε και κήρυξε ο απόστολος Παύλος.

Το υλικό του χωρίζεται ουσιαστικά σε δύο μεγάλα μέρη.

το πρώτο μέρος αναφέρεται γενικά στη ζωή και στις περιοδείες του απ. Παύλου και

στο δεύτερο μέρος εξετάζονται πόλεις της Ελλάδος, της Κύπρου και της Ν. Ιταλίας τις οποίες επισκέφθηκε ο απ. Παύλος, όπως Καβάλα (Νεάπολις), Φίλιπποι, Αμφίπολη, Απολλωνία, Θεσσαλονίκη, Βέροια, Αθήνα, Κόρινθος, Νικόπολις, Κως, Ρόδος, Κρήτη, Πάφος και Σαλαμίνα, Μελίτη, Συρακούσες, Ποτιόλοι, Ρήγιο και Ρώμη.

Πηγές για το μελετητή της ζωής και του έργου του απ. Παύλου αποτελούν οι Πράξεις Αποστόλων του ευαγγελιστή Λουκά και οι δεκατέσσαρις επιστολές του Παύλου, στις οποίες υπάρχουν πολλές ιστορικές πληροφορίες. Επίσης λάβαμε υπόψη και άλλες ιστορικές πληροφορίες από πηγές των χρόνων της Κ. Διαθήκης. Με βάση όλο αυτό το υλικό θα εξετάσουμε συνοπτικά τη ζωή και τις πόλεις που επισκέφθηκε ο απ. Παύλος στην Ελλάδα, Κύπρο και Ν. Ιταλία.

Α΄

**Ο ΒΙΟΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΡΙΟΔΕΙΕΣ
ΤΟΥ ΑΠ. ΠΑΥΛΟΥ**

1. Ο βίος του απ. Παύλου

Ο απ. Παύλος

Καταγωγή. Έγκυρες και αξιόπιστες πληροφορίες για τη ζωή του Παύλου αντλούμε μόνον από τα βιβλία της Καινής Διαθήκης (από τις Πράξεις Αποστόλων και τις 14 επιστολές του Παύλου). Από τα βιβλία αυτά μαθαίνουμε ότι ο απ. Παύλος γεννήθηκε στην Ταρσό της Κιλικίας: «*εἶπε δὲ ὁ Παῦλος· Ἐγὼ ἄνθρωπος μὲν εἰμι Ἰουδαῖος Ταρσεύς, τῆς Κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης*» (Πρξ 21,39) στις αρχές του 1ου αιώνου μ.Χ. (5-15 μ.Χ.), από Ιουδαίους γονεῖς και καταγόταν από τη φυλή του Βενιαμίν (Φι 3,5· Πρξ 23,6). Οι φυλές του

Ιούδα και του Βενιαμίν ήταν οι μόνες καθαρές εβραϊκές φυλές κατά την εποχή του Χριστού. Ο Παύλος κατά την ογδόη ημέρα από τη γέννησή του περιμήθηκε, πράγμα που φανερώνει ότι ο πατέρας του και η οικογένειά του, αν και Ελληνιστές, ήσαν άνθρωποι ευσεβείς και νομοταγείς.

Όνομα. Το εβραϊκό του όνομα ήταν Σαούλ ή Σαύλος (Πρξ 7,58· 8,1) κατά τη γνωστή τότε συνήθεια των Ιουδαίων της διασποράς να φέρουν εκτός από το ιουδαϊκό τους όνομα και ένα ομόηχο ελληνικό. Τέτοια ονόματα έχουμε και άλλα στην Αγία Γραφή, όπως Ιακώβ-Ιάκωβος, Μαριάμ-Μαρία. Επειδή είχε και την ιδιότητα του Ρωμαίου πολίτου, την οποία όπως ο ίδιος αναφέρει την κληρονόμησε από τον πατέρα του, «*ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι*» (Πρξ 22,28), έφερε και το ρωμαϊκό όνομα Παύλος.

Χρόνος γέννησης. Ο χρόνος της γεννήσεώς του δεν είναι γνωστός, αλλά αν λάβουμε υπόψη ότι κατά το λιθοβολισμό του πρωτομάρτυρα διακόνου Στεφάνου, αναφέρεται στις Πράξεις 7,58 ως νεανίας και στην Φιλήμονα 9, η οποία γράφτηκε περίπου το 60-62 μ.Χ., αυτοαποκαλείται πρεσβύτερης, άρα μπορούμε κατά προσέγγιση να υπολογίσουμε ότι το έτος γέννησής του ήταν περίπου μεταξύ 5-15 μ.Χ. και κατά συνέπεια ήταν δέκα χρόνια νεώτερος του Χριστού. Αν ο Παύλος τα χρόνια που σπούδασε στα Ιεροσόλυμα

είδε τον Ιησού δεν έχουμε καμιά σαφή πληροφορία. Αυτό που γνωρίζουμε είναι ότι στο μαρτύριο του Στεφάνου διά λιθοβολισμού φύλαγε τα ρούχα των λιθοβολητών του πρωτομάρτυρα και συναινούσε για το θάνατό του.

Σπουδές. Ο απ. Παύλος πέρασε την παιδική και μέρος της εφηβικής του ηλικίας στην Ταρσό και εκεί έκανε τις πρώτες σπουδές του. Στη συνέχεια οι γονείς του φρόντισαν να τον στείλουν στα Ιεροσόλυμα για να σπουδάσει πλη-ρέστερα το Μωσαϊκό Νόμο, διότι την εποχή αυτή όσοι από τους Ιουδαίους ήθελαν να ειδικευθούν στις θρησκευτικές σπουδές και να παρακολουθήσουν μαθήματα ανώτερης βαθμίδας, ώστε να γίνουν νομοδιδάσκαλοι, έπρεπε να μεταβούν στα Ιεροσόλυμα και να γραφτούν σε μία από τις σχολές που διευθυνόταν από διακεκριμένους διδασκάλους του Νόμου. Έτσι ο νεαρός Σαούλ, που διακαώς ήθελε να σπουδάσει τα ιερά γράμματα, στάλθηκε από τους γονείς του στα Ιεροσόλυμα, κοντά στην αδελφή του, για να σπουδάσει παρά τους πόδας ενός εξαιρετου και φημισμένου ραβίνου, του Γαμαλιήλ. Το ότι είχε ο Παύλος αδελφή στα Ιεροσόλυμα το πληροφορούμεθα από το χωρίο των *Πρξ 23,16* «*ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς Παύλου*» και ίσως αυτός ήταν ένας επιπρόσθετος λόγος εγκατάστασής του εκεί. Ο νεαρός Παύλος μαθήτευσε κοντά στο φαρισαίο Γαμαλιήλ που ήταν άνθρωπος ευσεβής και συνετός· «*τίμιος παντὶ τῷ λαῷ*» και μετριοπαθής προς τους Χριστιανούς και έγινε κάτοχος, όσο λίγοι, της Ιουδαϊκής θεολογίας και ζηλωτής των πατρικών παραδόσεων, όπως ο ίδιος ομολογεί· «*περισσότερως ζηλωτῆς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων*» (*Γα 1,14*). Ήταν τόσο φανατικός Ιουδαίος, ώστε στο λιθοβολισμό του πρωτομάρτυρος Στεφάνου, όπως προείπαμε, φύλαγε τα ρούχα των λιθοβολιστών· «*οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου Σαύλου, καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν Στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα· Κύριε*

Ο λιθοβολισμός του πρωτομάρτυρος Στεφάνου

Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. θεῖς δὲ τὰ γόνατα ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ· Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη. Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ» (Πρξ 7,58-60).

Επάγγελμα – Σκηνοποιός. Πέρα από τη γνώση του Νόμου, οι Ιουδαίοι έπρεπε να μάθουν και κάποια τέχνη για την εξοικονόμηση των αναγκαιών αγαθών της ζωής με τα ίδια τους τα χέρια, ακόμη και αν σπούδαζαν, διότι δεν ήθελαν να ζουν από τη διδασκαλία του νόμου. Έτσι πληροφορούμεθα από τις Πράξεις ότι ο απ. Παύλος παράλληλα με τις σπουδές του κατείχε την τέχνη του σκηνοποιού και κατασκεύαζε τις σκηνές είτε από δέρμα είτε από μαλλί κασίκας. Θεωρούσε μεγάλη τιμή την άσκηση του επαγγέλματός του, διότι εξασφάλιζε τα της διατροφής του και των συντρόφων του εργαζόμενος με τα ίδια του τα χέρια (Πρξ 20,34) και διότι δεν ήθελε να επιβαρύνει οικονομικά τις κατά τόπους εκκλησίες. «*ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ*» (Α΄ Κο 9,18 & Α΄ Θε 2,9).

Προσόντα – Επιστροφή του Παύλου. Η κατοχή της ελληνικής παιδείας και γλώσσας και η ιδιότητα του Ρωμαίου

Ο δρόμος για τη Δαμασκό όπου έγινε η μεταστροφή του απ. Παύλου

πολίτου ήταν για κάποιον, την εποχή αυτή, βασικά προσόντα. Έτσι ο Θεός τα κατεύθυνε, ώστε ο απ. Παύλος να διαθέτει αυτά τα πλεονεκτήματα και επιπλέον να έχει άριστη ιουδαϊκή θεολογική κατάρτιση. Αλλά εκτός αυτών των προσόντων διακρινόταν για την πίστη, το ζήλο έστω και χωρίς επίγνωση και τις φυσικές ικανότητές του. Γι' αυτό νεώτατος ζήτησε από τον Αρχιερέα Καϊάφα συστατικές επιστολές και να τεθεί επικεφαλής καταδιωκτικής

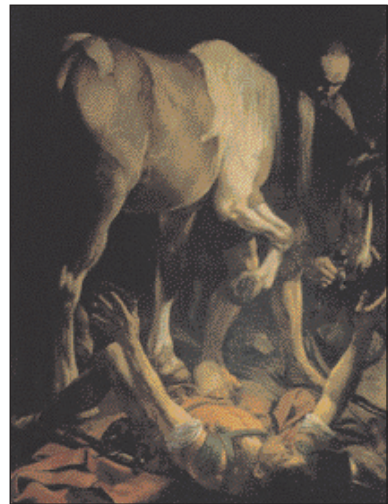
αποστολής κατά των χριστιανών. Σε μία τέτοια αποστολή προς τη Δαμασκό, προκειμένου να τιμωρήσει παραδειγματικά τους εκεί Ιουδαίους που έγιναν χριστιανοί, διακόπτει την πορεία του ο ίδιος ο

Δαμασκός

αγαθά κίνητρα προς υπεράσπιση της πατρώας θρησκείας των Ιουδαίων. Γι' αυτό, επειδή ήταν άδολος και αγνός, ο Κύριος του αποκαλύφθηκε και τον κατέστησε «σκευός έγκλογής» του και μάλιστα τον απέστειλε στα Έθνη, διότι ήταν γνώστης της διαφοράς που υπήρχε ανάμεσα στον ιουδαϊκό και ειδωλολατρικό κόσμο και επομένως ο καταλληλότερος για να κηρύξει στους ειδωλολάτρες. Η επιστροφή του Παύλου χρονολογείται γύρω στο έτος 35 μ.Χ.

Ιησούς, ο οποίος φανερώνεται μπροστά του με εντυπωσιακό τρόπο. Ξαφνικά έλαμψε εκτυφλωτικό φως γύρω του και ακούει μια φωνή να του λέει· «Σαούλ Σαούλ, τί με διώκεις;» και με τον τρόπο αυτό η θεία χάρις τον αιχμαλωτίζει και ο Ιησούς τον κάνει δικό του απόστολο (Πρξ 9,1-9). Από τότε ο Παύλος θέτει τον εαυτό του στην υπηρεσία της Εκκλησίας. Επίσης, όπως ο ίδιος ομολογεί, εδίωξε με πάθος τους χριστιανούς, αλλά όλα αυτά τα έκαμνε από

Η μεταστροφή του απ. Παύλου

Η δράση του Παύλου. Έτσι, δεκαέξι περίπου χρόνια μετά το θάνατο του Ιησού, ο απ. Παύλος κατ' εντολή του Θεού άρχισε τη μεταστροφή των ειδωλολατρών στο χριστιανισμό· «τέθεικά σε εις φώς έθνών του είναι σε εις σωτηρίαν έως εσχάτου τής γής» (Πρξ 13,47). Το έργο του απ. Παύλου ήταν εξαιρετικά πολύτιμο για την εξάπλωση του Χριστιανισμού, διότι ανέλαβε να διδάξει στους ειδωλολάτρες (τους εθνικούς). Κατά τα επόμενα είκοσι πέντε χρόνια, πραγματοποίησε ο Παύλος τέσσερις ιεραποστολικές περιοδείες γύρω από τη Μεσόγειο, στη Μέση Ανατολή και στην Ευρώπη, που μαρτυρούνται από το Λουκά στο βιβλίο των Πράξεων των Αποστόλων και από τις επιστολές του. Επίσης οι Πράξεις

καταγράφουν και ένα ταξίδι του Παύλου στη Ρώμη, όπου οδηγείται αιχμάλωτος για να δικαστεί ενώπιον του Ρωμαίου αυτοκράτορα, όπως αρμόζει σε ένα Ρωμαίο πολίτη.

Μαρτυρικό τέλος. Απέθανε με μαρτυρικό θάνατο στη Ρώμη πιθανώς μεταξύ των ετών 66-68 κατά την ιερά παράδοση. Ότι

Ο αποκεφαλισμός του απ. Παύλου

πέθανε στη Ρώμη είναι βέβαιο, διότι ήταν Ρωμαίος πολίτης και αυτοί μόνο από τον Καίσαρα ήταν δυνατόν να καταδικασθούν σε θάνατο. Επίσης και το είδος του θανάτου είναι βέβαιο, διότι οι Ρωμαίοι πολίτες εκτελούνταν μόνον δι' αποκεφαλισμού με ξίφος ή πέλεκυ και όχι με βασανιστήρια.

2. Οι περιοδείες του απ. Παύλου

α) Η τακτική του Παύλου κατά τις περιοδείες του

Είναι αξιοπρόσεκτη η τακτική που ακολουθεί ο απ. Παύλος κατά τις περιοδείες του, διότι παρατηρούμε από τα στοιχεία που διαθέτουμε ότι επισκέπτεται κυρίως: α) μεγάλες πόλεις, β) την εβραϊκή συναγωγή της πόλεως, φυσικά σε όσες πόλεις υπάρχουν, διότι θεωρούσε φρόνιμο και πρέπον, πρώτα να κηρύξει στους ομοεθνείς του Ιουδαίους και στη συνέχεια να στραφεί στους εθνικούς και γ) κατά κανόνα δεν περιοδεύει μόνος του, αλλά έχει μαζί του επιτελείο συνεργατών - μαθητών.

Ο απ. Παύλος του Δ.
Θεοτοκόπουλου

♦ **Μεγαλουπόλεις.** Ο απ. Παύλος στις περιοδείες του, όπως περιγράφονται στις Πράξεις από το Λουκά, επισκέπτεται μόνον μεγάλες πόλεις για να κηρύξει το Ευαγγέλιο και σ' αυτές ιδρύει κατά τόπους εκκλησίες. Γι' αυτό ακολουθούσε τους κύριους εμπορικούς δρόμους, πηγαίνοντας από πόλη σε πόλη είτε διά ξηράς είτε διά θαλάσσης. Τα τρία κύρια κέντρα της ιεραποστολικής του δραστηριότητας ήταν η Αντιόχεια, η Έφεσος και η Κόρινθος. Χάρη στα ταξίδια του σε τέτοια μεγάλα εμπορικά κέντρα και πρωτεύουσες επαρχιών, ο Παύλος είχε την ευκαιρία να απευθύνεται σε μεγάλο αριθμό ανθρώπων. Στις περιοδείες του αυτές ακολουθούσε την εξής τακτική· διάλεγε τις μεγάλες πόλεις που αποτελούσαν κέντρο της περιοχής τους και εκεί κήρυττε και ίδρυε εκκλησία. Μέσα από την εκκλησία αυτή με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, πολύ γρήγορα αναδεικνυόταν διδάσκαλοι και προφήτες του θείου λόγου, οι οποίοι συνέχιζαν και επέκτειναν το έργο του Αποστόλου και στις γύρω περιοχές.

♦ **Συναγωγή.** Ο απ. Παύλος συνήθιζε να κηρύττει πρώτα στις ιουδαϊκές συναγωγές, διότι εκεί πιά εύκολα μπορούσε να αποκτήσει επαφή με τους ομοεθνείς του, μια που ήταν τόπος ανάγνωσης

των ιερών γραφών αλλά και προσευχής. Τέτοιες συναγωγές υπήρχαν διάσπαρτες στις μεγαλύτερες πόλεις της Μεσογείου μετά τη βαβυλώνια αιχμαλωσία. Παρά τα συχνά προβλήματα που συναντούσε από φανατικούς Ιουδαίους, το κήρυγμά του είχε απήχηση σε καλοπροαίρετους και ευσεβείς Ιουδαίους.

Η αίθουσα της συναγωγής περιλαμβάνει πάντα μια Κιβωτό τοποθετημένη στον τοίχο που βλέπει προς την Ιερουσαλήμ, στην οποία φυλάσσεται η Πεντάτευχος και μπροστά της κρέμεται μια λυχνία με το άσβεστο φως (νερ ταμίντ), δύο επτάφωτες λυχνίες (μενορά), στασίδια και ένα ανυψωμένο αναλόγιο απ' όπου διαβάζονται τα ιερά κείμενα. Οι πιστοί κάθονται στην αίθουσα στραμμένοι κατά την προσευχή προς την Ιερουσαλήμ.

♦ **Συνεργάτες.** Ένα άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα του απ. Παύλου είναι ότι στις περιοδείες του δεν ταξίδευε μόνος του, αλλά είχε μαζί του μια ομάδα συνεργατών. Μεταξύ αυτών ξεχωρίζουν ο Βαρνάβας, ο Ιωάννης Μάρκος, ο Σίλας, ο Τιμόθεος, ο Τίτος, ο Αρίσταρχος, ο Λουκάς, που κατέγραψε τις περιοδείες του στο βιβλίο των Πράξεων, και πλήθος άλλων.

β) Σύντομη αναδρομή της ιστορίας διάδοσης του Ευαγγελίου

Μελετώντας τα πρώτα κεφάλαια των Πράξεων βλέπουμε ότι τα πρώτα μέλη της εκκλησίας ήταν Ιουδαίοι γηγενείς και της διασποράς και οι απόστολοι κηρύττουν μόνον στην περιοχή της Ιουδαίας και Γαλιλαίας.

Στη συνέχεια, μετά το θάνατο του διακόνου Στεφάνου, ο Φίλιππος, δεύτερος από τους επτά διακόνους, κηρύττει και βαπτίζει Σαμαρείτες και τον ευνούχο Αιθίοπα.

Ο πρώτος από τους αποστόλους που κήρυξε σε εθνικούς

(ειδωλολάτρες) ήταν ο απ. Πέτρος (περίπτωση Κορνηλίου Πρξ 10,1-33). Αυτό, όμως, προκάλεσε την αντίδραση των Ιουδαίων χριστιανών, που ήθελαν τη νέα πίστη αποκλειστικά ιουδαϊκή υπόθεση.

Επειδή η θέση του Πέτρου ήταν λεπτή, το Πνεύμα το Άγιο χρησιμοποίησε ως αποστόλους στα έθνη το Βαρνάβα και τον Παύλο. Οι δύο αυτοί διδάσκαλοι έδωσαν το όνομα «Χριστιανοί» στους μαθητές της νέας πίστεως. Το όνομα αυτό δήλωνε τη διάκριση μεταξύ της Χριστιανικής πίστεως και της ιουδαϊκής θρησκείας, διότι τόνιζε ότι μόνον ο Ιησούς Χριστός είναι ο μοναδικός σωτήρας και λυτρωτής και ότι δεν έχουν καμιά λυτρωτική δύναμη ούτε η περιτομή ούτε οι άλλες ιουδαϊκές θυσίες. Με αυτό τον τρόπο η νέα πίστη ξαπλώθηκε αλματωδώς και πήρε διαστάσεις που ανησύχησαν τους Ιουδαίους. Γι' αυτό ο Ηρώδης ο Β', παρακινούμενος από τους Ιουδαίους και επειδή ήθελε να τους δυσαρεστήσει, σκότωσε τον Ιάκωβο, τον υιό του Ζεβεδαίου και ετοιμαζόταν να σκοτώσει και τον Πέτρο. Έτσι ο θάνατος του Ιακώβου έγινε αιτία να επεκταθεί το ευαγγέλιο στους εθνικούς της ανατολικής Μεσογείου.

♦ **Πρώτη περιοδεία του απ. Παύλου.** Ο απ. Παύλος αρχίζει την πρώτη μεγάλη περιοδεία με τον απ. Βαρνάβα για να κηρύξουν

Η πρώτη Ιεραποστολική περιοδεία

το Ευαγγέλιο στα Έθνη, την οποία περιγράφουν οι Πράξεις των Αποστόλων στα κεφάλαια 13 και 14. Ξεκινούν από την Αντιόχεια της Συρίας κατερχόμενοι προς το επίνειό της, στη Σελεύκεια και από εκεί περιοδεύουν με πρώτο σταθμό στη Σαλαμίνα της Κύπρου και ύστερα στην Πάφο, ιδρύοντας τις πρώτες εκκλησίες. Διασχίζουν την Κύπρο κηρύσσοντας το ευαγγέλιο και κατόπιν, περνούν απέναντι στις ακτές της νοτίου Μ. Ασίας, στην Αττάλεια, στην Πέργη της Παμφυλίας της Μ. Ασίας, όπου τους εγκατέλειψε ο Μάρκος Ιωάννης. Από εκεί κατευθύνθηκαν στην οροσειρά του Ταύρου, έφτασαν στην Αντιόχεια της Πισιδίας, πέρασαν τις πόλεις της Λυκαονίας και έφτασαν έως το Ικόνιο, τα Λύστρα (όπου λιθοβολήθηκε σχεδόν θανάσιμα ο Παύλος) και τη Δέρβη. Εν συνεχεία, επιστρέφουν περνώντας από τα Λύστρα και το Ικόνιο, την Αντιόχεια και την Πέργη, κατεβαίνουν στην Αττάλεια και από εκεί διά θαλάσσης έρχονται στην Αντιόχεια της Συρίας, από την οποία είχαν ξεκινήσει. Κατά την πρώτη ιεραποστολική περιοδεία το κήρυγμα των Αποστόλων καρποφόρησε πλούσια και ιδρύθηκαν πολλές εκκλησίες, παρόλους τους κινδύνους και τις διώξεις που υπέστησαν από τους φανατικούς Ιουδαίους.

Α΄ Αποστολική Σύνοδος. Στη συνέχεια ο απ. Παύλος έλαβε μέρος στην πρώτη Αποστολική Σύνοδο στα Ιεροσόλυμα, η οποία έλυσε σοβαρά θέματα ιεραποστολής, όπως το θέμα το αν είναι υποχρεωτικό οι εθνικοί να περιτέμνονται και να τηρούν τις ιουδαϊκές διατάξεις, το οποίο δημιουργήθηκε κατά την περιοδεία αυτή των Αποστόλων. Προς αντιμετώπιση του θέματος οι Απόστολοι συνεκάλεσαν όλη την εκκλησία, δηλαδή τους αποστόλους, τους πρεσβυτέρους και όλους τους χριστιανούς και έλαβαν αποφάσεις εν Πνεύματι Αγίω, οι οποίες ήσαν καθοριστικές για την πορεία της νεοσύστατης εκκλησίας. Στη Σύνοδο αυτή ο απ. Παύλος έπαιξε καθοριστικό ρόλο διηγούμενος τα μεγάλα και μικρά θαύματα, τα οποία ο Θεός έκανε δι' αυτών στους ειδωλολάτρες και υπερασπίστηκε με σθένος τον παγκόσμιο χαρακτήρα της σωτηρίας που παρέχει ο Χριστός καθώς και την αποδέσμευση της χριστιανικής πίστεως από τις διατάξεις του Ιουδαϊσμού.

♦ **Δεύτερη περιοδεία του απ. Παύλου.** Ακολουθεί αμέσως μετά την Αποστολική Σύνοδο, το 49 μ.Χ., η δεύτερη ιεραποστολική περιοδεία με συνεργάτη το Σίλα. Κατά τη δεύτερη περιοδεία ο Βαρνάβας είχε κάποιες διαφωνίες με τον Παύλο, διότι θέλησε να πάρει μαζί του τον ανηψιό του Μάρκο, ενώ ο Παύλος επέμενε να μην τον συμπαράλάβουν, διότι στην πρώτη περιοδεία τους είχε εγκαταλείψει στην Παμφυλία (*Πρξ 13,13*). Αυτός ο παροξυσμός, που επέτρεψε το Πνεύμα το Άγιο μεταξύ των αποστόλων, συνετέλεσε στο να αναλάβει ο Παύλος τα ηνία της αποστολής και αναδιάταξε όλο το επιτελείο του με συνεργάτες και μαθητές ισόψυχους. Επίσης είχε ως αποτέλεσμα ο μεν Βαρνάβας να αναλάβει νέα αποστολή με προορισμό το νησί της Κύπρου, ο δε απόστολος Παύλος με έναρξη από την Αντιόχεια περιόδευσε τις εκκλησίες τις οποίες είχε ιδρύσει με την πρώτη περιοδεία του, στη Συρία, Κιλικία και Παμφυλία. Στα Λύστρα, πήρε μαζί του τον Τιμόθεο (*Πρξ 16,1-5*) και συνέχισε τη περιοδεία του στη Φρυγία και Γαλατία. Όταν έφθασε στη Μυσία, μια περιοχή της Μ. Ασίας, είχε σκοπό να προχωρήσει ανατολικά προς τη Βιθυνία, αλλά τον εμπόδισε το Πνεύμα το Άγιο και έτσι ήρθε στην Τρωάδα, όπου προστέθηκε στη συνοδεία του και ο Λουκάς. Εκεί είδε σε όραμα ένα Μακεδόνα να τον καλεί «*Διαβάς εις Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν*». Τότε πήρε την απόφαση να κηρύξει

Η δεύτερη Ιεραποστολική περιοδεία

το Ευαγγέλιο και στην Ευρώπη. Το 49 ή το 50 μ.Χ., φτάνει στη Μακεδονία, αποβιβάζεται πρώτα στη Σαμοθράκη, στη συνέχεια περνά απέναντι στη Νεάπολη, δηλαδή τη σημερινή Καβάλα και από εκεί επισκέπτεται τους Φιλίππους (*Πρξ 16,11-12*). Εκεί είχε μια περιπέτεια που μας την περιγράφει ο Λουκάς στο 16ο κεφάλαιο των Πράξεων των Αποστόλων. Φεύγοντας από τους Φιλίππους, πέρασε στην Αμφίπολη, έφτασε στη Θεσσαλονίκη, μετά μετέβη στη Βέροια, κατέβηκε στην Αθήνα και κατέληξε στην Κόρινθο. Εκεί παρέμεινε τρία εξάμηνα και εργάστηκε ως σκηνοποιός.

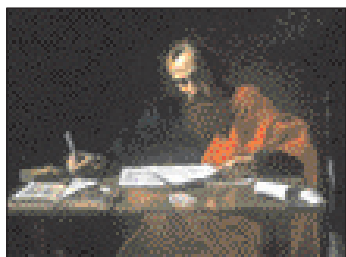
Τα πρώτα γραπτά κείμενα της Κ. Διαθήκης. Επειδή η παραμονή του στη Θεσσαλονίκη ήταν σύντομη λόγω του διωγμού που ξεσήκωσαν οι Ιουδαίοι, ο απ. Παύλος στέλνει από την Κόρινθο δύο επιστολές προς την εκκλησία της Θεσσαλονίκης, τις δύο προς Θεσσαλονικείς επιστολές, τις οποίες έστειλε τη μία ύστερα από την άλλη, μέσα σε λίγους μήνες, σαν απάντηση σε ορισμένα προβλήματα των χριστιανών της Θεσσαλονίκης. Αυτή είναι η πρώτη αναφορά γραπτών κειμένων στην ευαγγελική ιστορία. Ώστε τα πρώτα βιβλία της Καινής Διαθήκης που μνημονεύονται είναι οι δύο προς Θεσσαλονικείς επιστολές.

Μελανοδοχείο και πέννα

Μελανοδοχείο και πέννα

Ο απ. Παύλος γράφει τις επιστολές του

Μετά από τη μακρά παραμονή του στην Κόρινθο κατέπλευσε στην Έφεσο, στην πρωτεύουσα της Ασίας και στη συνέχεια διά θαλάσσης στην Καισάρεια της Παλαιστίνης, όπου παρέμεινε για λίγο και πάλι διά θαλάσσης στην πρωτεύουσα της Συρίας την Αντιόχεια. Από εκεί επέστρεψε στην Αντιόχεια, από όπου

Ξεκίνησε και έτσι έλαβε τέλος η δεύτερη περιοδεία του.

♦ **Τρίτη περιοδεία του απ. Παύλου.** Μετά τη σύντομη παραμονή του στην Αντιόχεια, τέλη του 53 μ.Χ. ξεκίνησε την τρίτη περιοδεία του.

Η τρίτη Ιεραποστολική περιοδεία

Μετά από σύντομη περιοδεία στη Γαλατία και στη Φρυγία έφτασε στην Έφεσο, όπου και παρέμεινε τρία ολόκληρα χρόνια. Έχοντας ως ορμητήριο την Έφεσο πραγματοποίησε διάφορες ιεραποστολικές εξορμήσεις στον ευρύτερο χώρο της Μ. Ασίας. Από εκεί, για να διευθετήσει ορισμένα προβλήματα της εκκλησίας της Κορίνθου, έστειλε την Α΄ προς Κορινθίους επιστολή. Πιθανώς κατά την τριετία εκείνη ή και αργότερα έστειλε και την προς Γαλάτας επιστολή. Μετά από κάποιες αναταραχές που δημιουργήθηκαν στην Έφεσο, εξ αιτίας της εξαπλώσεως του ευαγγελίου και των αγαματοποιών της θεάς Αρτέμιδος και το θανάσιμο κίνδυνο που διέτρεξε και από τον οποίο σώθηκε χάρις στην αυτοθυσία των Ακύλα και Πρίσκιλλα, αναγκάστηκε να την εγκαταλείψει και να κατευθυνθεί στην Ελλάδα. Από κει μέσω Μακεδονίας και της Εγνατίας οδού πορεύθηκε στη νότια Ελλάδα. Είναι αυτονόητο

ότι περνώντας από τη Μακεδονία και την Αχαΐα επισκέφθηκε τουλάχιστον τις μεγάλες πόλεις Θεσσαλονίκη και Κόρινθο· αυτή είναι η δεύτερη επίσκεψή του σ' αυτές. Μετά επέστρεψε στην Έφεσο και παρέμεινε για αρκετό καιρό και ξανά επισκέπτεται για τρίτη φορά τη Μακεδονία και την Αχαΐα. Γι' αυτό στην Β' προς Κορινθίους επιστολή του γράφει· «*Ίδού τρίτον έτοιμωσ έχω έλθειν*» και «*τρίτον τουτο έρχομαι πρόσ ύμάσ*». Από άλλο χωρίο φαίνεται ότι βρίσκεται στη Μακεδονία· «*άλλά άποταξάμενοσ αύτοίσ έξηλθον εις Μακεδονίαν*». Επομένωσ η Β' προς Κορινθίους γράφτηκε από τη Μακεδονία και πιθανώσ από τη Θεσσαλονίκη κατά την τρίτη επίσκεψη που έκανε εκεί ο Παύλοσ, λίγο πριν πάει για τρίτη φορά στην Κόρινθο. Όταν έφτασε στην Κόρινθο συνέγραψε την προς Ρωμαίους επιστολή, υπερασπίζοντασ το Ευαγγέλιο και διατυπώνοντασ ηθικέσ παρεκτροπέσ και παραινέσεισ.

Από την Κόρινθο μετέβη και πάλι στη Μακεδονία, στην Μ. Ασία, πέρασε από την Τρωάδα της Μ. Ασίας προς νότο και κατέβηκε στη Μίλητο, όπου αποχαιρέτησε για τελευταία φορά πριν από τισ μεγάλεσ του περιπέτειεσ τουσ Εφεσίουσ και τουσ άλλουσ Μικρασιάτεσ. Περιδιαβαίνοντασ βιαστικά τισ πόλεισ Κω, Ρόδο, Πάταρα, πέρασε με πλοίο από τη Φοινίκη στην Τύρο, έφτασε στην Καισάρεια της Παλαιστίνησ και από εκεί στα Ιεροσόλυμα, το 57 μ.Χ., έχοντασ διατρέξει μεγάλο κίνδυνο εξαιτίασ διώξεωσ εκ μέρουσ των Ιουδαίων, διότι εκεί τον συνέλαβαν στο ναό και μετά από μικρή κράτηση τον μετέφεραν στην Καισάρεια, όπου παρέμεινε δέσμιοσ

δύο χρόνια. Εδώ κλείνει ο κύκλοσ τησ τρίτησ περιοδείασ του και ταυτόχρονα αρχίζει η προετοιμασία για τη μετάβασή του, στη πρωτεύουσα τησ ρωμαϊκήσ αυτοκρατορίασ, στη Ρώμη.

Ο απ. Παύλοσ μεταφέρεται με πλοίο στη Ρώμη

Η πρώτη φυλάκιση του απ. Παύλου στη Ρώμη. Από την Καισάρεια ο απ. Παύλοσ (και οι δύο συνοδοί του, ο Λουκάσ και ο Αρίσταρχοσ) μεταφέρθηκε δέσμιοσ διά θαλάσσησ

στη Ρώμη. Ταξιδεύοντας με το πλοίο πέρασε από τις πόλεις Σιδώνα, τα Μύρα της Λυκίας, την Κνίδα, τους Καλούς Λιμένας της Κρήτης και μετά το ναυάγιο, που περιγράφεται στο 27ο κεφάλαιο των Πράξεων, έφτασε στη Μελίτη. Από τη Μελίτη, αφού πέρασε τις Συρακούσες, το Ρήγιο και τους Ποτιόλους, έφτασε στη Ρώμη, όπου φυλακίσθηκε περιμένοντας να δικασθεί. Επειδή ήταν Ρωμαίος πολίτης είχε τη δυνατότητα να μένει σε δικό του σπίτι υπό την επιτήρηση ρωμαϊκής φρουράς και έτσι είχε την άνεση να κηρύττει απρόσκοπτα. Παρέμεινε δέσμιος δύο χρόνια και κατόπιν αποφυλακίσθηκε και αρχίζει την τέταρτη περιοδεία. Περί το τέλος της φυλακίσεως αυτής έγραψε 4 επιστολές, τις επονομαζόμενες επιστολές της αιχμαλωσίας, δηλαδή προς Φιλιππησίους, προς Εφεσίους, προς Κολοσσαείς και προς Φιλήμονα. Πιθανόν μετά τη δίκη και την απελευθέρωσή του ο Παύλος έγραψε και την προς Εβραίους επιστολή.

Ρωμαϊκό εμπορικό πλοίο

• **Τέταρτη περιοδεία του απ. Παύλου.** Κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ των δύο φυλακίσεων στη Ρώμη ο απ. Παύλος πραγματοποίησε μία τουλάχιστον περιοδεία στην Ελλάδα, στη Μικρά Ασία, στην Παλαιστίνη, στη Συρία, στα νησιά της ανατολικής Μεσογείου και γενικά στις εκκλησίες που ιδρύθηκαν απ' αυτόν. Πληροφορίες για την περιοδεία αυτή έχουμε μόνον από μαρτυρίες από τις Ποιμαντικές επιστολές και από εκκλησιαστικούς συγγραφείς. Όσον αφορά για τις Πράξεις των Αποστόλων σταματούν λίγο πριν την έναρξη της τέταρτης περιοδείας. Ξεκίνησε κατά το έτος 62 μ.Χ. και σύμφωνα με μαρτυρία του Κλήμεντος Ρώμης, ο Παύλος ταξίδεψε «μέχρις εσχάτων τῆς Δύσεως» - πιστεύεται δε ότι αυτό το όριο είναι η Ισπανία.

Η δεύτερη φυλάκιση του απ. Παύλου στη Ρώμη. Είναι άγνωστο πού και με ποιες συνθήκες ο απ. Παύλος συνελήφθη και βρέθηκε πάλι φυλακισμένος στη Ρώμη οπότε και αποκεφαλίσθηκε

επί Νέρωνος. Κατά τη διάρκεια της δευτέρας φυλακίσεως έγραψε την Β΄ προς Τιμόθεον επιστολή.

B'

ΚΥΡΙΩΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ,

ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΚΑΙ ΤΗΣ Ν. ΙΤΑΛΙΑΣ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ

Χάρτης των κυριοτέρων πόλεων της Ελλάδος

ΝΕΑΠΟΛΗ (ΚΑΒΑΛΑ)

Πρξ 16,11. «*Ἀναθέντες οὖν ἀπὸ τῆς Τρωάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σαμοθράκην, τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰς Νεάπολιν*».

Τοπογραφικά στοιχεία

Η Νεάπολη, σημερινή Καβάλα, είναι μια πόλη της Μακεδονίας χτισμένη αμφιθεατρικά στους πρόποδες του όρους Σύμβολο, στο μυχό μικρού κόλπου, με τη Θάσο απέναντι. Απέχει από τη Θεσσαλονίκη 165 χλμ. και από τους Φιλίππους περίπου 16 χλμ.

Ιστορία - Αρχαιολογία

Η πόλη ιδρύθηκε στα μέσα του 7ου π.Χ. αιώνα. Υπήρξε μέλος της Αθηναϊκής συμμαχίας και από το 350 π.Χ. υπήρξε το επίγειο των Φιλίππων. Η Νεάπολη για να ξεχωρίζει από άλλες ομώνυμες πόλεις της αρχαιότητας, αναγραφόταν ως «*Νεάπολις ἐν Θράκῃ*» ή «*Νεάπολις πρὸς Ἀντισσάραν*».

Ήταν σημαντικός σταθμός της Εγνατίας οδού που ένωνε την Ευρώπη με την Ασία και κατείχε στρατηγική θέση, καθώς αποτελούσε σημαντικό λιμάνι και βρισκόταν στο σημείο όπου ο δρόμος οδηγούσε στο χρυσό του Παγγαίου και στην πλούσια, εύφορη πεδιάδα του Δάτου, των μετέπειτα Φιλίππων.

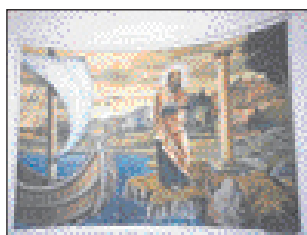

Τμήμα της Εγνατίας οδού από Καβάλα προς Φιλίππους

Μεγάλη ιστορική σημασία για την πόλη της Νεάπολης είχε η μάχη των Φιλίππων το 42 π.Χ., διότι χρησιμοποιήθηκε ως ναυτική βάση του στόλου του Βρούτου και του Κάσσιου, των δημοκρατικών στρατηγών, εναντίον των αυτοκρατορικών δυνάμεων της Ρώμης. Με την επικράτηση του Οκταβιανού Αυγούστου η Νεάπολη δέχθηκε την εύνοια της Ρώμης. Ο Οκταβιανός κόσμησε πρώτος την πόλη με πλούσια δημόσια κτίρια, από τα οποία σώζονται μόνο λείψανα του Υδραγωγείου.

Το βήμα του απ. Παύλου στην Καβάλα

Λεπτομέρεια από το βήμα

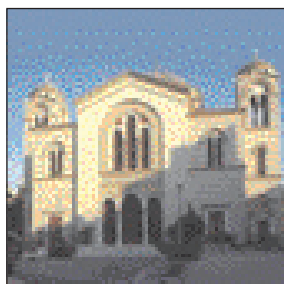
Επίσκεψη του απ. Παύλου.

Ο απ. Παύλος έχοντας προορισμό τη μεγάλη πόλη των Φιλίππων, μετά από δύο μέρες ταξίδι από την Τρωάδα, αποβιβάζεται στο επίνειο της πόλεως αυτής, στη Νεάπολη, κάνοντας και μια ενδιάμεση στάση στη Σαμοθράκη. Η απόσταση από την Τρωάδα μέχρι τη Νεάπολη

είναι 231 χιλιόμετρα.

Οι πληροφορίες για τη Νεάπολη κατά τους πρώτους μεταχριστιανικούς αιώνες είναι ελάχιστες. Μπορεί να δει σήμερα κάποιος ερείπια της παλιάς πόλης, αν και το μεγαλύτερο μέρος της καταλήφθηκε από τη σημερινή πόλη, όπως το

υδραγωγείο, τμήματα του οχυρωματικού περιβόλου και ερείπια του ιερού της πόλης Παρθένου. Πληροφορούμεθα ότι στη Βυζαντινή περίοδο που ακολούθησε, η Νεάπολη διατήρησε τη στρατηγική θέση που κατείχε, τα τείχη της επισκευάστηκαν κατά την περίοδο του Ιουστινιανού, ενώ το όνομά της αλλάζει και εμφανίζεται στην ιστορία στο εξής με το όνομα Χριστούπολη. Το όνομα αυτό της δόθηκε επειδή θεωρήθηκε ότι ήταν η πρώτη πόλη στην Ευρώπη που υποδέχθηκε τον απ. Παύλο, άρα και η κατεχοχίν πόλη του Χριστού.

Ο ναός του απ. Παύλου

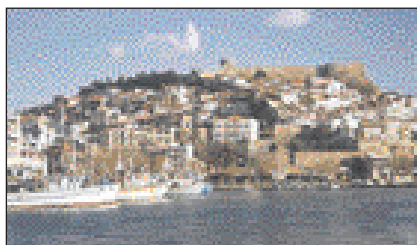
Η Χριστούπολη έπαψε κατά το 15ο αιώνα να έχει το όνομα αυτό και άρχισε να είναι γνωστή με το σημερινό της όνομα Καβάλα, το οποίο έδωσαν οι Οθωμανοί.

Στην πόλη της Καβάλας υπάρχει ο μεγαλοπρεπέστατος ιερός ναός του Αγίου Παύλου, ο οποίος άρχισε να χτίζεται το 1900 προς τιμήν του απ. Παύλου.

Επίσης, πίσω από ένα ναό, αφιερωμένο στον προστάτη των θαλασσών άγιο Νικόλαο, υπάρχουν υπολείμματα βάσης κίονα στον οποίο υπάρχει, σύμφωνα με την παράδοση, αποτύπωμα από το πρώτο πάτημα του απ. Παύλου στη Μακεδονία. Στο σημείο αυτό υπάρχει και σχετικό μνημείο.

Η Νεάπολη (Καβάλα) σήμερα.

Η Καβάλα σήμερα είναι μία από τις μεγαλύτερες πόλεις της Βορείου Ελλάδας μετά τη Θεσσαλονίκη. Αποτελεί αξιόλογο εμπορικό κέντρο με αναπτυγμένη αλιεία, καθώς έχει μια από τις μεγαλύτερες ιχθυόσκαλες της Μεσογείου. Επίσης η οικονομική ανάπτυξη της πόλης οφείλεται στα εργοστάσια λιπασμάτων, επεξεργασίας πετρελαίου, μαρμάρου και άλλων προϊόντων. Ο πληθυσμός της πόλης ανέρχεται σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2001 σε 60802 κατοίκους.

Το λιμάνι της Καβάλας

Το κάστρο της Καβάλας

ΦΙΛΙΠΠΟΙ

Πρξ 11-12. «*Αναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς Τρωάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σαμοθράκην, τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰς Νεάπολιν, ἐκεῖθ' ἐν τε εἰς Φιλίππους, ἣτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας πόλις κολωνία. ἤμην δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διατριβόντες ἡμέρας τινάς.*».

Τοπογραφικά στοιχεία

Η αρχαία πόλη των Φιλίππων βρίσκεται στους πρόποδες του όρους Ορβήλου και απέναντι από το Παγγαίο και το Σύμβολο και σε απόσταση 12 χιλιομέτρων από το επίνειο της σημερινής Καβάλας (Νεάπολη). Η σπουδαιότητα της φυσικής της θέσης δηλώνεται από το αρχικό της όνομα Κρηνίδες (κρηναί=πηγές), επειδή υπήρχαν

πολλές πηγές στο λόφο όπου ήταν κτισμένη η πόλη, από το όνομα της ευρύτερης περιοχή Δάτος, λόγω της εύφορης πεδιάδας, από τη διέλευση της Εγνατίας οδού διά μέσου της πόλεως και από το χαρακτηρισμό του Αππιανού ως «*Πύλη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας*».

Ιστορία

Ίδρυση. Η πόλη ιδρύθηκε το 360 π.Χ. από αποίκους της Θάσου με το όνομα Κρηνίδες. Το 356 π.Χ. οι Θασιώτες άποικοι, όταν βρέθηκαν σε δύσκολη θέση, ζήτησαν τη βοήθεια του Μακεδόνα βασιλιά Φίλιππου Β΄, ο οποίος αντί βοήθειας, αξιολογώντας τη στρατηγική της θέση και εκμεταλλεύόμενος την αδυναμία τους, την κυριεύσε και της έδωσε το όνομά του Φίλιπποι.

Το 168 π.Χ. ο Αιμίλιος Παύλος χώρισε τη Μακεδονία σε τέσσερις διοικητικές περιφέρειες. Η πόλη των Φιλίππων εντάχθηκε στην πρώτη περιφέρεια με πρωτεύουσα την Αμφίπολη.

Η μάχη των Φιλίππων. Το όνομα της πόλης είναι συνδεδεμένο με την ιστορική μάχη που δόθηκε το 42 π.Χ. έξω από το δυτικό τείχος της πόλης, μεταξύ των δημοκρατικών στρατηγών Βρούτου και Κάσσιου από τη μια και των στρατηγών Οκταβιανού (του κατοπινού Αυγούστου Καίσαρα) και Αντωνίου από την άλλη.

Μετά τη μάχη των Φιλίππων και τη νίκη του Αυγούστου η πόλη των Φιλίππων έγινε ρωμαϊκή κολωνία με το όνομα Colonia Augusta Julia Philippensis και αυτό σημαίνει ότι οι πολίτες της έκτοτε απολάμβαναν πολλά προνόμια, όπως: α) της αυτοδιοίκησης της πόλης, β) της απαλλαγής τους από τη φορολόγηση και του φόρου υποτελείας και γ) του δικαιώματος του Ρωμαίου πολίτη (Ο Λουκάς αναφέρει για την πόλη των Φιλίππων «*ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας πόλις κολωνία*», Πρξ 16,12). Στο πλαίσιο της αυτοδιοίκησης εξέλεγαν κάθε χρόνο δύο ανώτερους άρχοντες (ο Λουκάς τους αναφέρει με τα ονόματα «*άρχοντες*» και «*στρατηγούς*» Πρξ 16,19-20), οι οποίοι διαχειρίζονταν τα ζητήματα της πόλης. Κατά τις δημόσιες εμφανίσεις των στρατηγών μπροστά

από αυτούς προπορεύονταν δύο ραβδούχοι (*Πρξ 16,35*), κρατώντας μαστίγιο και πέλεκυ, διακριτικά γνωρίσματα της δικαστικής τους εξουσίας. Στην πόλη αυτή το 27 π.Χ. εγκαταστάθηκε σημαντικός αριθμός από βετεράνους στρατιώτες.

Επίσκεψη του απ. Παύλου. Ο απόστολος Παύλος συνοδευόμενος από τους Τιμόθεο, Σίλα και Λουκά, κατά το δεύτερο ιεραποστολικό του ταξίδι, επισκέφθηκε για πρώτη φορά την πόλη των Φιλιππων το έτος 49 ή 50 μ.Χ. Είναι η πρώτη πόλη της Ελλάδος, αλλά και της Ευρώπης, που άκουσε το κήρυγμα του ευαγγελίου από τον απ. Παύλο και έτσι ιδρύθηκε η πρώτη εκκλησία του Χριστού της Ευρώπης.

Γνώρισε αρχικά κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους άνθηση λόγω της εμπορικής της θέσης επί της Εγνατίας οδού, αλλά στη συνέχεια έχασε την αίγλη της, σε σημείο που ο Στράβων την αποκαλεί «πόλισμα μικρά».

Κατά τους Βυζαντινούς χρόνους (963 με 969 μ.Χ.) ανοικοδομήθηκαν τα τείχη της πόλης και κτίστηκαν οι πύργοι και το τείχος της ακρόπολης.

Ιστορικά μνημεία

α) Τα κυριώτερα σωζόμενα αρχαιολογικά μνημεία της πόλεως είναι η αγορά των Φιλιππων (Forum), η παλαιίστρα, τα ρωμαϊκά λουτρά και το θέατρο.

β) **Η φυλάκιση του απ. Παύλου.** Η τοπική παράδοση ταυτίζει τη φυλακή στην οποία φυλακίστηκε ο απ. Παύλος με μία ρωμαϊκή στέρνα βορειώς της Βασιλικής Α'. Η στέρνα, σχετικά μικρή σε διαστάσεις, αποτελείται από δύο συνεχόμενους χώρους με θολωτή στέγη.

Το θέατρο (4ος αι. μ.Χ)

γ) **Παλαιοχριστιανικοί ναοί.** Την αίγλη των παλαιοχριστιανικών χρόνων της πόλης των Φιλίππων μαρτυρούν οι βασιλικές που σώζονται, με πίο εντυπωσιακή τη γνωστή ως Βασιλική Β', καθώς και το Οκτάγωνο των Φιλίππων, ναός ο οποίος κτίστηκε κατά τον 4ο αιώνα μ.Χ. και είναι αφιερωμένος στον απ. Παύλο. Η Βασιλική Α', η οποία είναι η μεγαλύτερη και σπουδαιότερη από τις βασιλικές των Φιλίππων, δεν αποκλείεται να ήταν αφιερωμένη στον απ. Παύλο (κτίστηκε τον 5ο αι. μ.Χ., καταστράφηκε από σεισμούς μετά από 100 χρόνια και δεν ξανακτίστηκε από τότε.

Η βασιλική Β' (6ος αι. μ.Χ)

Η εκκλησία των Φιλίππων

Στους Φιλίππους, όπως μαρτυρεί ο ευαγγελιστής Λουκάς στις Πράξεις των Αποστόλων, ο απ. Παύλος κηρύττει τη χριστιανική πίστη στους πρώτους Ευρωπαίους, την οποία αρκετοί εξ αυτών την ασπάσθηκαν και βαπτίσθηκαν στο όνομα του Χριστού, ιδρύοντας έτσι το 49 ή 50 μ.Χ. την πρώτη εκκλησία της Ευρώπης.

Ο απ. Παύλος με τους συνεργάτες του (Σίλα, Τιμόθεο και Λουκά), από τα πρώτα μέρη που επισκέφθηκε καί κήρυξε ήταν αυτό όπου συγκεντρώνονταν κάθε Σάββατο οι λιγοστοί Ιουδαίοι αλλά και προσήλυτοι, δηλαδή Έλληνες που είχαν προσχωρήσει στην ιουδαϊκή πίστη, για προσευχή, καθώς δεν υπήρχε συναγωγή, έξω από την πόλη στις όχθες του παραποτάμου του Στρυμόνα· «ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμὸν οὐ ἔνομιζετο προσευχῆ εἶναι» (Πρξ 16,13). Ως γνωστόν, όπου δεν υπήρχε συναγωγή, οι Ιουδαίοι επέλεγαν ως χώρο προσευχής για τις θρησκευτικές τους ανάγκες τόπους χωρίς θορύβους, όπως μέρη κοντά σε ποτάμια ή θάλασσες. Σ' αυτούς (κυρίως ήσαν γυναίκες) ο απ. Παύλος μίλησε για την αγάπη του Θεού και τη σωτηρία που πρόσφερε μέσω του Ιησού Χριστού σ' όλους τους ανθρώπους.

Πρώτος καρπός αυτού του κηρύγματος του Παύλου ήταν

η Λυδία, μια πορφυρόπωλις, δηλαδή έμπορος βαφής πορφύρας ή πορφυρών υφασμάτων από τα Θυάτεια. Αν και εθνική, τηρούσε τον ιουδαϊκό νόμο «σεβομένη τὸν Θεόν», διότι δεν ικανοποιείτο από την ειδωλολατρία και ασπάσθηκε την πίστη στον αληθινό Θεό του Ισραήλ. Είναι η πρώτη Ευρωπαία που βαπτίσθηκε χριστιανή και όχι μόνον αυτή, αλλά και «ὁ οἶκος αὐτῆς», η οικογένειά της. Αργότερα το σπίτι της έγινε ο πρώτος τόπος λατρευτικών συνάξεων της εκκλησίας των Φιλίππων.

Στη συνέχεια προσέρχονται στην πίστη του Χριστού ο Ρωμαίος δεσμοφύλακας με την οικογένειά του. Όπως διαβάζουμε στις Πράξεις η ολιγόμηρη παραμονή του απ. Παύλου και των συνεργατών του στους Φιλίππους συνδέθηκε με φυλάκιση και ξυλοδαρμούς εξαιτίας της θεραπείας μιας μαντευομένης παιδίσκης, η οποία ήταν πηγή πορισμού για κάποιους ανθρώπους που εκμεταλλευόταν τη νεαρή μάντισσα. Εξ αιτίας αυτής της θεραπείας οι εκμεταλλευτές της νεαρής, επειδή θεώρησαν ως πρωταίτιο τον απ. Παύλο, εξοργίστηκαν μαζί του και τον οδήγησαν ενώπιον των αρχόντων της πόλης με την ψεύτικη κατηγορία ότι διδάσκει ξένες δοξασίες προς τους Ρωμαίους, αποκρύπτοντας τους πραγματικούς λόγους, που ήταν η απώλεια των εισοδημάτων μετά την απελευθέρωση της μικρής από το δαιμονικό πνεύμα. Οι άρχοντες τις πόλης (στρατηγοί) διέταξαν να τους ραβδίσουν και να τους βάλουν στην εσωτέρα φυλακή «έβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον» (Πρξ 16,24). Ο απ. Παύλος αργότερα θυμάται τις τιμωρίες και τις φυλακίσεις που υπέστη για το όνομα του Ιησού και γι' αυτό γράφει στους Κορινθίους ότι «ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως...τρὶς ἐραβδίσθην» (Β' Κο 11,23-25). Τα μεσάνυχτα, ενώ οι απόστολοι προσευχόντουσαν και υμνούσαν το Θεό, έγινε δυνατός σεισμός και άνοιξαν οι πόρτες της φυλακής, με αποτέλεσμα να λυθούν τα δεσμά των κρατουμένων, ενώ ο δεσμοφύλακας εκοιμάτο. Βλέποντας ο δεσμοφύλακας ότι οι κρατούμενοι λύθηκαν επιχείρησε να αυτοκτονήσει, ώστε να γλιτώσει τη διαπόμπευση, διότι σύμφωνα με το ρωμαϊκό δίκαιο, αν ένας κρατούμενος δραπέτευε, ο δεσμοφύλακάς του έπρεπε να εκτελεσθεί. Την ώρα που αποπειράτο να θέσει τέρμα στη ζωή του, ο απ. Παύλος

του φωνάζει να μην προξενήσει κακό στον εαυτό του, διότι κανένας φυλακισμένος δε δραπέτευσε (Πρξ 16,26). Ο δεσμοφύλακας έμφοβος από όλα αυτά τα γεγονότα, τα οποία απέδωσε στην αγιότητα των

Η φυλακή του απ. Παύλου στους Φιλίππους

αποστόλων, έπεσε στα πόδια τους και τους ρωτούσε τι πρέπει να κάνει για να σωθεί και ο απ. Παύλος του είπε αν θέλει να σωθεί ο ίδιος και η οικογένειά του να πιστεύσει στο πρόσωπο του Χριστού. «Πιστευσον επί τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου» (Πρξ 16,31). Εν συνεχεία γίνεται η κατήχηση αυτού και της οικογενείας του και βαπίζονται «πανοικί».

Την άλλη μέρα οι στρατηγοί διέταξαν να τους αφήσουν ελεύθερους για να φύγουν από την πόλη. Ο απ. Παύλος όμως θεώρησε σκόπιμο να μη φύγει από τους Φιλίππους αφήνοντας την εσφαλμένη εντύπωση ότι είναι κακοποιό στοιχείο, γι' αυτό επικαλείται τη ρωμαϊκή του ιδιότητα, ώστε να αποδειχθεί η αθωότητά του προς χάρη των χριστιανών που θα παραμείνουν στην πόλη. Η επίκληση του Παύλου ανάγκασε τους στρατηγούς να αλλάξουν συμπεριφορά και φοβούμενοι για την όλη απρεπή συμπεριφορά τους απέναντί του και τον ξυλοδαρμό χωρίς δίκη, τον παρακαλούν να φύγει κρυφά, διότι ο νόμος δεν επέτρεπε το δημόσιο ξυλοδαρμό ενός Ρωμαίου πολίτη χωρίς να έχει προηγηθεί δίκη. Ο απόστολος σκοπίμως εξ αρχής δεν επικαλέσθηκε τη ρωμαϊκή του ιδιότητα ώστε να αποφύγει την κακοποίηση, για να έχει αργότερα την παρρησία έναντι των Φιλιππησίων να τους γράφει και να τους παροτρύνει να μείνουν σταθεροί στην πίστη και να υπομείνουν καρτερικά τους διωγμούς. Διότι μετά την αναχώρησή του από τους Φιλίππους, οι χριστιανοί της μικρής αυτής εκκλησίας, όπως και άλλων εκκλησιών της Μακεδονίας, δοκίμασαν σκληρούς διωγμούς, στους οποίους κατ' επανάληψη αναφέρεται ο απ. Παύλος στις επιστολές του (Β' Κο 8,1-2 και Φι 1,28-30).

Στη συνέχεια ο Παύλος αναχώρησε για τη Θεσσαλονίκη, αφήνοντας για μικρό χρονικό διάστημα τον ευαγγελιστή Λουκά σαν επίσκοπο της τοπικής εκκλησίας για να τη συγκροτήσει και να την καλλιεργήσει.

Ο απ. Παύλος διατηρούσε στενούς δεσμούς με τους Φιλιπησίους, οι οποίοι τον στήριξαν οικονομικά πολλές φορές, ακόμη και όταν ήταν φυλακισμένος στη Ρώμη. Η εκκλησία των Φιλίππων ήταν η μόνη από τις εκκλησίες που ίδρυσε ο Παύλος από την οποία δεχόταν χρήματα και κάθε υλική βοήθεια *«άπαξ και δις εις την χρείαν μοι επέμψατε»* (Φι 4,16). Αυτό δείχνει ότι οι χριστιανοί της πόλεως αυτής ήταν ταπεινοί και καλλιεργημένοι και επιπλέον τιμούσαν και αγαπούσαν ιδιαίτερα τον Παύλο.

Ο απ. Παύλος πρέπει να επισκέφθηκε τους Φιλίππους και άλλες φορές κατά τις τέσσερις περιόδους του και τους έγραψε ένα πολύ τρυφερό γράμμα (την προς Φιλιπησίους επιστολή). Στο τρίτο ιεραποστολικό ταξίδι του δύο φορές κατά πάσα πιθανότητα επισκέφθηκε την εκκλησία των Φιλίππων, μια φορά κατά την άφιξή του στην Ελλάδα και μια άλλη όταν αναχώρησε απ' εκεί, το 57 - 58 μ.Χ. (Πρξ 20,1-6). Ύστερα από την αποφυλάκισή του από τη Ρώμη ο Παύλος επισκέφθηκε την Έφεσο και από εκεί τη Μακεδονία το 63 μ.Χ. (Α' Τι 1,3) και ασφαλώς δεν παρέλειψε να επισκεφθεί και την εκκλησία των Φιλίππων, που του ήταν τόσο αγαπητή.

Μετά από πενήντα χρόνια πέρασε από την εκκλησία των Φιλίππων ο άγιος Ιγνάτιος επίσκοπος της Αντιόχειας καθώς όδευε προς τη Ρώμη αιχμάλωτος με συνοδεία στρατού (δέκα «λεοπαρδάλεων») για να μαρτυρήσει. Οι Φιλιππησίοι χριστιανοί επιφύλαξαν για τον Ιγνάτιο θερμή υποδοχή και κατόπιν απευθύνθηκαν στον άγιο Πολύκαρπο επίσκοπο Σμύρνης και του ζήτησαν να τους προμηθεύσει αντίγραφα των επιστολών, που είχε απευθύνει ο Ιγνάτιος σε διάφορες εκκλησίες. Ο Πολύκαρπος όχι μόνο τις επιστολές, που του ζήτησαν, τους έστειλε, αλλά έγραψε στην εκκλησία των Φιλιπησίων και δική του επιστολή, από το περιεχόμενο της οποίας προκύπτει ότι εξακολουθούσε αυτή η

εκκλησία να στέκεται στο ίδιο υψηλό επίπεδο πνευματικής ζωής, στο οποίο στεκόταν και τον καιρό του απ. Παύλου.

Προς Φιλιπησίους επιστολή

Αφορμή για τη συγγραφή της επιστολής έδωσε η άφιξη του Φιλιπησίου Επαφρόδιτου στη Ρώμη, κατά την πρώτη φυλάκιση του απ. Παύλου, ο οποίος μετέφερε ένα χρηματικό πόσο εκ μέρους της εκκλησίας των Φιλίππων προς το δέσμιο Παύλο. Στη Ρώμη όμως ο Επαφρόδιτος αρρώστησε πολύ σοβαρά «*παραπλήσιον θανάτου*» (Φι 2,27), πράγμα που έγινε γνωστό στους Φιλίππους και προκάλεσε μεγάλη ανησυχία στα μέλη της εκκλησίας αυτής. Επίσης, ήθελαν να μάθουν νέα και για το φυλακισμένο Παύλο.

Ο Παύλος επωφελούμενος την ευκαιρία της επικείμενης αναχώρησης του Επαφρόδιτου προς τους αγαπητούς του Φιλιπησίους, στέλνει στην εκκλησία των Φιλιπησίων μια ευχαριστήρια επιστολή για το δώρο τους, μιά επιστολή, που κατά γενική ομολογία είναι η τρυφερότερη από όλες όσες έγραψε ο Παύλος.

Ο απ. Παύλος στην επιστολή αυτή, εκτός των ευχαριστηρίων, επεκτείνεται και σε άλλα θέματα. Έτσι, πληροφορεί τους Φιλιπησίους για την πρόοδο του Ευαγγελίου στη Ρώμη, παρ' όλη την κακή διαγωγή των ιουδαϊζόντων χριστιανών που διέβαλαν τον απόστολο, τους μιλά για την ειρήνη και τη χαρά, που απολάμβανε μέσα στις κακουχίες της φυλάκισής του. Το μέλλον είναι αβέβαιο και δε γνωρίζει ποιά έκβαση θα έχει η δίκη του. Οτιδήποτε όμως και

αν του επιφυλάσσεται θα το δεχθεί με χαρά. Επίσης ζητά να τακτοποιηθούν μερικές μικροδιαφορές που είχαν εμφανισθεί στη χαριτωμένη εκκλησία των Φιλίππων, κυρίως ανάμεσα σε γυναίκες διακόνισσες.

Η Ρωμαϊκή αγορά

Οι Φίλιπποι σήμερα

Η αρχαία πόλη των Φιλίππων δεν πρέπει να ταυτίζεται με το σημερινό

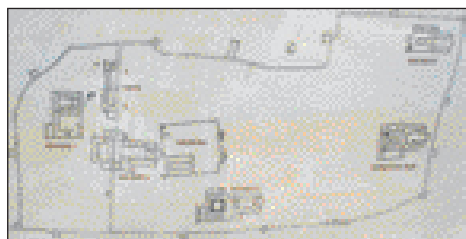
χωριό των Φιλίππων και απείχε 5 χλμ. απ' αυτό. Βρισκόταν στον αρχαιολογικό χώρο της σημερινής πόλης των Κρηνίδων.

ΑΜΦΙΠΟΛΗ

Πρξ 17,1. «Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν».

Τοπογραφικά στοιχεία

Είναι μια από τις σημαντικότερες πόλεις της Μακεδονίας κτισμένη στις εκβολές του Στρυμόνα ποταμού, σε απόσταση 45 χιλιομέτρων Ν.Δ. των Φιλίππων. Χτισμένη πάνω σε ένα σύμπλεγμα λόφων σε στρατηγική θέση, έλεγχε τις πλούσιες γεωργικές εκτάσεις και τα πλούσια μεταλλεία σε χρυσό και άργυρο του Παγγαίου. Υπήρξε μάλιστα και το βασιλικό νομισματοκοπείο των Μακεδόνων. Από την Αμφίπολη περνούσε η Εγνατία οδός και αυτό συνετέλεσε στο να καταστεί ένα από τα σπουδαιότερα εμπορικά κέντρα της Μακεδονίας. Ο στρατηγός και ιδρυτής Άγνων ονοματίζει την πόλη με το όνομα Αμφίπολη, επειδή ο ποταμός Στρυμόνας την περιέρρει και από τις δύο πλευρές.

Χάρτης Αμφιπόλεως

Ιστορία

Ιδρύθηκε το 437 π.Χ. από το στρατηγό Άγωνα ως αποικία των Αθηναίων. Ο στρατηγός Άγνων την έχτισε με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι ορατή και από την ξηρά και από τη θάλασσα.

Άκμαζε κατά τα ελληνιστικά και ρωμαϊκά χρόνια και αποτέλεσε, μετά τη μάχη της Πύδνας (168 π.Χ.), την πρωτεύουσα μιας από τις τέσσερις διοικητικές περιφέρειες στις οποίες είχε διαιρεθεί τότε η Μακεδονία. Την εποχή αυτή η πόλη διακρίνεται για τα ιερά της. Κατά τη ρωμαϊκή εποχή η πόλη γνώρισε ιδιαίτερη οικονομική ακμή και γι' αυτό πλουτίστηκε με μεγαλοπρεπή κτίρια κοσμημένα

με ψηφιδωτά δάπεδα και με πολλά αξιόλογα έργα τέχνης.

Ο απόστολος Παύλος το 49/50 μ.Χ. μεταβαίνοντας από τους Φιλίππους προς τη Θεσσαλονίκη διά της Εγνατίας οδού πέρασε από την Αμφίπολη. Δε φαίνεται να κήρυξε ο απόστολος στην Αμφίπολη, όπως ισχυρίζονται μερικοί, διότι όπως εξηγεί ο ι. Χρυσόστομος ο απ. Παύλος παρέτρεχε τις μικρές πόλεις για να φθάσει εγκαίρως στις μεγάλες. Όπως φαίνεται από την όλη διήγηση ο απόστολος ήλθε στην πόλη αυτή απλώς για να διανυκτερεύσει, διότι η απόσταση από τους Φιλίππους μέχρι την Αμφίπολη ήταν 48 χιλιόμετρα και από την Αμφίπολη μέχρι την Απολωνία άλλα τόσα και ο Παύλος για να μοιράσει την απόσταση έπρεπε κάπου να ξαποστάσει πριν συνεχίσει την επόμενη μέρα για την Απολλωνία. Γι' αυτό η Αμφίπολη μνημονεύεται στις Πράξεις, όχι ως τόπος δράσεως του απ. Παύλου αλλά ως ένας σταθμός της περιοδείας του προς τη Θεσσαλονίκη. Ο πληθυσμός της πόλης στους χρόνους της Καινής Διαθήκης αποτελούνταν από Ρωμαίους, Εβραίους, αλλά κυρίως Έλληνες.

Μετά τον 4ο αιώνα μ.Χ. η Αμφίπολη έχασε την παλιά της αίγλη και ειδικότερα ο λοιμός του 6ου αιώνα μ.Χ. και οι μετακινήσεις Σλαβικών πληθυσμών στη συνέχεια, την οδήγησαν σε μαρασμό.

Με τη διάδοση του Χριστιανισμού, η πόλη κατέστη έδρα Επισκόπου, όπως αναφέρεται σε ιστορικές πηγές μέχρι το 692 μ.Χ. Η αποκάλυψη τεσσάρων παλαιοχριστιανικών βασιλικών, ενός ορθογώνιου κτίσματος, που θεωρείται επισκοπικό μέγαρο και τελευταία η αποκάλυψη περίκεντρου παλαιοχριστιανικού ναού, φανερώνουν ότι η Αμφίπολη την Παλαιοχριστιανική εποχή, ήταν αξιόλογο θρησκευτικό και αστικό κέντρο.

Μετά τον 9° αιώνα μ.Χ. στα ερείπια της αρχαίας Αμφίπολης κτίσθηκε ένας μικρός οικισμός, το Μαρμάριον, ο οποίος εξυπηρετούσε τις ανάγκες των διερχομένων εμπόρων, που διάβαιναν τον ποταμό Στρυμόνα από το πέρασμα που ήταν γνωστό ως «*Πόρος του Μαρμαρίου*».

Στην ύστερη βυζαντινή περίοδο (13ος -14ος αιώνας) ο χώρος της Αμφίπολης ξανά κατοικήθηκε. Κτίσματα της εποχής αυτής είναι δύο πύργοι ιδρυμένοι εκατέρωθεν του Στρυμόνα.

Ιστορικά μνημεία

Από τα πιό αξιόλογα μνημεία είναι:

α) Τα Αρχαία Τείχη περιμετρικά της πόλης μήκους περίπου 7,5 χλμ. Το σημαντικότερο τμήμα αυτού του τείχους είναι αυτό στο Σιδηροδρομικό Σταθμό, κοντά στο Στρυμόνα, με οχυρές πύλες, με συστήματα συγκέντρωσης ομβρίων υδάτων και με εντυπωσιακές σκάλες.

β) Το Γυμνάσιο ένα σπουδαίο δημόσιο οικοδόμημα που χρονολογείται από τον 4^ο αιώνα π.Χ. έως τον 1^ο αιώνα μ.Χ. Περιλάμβανε κλειστούς και υπαίθριους χώρους άθλησης και εκπαίδευσης των νέων, καθώς και λατρευτικούς χώρους.

γ) Από την αρχαιολογική σκαπάνη βρέθηκαν στην ευρύτερη περιοχή της Αμφίπολης δύο από τους σημαντικότερους Μακεδονικούς τάφους.

δ) Σήμα κατατεθέν της Αμφίπολης είναι το επιβλητικό μαρμάρινο Λιοντάρι, που βρίσκεται στην παλιά γέφυρα του Στρυμόνα δίπλα στην όχθη. Το μνημείο αυτό χρονολογείται από τους αρχαιολόγους περί τα τέλη του 4ου με αρχές του 3ου αι. π.Χ.

ε) Εκτός των άλλων μνημείων, στην περιοχή της Αμφίπολης έχουν ανασκαφεί τέσσερις παλαιοχριστιανικές βασιλικές του 5ου - 6ου μ.Χ. αιώνα, με ψηφιδωτά δάπεδα. Επίσης βρέθηκε το επισκοπείο της Αμφίπολης με μαρμάρινο δάπεδο του 6ου μ.Χ.

Η Αμφίπολη σήμερα

Ο σημερινός Δήμος Αμφίπολης είναι συνένωση τεσσάρων

Τμήμα του τείχους της Αμφιπόλεως

Το λιοντάρι της Αμφίπολης

κοινοτήτων και ενός οικισμού και πήρε το όνομά του από την κοινότητα Αμφίπολη, η οποία βρίσκεται δίπλα στην αρχαία πόλη και απέχει 62 χλμ. ΝΑ από τις Σέρρες. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 ο πληθυσμός ανέρχεται στους 230 κατοίκους, εκ οποίων σημαντικός αριθμός ασχολείται με τη γεωργία και την αλιεία.

ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ

Πρξ 17,1. *«Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς Θεσσαλονίκην».*

Τοπογραφικά στοιχεία

Με το όνομα Απολλωνία υπήρχαν πολλές πόλεις σε Μακεδονία, Χαλκιδική, Θράκη, Μ. Ασία κ.λπ., οι οποίες ονομάστηκαν προς τιμήν του θεού Απόλλωνα. Η Απολλωνία που αναφέρεται στις Πράξεις, βρισκόταν επί της Εγνατίας, πόλη της Μακεδονίας, 56 χλμ. ανατολικά από τη Θεσσαλονίκη, κοντά στη λίμνη της Βόλβης. Βρίσκεται στο μέσο της αποστάσεως της διαδρομής Αμφίπολης - Θεσσαλονίκης και αποτελεί την ενδιάμεση στάση για διανυκτέρευση.

Ιστορία

Η αρχαία Απολλωνία της Μακεδονικής Μυγδονίας ιδρύθηκε το 432 π.Χ., όταν οι άποικοι Χαλκιδείς για να αποφύγουν τις συνέπειες αποστασίας τους από τους Αθηναίους, κατά την έναρξη του τριακονταετούς πολέμου, εγκαταστάθηκαν σ' αυτήν. Σύμφωνα με τον ιστορικό Στράβωνα η αποσκίρτηση έγινε με την προτροπή του Μακεδόνα βασιλιά Φιλίππου Α'. Πρέπει όμως η περιοχή να κατοικείτο πολύ πιά μπροστά, όπως δείχνουν οι τελευταίες αρχαιολογικές ανασκαφές στην περιοχή, που έχουν φέρει στο φως ίχνη από τη νεολιθική εποχή, την εποχή του σιδήρου και των μετέπειτα ιστορικών χρόνων. Έλαβε το όνομά της από το θεό Απόλλωνα, τον οποίο οι κάτοικοί της ευλαβούντο ιδιαίτερω, προς τιμήν του οποίου αφιερώθηκε ένας μεγαλοπρεπής ναός.

Κατά την εποχή του Φιλίππου Β΄ και του Μ. Αλεξάνδρου η πόλη γνώρισε μεγάλη οικονομική ανάπτυξη, η οποία αυξήθηκε ακόμη περισσότερο επί της ρωμαϊκής εποχής όταν έγινε πέρασμα της Εγνατίας οδού.

Ο Παύλος με τους συνεργάτες του Σίλα και Τιμόθεο, κατά τη Β΄ Ιεραποστολική του περιοδεία, επισκέφθηκαν την Απολλωνία μετά την Αμφίπολη, στην οποία στάθμευσαν για μια βραδιά στην Απολλωνία, διότι ήταν επί της Εγνατίας οδού και την άλλη μέρα ξεκίνησαν με κατεύθυνση προς τη Θεσσαλονίκη. Δεν έχουμε πληροφορίες από την Καινή Διαθήκη αν ο απ. Παύλος κήρυξε ή ίδρυσε εκκλησία στην πόλη αυτή, αλλά έχουμε σαφείς ενδείξεις, όπως αναφέραμε προηγουμένως, σχετικώς με την Αμφίπολη, ότι μόνον διανυκτέρευσε σ' αυτήν.

Κατά τον 5ο και 6ο αιώνα η πόλη δέχθηκε πολλές επιδρομές βαρβάρων και καταστράφηκε.

Επί τουρκοκρατίας, η Νέα Απολλωνία είναι γνωστή ως Εγρί Μπουτζάκ και στην καταγραφή του 1861-1862 ταξινομήθηκε ως μουσουλμανικό χωριό με 109 σπίτια.

Το 1927 μετονομάστηκε σε Νέα Απολλωνία και υπάχθηκε στην επαρχία Λαγκαδά του Νομού Θεσσαλονίκης.

Ιστορικά μνημεία - αξιοθέατα

α) Θεμέλια κατοικιών και τμήμα ψηφιδωτού πόλης του 4ου -3ου π.Χ. αι.

β) Τμήματα τείχους της αρχαίας πόλεως μήκους 150 μ., πλάτους 3,20 μ. και ύψους 1,20 μ., ενώ σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των αρχαιολόγων θα πρέπει να έφθαναν τα 5 μέτρα. Κάθε 30 μέτρα σχηματίζουν ημικυκλικούς πύργους.

γ) Πλήθος ευρημάτων, επιτύμβιες στήλες, αγάλματα, πήλινοι αγωγοί μαρτυρούν το παρελθόν της περιοχής, όπως το μαρμάρينو

άγαλμα 50 εκ. που παριστάνει τη Νίκη και το χρυσό στεφάνι των ελληνιστικών χρόνων.

δ) Η προφορική τοπική παράδοση υποδεικνύει έναν απλό βράχο έξω από το σημερινό χωριό, στον οποίο κήρυξε ο απ. Παύλος το ευαγγέλιο.

ε) Αιωνόβιος πλάτανος λίγο πιό πάνω από το βήμα του απ. Παύλου, έχει χαρακτηριστεί ως διατηρητέο Μνημείο της Φύσης.

στ) Λίγα μόλις μέτρα κάτω από το βήμα του απ. Παύλου υπάρχει τουρκικό λουτρό.

Βήμα του απ. Παύλου

Η Απολλωνία σήμερα

Η Νέα Απολλωνία είναι κτισμένη δυτικά από τα ερείπια της αρχαίας Απολλωνίας και αποτελεί την έδρα του Δήμου Απολλωνίας. Είναι ευρέως γνωστή για τα ιαματικά της λουτρά, τα οποία δημιουργούν αυξημένη τουριστική κίνηση.

Η Νέα Απολλωνία σύμφωνα με την τελευταία απογραφή έχει 1860 κατοίκους, εκ των οποίων πολλοί ασχολούνται με τη γεωργία ή με τον τουρισμό των ιαματικών λουτρών.

Στο βόρειο τμήμα της λίμνης δεσπόζει το μικρό παραλίμνιο δάσος της Απολλωνίας με υπεραιωνόβια δένδρα, στο οποίο καταφεύγουν σπάνια είδη πουλιών και ζώων.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πρξ 17,1-2. «Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν συναγωγή τῶν Ἰουδαίων. κατὰ δὲ

τὸ εἰωθὸς τῷ Παύλῳ εἰσηλθε πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν».

Τοπογραφικά στοιχεία

Η Θεσσαλονίκη είναι πόλη της κεντρικής Μακεδονίας, η επονομαζόμενη Νύμφη του Θερμαϊκού, διότι είναι κτισμένη στις ακτές του Θερμαϊκού κόλπου και δεσπόζει στο χώρο της Νοτίου Βαλκανικής. Χτισμένη σε θέση επίζηλη, στη διέξοδο προς τη θάλασσα δύο κοιλάδων, του Μοράβα και του Αξιού, χρησίμευσε, εξαιτίας της ιδιαιτερότητας του χώρου της, ως γέφυρα επικοινωνίας στους Ρωμαίους, τους Βυζαντινούς, τους Βαλκάνιους της άνω ενδοχώρας, σε επιδρομείς και ποικίλους εμπόρους.

Ιστορία

Κτίσθηκε το 315 π.Χ. από το βασιλιά Κάσσανδρο, έναν από τους διαδόχους του Μ. Αλεξάνδρου, ο οποίος έδωσε το όνομα στην πόλη αυτή, για να τιμήσει τη γυναίκα του Θεσσαλονίκη ετεροθαλή αδερφή του Μ. Αλεξάνδρου. Η Θεσσαλονίκη ονομάστηκε έτσι από τον πατέρα της Φίλιππο, καθώς πέτυχε την ημέρα της γέννησής της σημαντική νίκη κατά των Θεσσαλών.

Η αρχαία πόλη βρισκόταν ακριβώς στο μέρος όπου σήμερα είναι η κεντρική Θεσσαλονίκη. Η πόλη, σύμφωνα με το Στράβωνα, κτίστηκε πάνω στην αρχαία πόλη Θέρμαι, κοντά στη σημερινή Άνω Τούμπα.

Μετά την κατάκτηση της Μακεδονίας από τους Ρωμαίους το 168 μ.Χ., η Μακεδονία χωρίστηκε σε τέσσερις περιοχές και πρωτεύουσα της δεύτερης περιοχής έγινε η Θεσσαλονίκη, η οποία εκτεινέτο από τον Αξιό μέχρι το Στρυμόνα. Στη συνέχεια το 146 π.Χ. η Μακεδονία έγινε μεγάλη ρωμαϊκή επαρχία με πρωτεύουσα τη Θεσσαλονίκη «*πρώτη τῶν Μακεδόνων, μήτηρ πάσης Μακεδονίας*», η οποία καταλάμβανε την περιοχή από την Αδριατική ως το Νέστο και από τις νότιες οροσειρές των Σκοπίων ως το Αιγαίο και τον Πηνειό και διοικείτο από Ρωμαίο ανθύπατο.

Στην περαιτέρω ανάπτυξη της πόλης συνέβαλε η κατασκευή της Εγνατίας οδού (146-120 π.Χ.), η οποία συνέδεε την Αδριατική με τον Εύξεινο Πόντο και σύντομα εξελίχθηκε σε σημαντικό εμπορικό κέντρο. Το λιμάνι της είχε επικοινωνία με όλα τα μεγάλα λιμάνια του αρχαίου κόσμου. Οι Ρωμαίοι την ετίμησαν ιδιαίτερα δίδοντάς της το προνόμιο «*πόλις ἐλευθέρα*» (*libera civitas*) και εδικαιούτο να έχει Βουλή και Δήμο. Η Βουλή προετοίμαζε τα θέματα και τα διαβίβαζε μέσω των πολιταρχών στην εκκλησία του Δήμου για συζήτηση και έγκριση. Στο Δήμο, που ήταν η συνέλευση του λαού, έπαιρναν μέρος από τους κατοίκους της πόλεως μόνον όσοι ήταν ελεύθεροι πολίτες, εκτός των γυναικών. Η εκκλησία του Δήμου συγκαλείτο από τους πολιτάρχες, οι οποίοι διηύθυναν τις εργασίες της και παρουσίαζαν τα προβουλευμένα για συζήτηση και έγκριση. Καμιά απόφαση δεν μπορούσε να πάρει ο Δήμος χωρίς την άποψη της Βουλής επί του συγκεκριμένου θέματος.

Ο απ. Παύλος επισκέφθηκε τη Θεσσαλονίκη το 49 ή 50 μ.Χ. κατά τη διάρκεια του δεύτερου ιεραποστολικού ταξιδιού του, το οποίο σχεδιάστηκε για να ευαγγελίσει τις μεγάλες πόλεις της Μακεδονίας και Αχαΐας και μέσω αυτών να εξαπλώσει το ευαγγέλιο και στις υπόλοιπες πόλεις. Η Θεσσαλονίκη ήταν η πολυπληθέστερη και σημαντικότερη πόλη της Μακεδονίας και μια από τις μεγαλύτερες της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (μετά τη Ρώμη, την Αλεξάνδρεια και την Αντιόχεια). Η σύνθεση του πληθυσμού της ήταν ανομοιογενής και πολυπολιτισμική και αποτελείτο, εκτός των Ελλήνων, από Ρωμαίους και Εβραίους. Σημαντική ήταν η ιουδαϊκή παροικία με τη συναγωγή της.

Κατά τη βυζαντινή περίοδο παρέμεινε μία από τις αξιόλογες πόλεις της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Κατά τον 9ο αιώνα έχουμε τη μετακίνηση σλαβόφωνου πληθυσμού προς τη Θεσσαλονίκη. Οι Θεσσαλονικείς άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος με την προτροπή του αυτοκράτορα Μιχαήλ Γ΄ έγιναν ιεραπόστολοι των Σλάβων, αναπτύσσοντας σημαντική δράση και κάνοντας πολλούς Σλάβους χριστιανούς.

Το 1204 μ.Χ. η Θεσσαλονίκη πέφτει στα χέρια των Σταυροφόρων κατά την Δ΄ Σταυροφορία και κατέστη η πόλη πρωτεύουσα του νέου βασιλείου μέχρι το 1224, όταν κυριεύθηκε εκ νέου από το Δεσποτάτο της Ηπείρου. Λίγο μετά, το 1246 μ.Χ., ανακτήθηκε από τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία.

Κατόπιν η Θεσσαλονίκη από το 1430 μ.Χ μέχρι το 1912 μ.Χ. υποδουλώθηκε από τους Οθωμανούς και έκτοτε έγινε γνωστή ως Σαλονίκη.

Το έτος 1912 μ.Χ. είναι ορόσημο για τη νεωτέρα ιστορία της, διότι τότε απελευθερώθηκε από τον τουρκικό ζυγό και αυτό ήταν αποτέλεσμα της επιτυχούς έκβασης των Βαλκανικών Πολέμων του 1912-1913 που κατέλυσαν την τουρκική κυριαρχία στη Βαλκανική χερσόνησο.

Η πυρκαγιά της Θεσσαλονίκης το 1917 μ.Χ. ήταν ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα που σημάδεψαν τη νεώτερη ιστορία της πόλης. Ήταν ένα τυχαίο γεγονός, που άλλαξε σημαντικά τη φυσιογνωμία της. Το μέρος της πόλης που κάηκε σύντομα ανοικοδομήθηκε με νέο οργανωμένο σχέδιο, δημιουργώντας μια σύγχρονη πόλη.

Η επίσκεψη του απ. Παύλου στη Θεσσαλονίκη

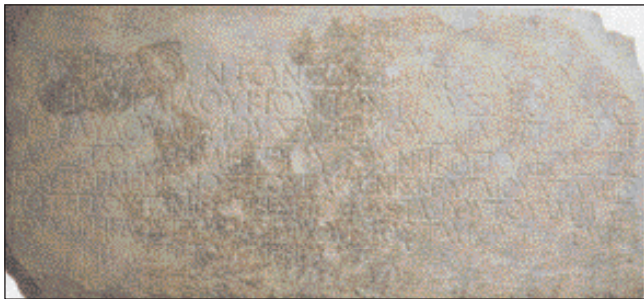
Η πόλη της Θεσσαλονίκης είναι γνωστή από την επίσκεψη του απ. Παύλου που αναφέρεται στις Πράξεις και τις δύο επιστολές που έστειλε στη νεοϊδρυθείσα εκκλησία.

Ο απ. Παύλος και η συνοδεία του φθάνουν στη Θεσσαλονίκη από τους Φιλίππους με ενδιάμεσους σταθμούς την Αμφίπολη και την Απολλωνία. Η διαδρομή από τους Φιλίππους μέχρι τη Θεσσαλονίκη ήταν πεζή περίπου 5-6 μέρες. Η πιθανή διαδρομή που ακολούθησε ο απ. Παύλος είναι η εξής: αρχικά έφθασε στη δυτική πλευρά της πόλης και ακολουθώντας τη σημερινή οδό Λαγκαδά, από όπου περνούσε η Εγνατία Οδός, κατέληξε στο ύψος της σημερινής οδού Αγίου Δημητρίου. Η επίσημη πύλη της πόλης ήταν η Χρυσή Πύλη,

η οποία κτίστηκε σε ανάμνηση της νίκης του Οκταβιανού και του Αντωνίου το 42 μ.Χ. στους Φιλίππους.

Κατά τη συνήθεια του Παύλου, όπως σημειώνει ο Λουκάς στις Πράξεις, ήλθε πρώτα στην τοπική εβραϊκή συναγωγή, διότι υπήρχαν τότε αρκετοί Ιουδαίοι στη Θεσσαλονίκη. *«ἦλθον εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν συναγωγή τῶν Ἰουδαίων. κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ Παύλῳ εἰσήλθε πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν»*. Η εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης ανήκε στην κοινότητα των Ρωμαιωτών Εβραίων οι οποίοι απολάμβαναν ειδικών προνομίων. Είχαν αυτόνομη διοικητική, οικονομική και δικαστική οργάνωση. Η δικαιοδοσία αυτή περιοριζόταν μόνο στα μέλη τους και όχι σε τρίτους, ἔστω και αν αυτοί ήταν Ιουδαίοι άλλων κοινοτήτων, γι' αυτό και στην περίπτωση του απ. Παύλου ἔπρεπε οι Ιουδαίοι ἄρχοντες να τους φέρουν μπροστά στους πολιτάρχες.

Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφέρουμε λίγα στοιχεία για τη λέξη «πολιτάρχαι», που απαντάται μόνον μία φορά στις Πράξεις και πουθενά αλλού, ούτε σε άλλα βιβλία της Αγ. Γραφής, ούτε σε κλασσικούς συγγραφείς. Συναντάται όμως σε μεγάλο αριθμό επιγραφών που βρέθηκαν πρόσφατα στη Μακεδονία και από τις οποίες μαθαίνουμε ότι υπήρχαν πολιτάρχες στη Μακεδονία επί Αυγούστου και αργότερα επί Μάρκου Αυρηλίου. Οι πολιτάρχες

Επιγραφή των ελληνικών χρόνων με τα ονόματα των πολιταρχών της πόλεως

ἦσαν ανώτατοι υπάλληλοι της πόλης με διοικητική, δικαστική και αστυνομική εξουσία και ψηφίζονταν για ένα χρόνο. Στα χρόνια της Κ.Δ. υπήρχαν 5-6 πολιτάρχες στη Θεσσαλονίκη.

Ως προς τον καθορισμό του τόπου της συναγωγής όπου κήρυξε ο απ. Παύλος, παρόλες τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν από τους ειδικούς, αυτό δεν κατέστη ακόμα δυνατόν να προσδι-

ορισθεί με βεβαιότητα. Η ιουδαϊκή παροικία περικλειόταν από τις οδούς Συγγρού, Αντιγονιδών και Φιλίππου, δηλαδή κατά κάποιο τρόπο μεταξύ της Εγνατίας και της Αγ. Δημητρίου. Μερικοί ερευνητές τοποθετούν τη συναγωγή κοντά στο χώρο της Ρωμαϊκής αγοράς, δίπλα στην Παναγία Χαλκέων, όπου βρέθηκε επιγραφή με κείμενο από το βιβλίο των Αριθμών (βιβλίο της Π. Διαθήκης) και χρονολογείται τέλη του 4ου με αρχές του 5ου αι. Η αρχαιότερη ιουδαϊκή επιγραφή που βρέθηκε στην πόλη είναι του 2ου ή 3ου αι. και κάνει λόγο για συναγωγές.

Ο απ. Παύλος έκαμνε διάλογο με τους Ιουδαίους στηριζόμενος στις Γραφές (Πεντάτευχος, Προφητικά και Ιστορικά) *«διελέγετο αυτοίς από τών γραφών»*, εξηγούσε όσα νοήματα περί Μεσσίου ήταν κρυμμένα και ανεξήγητα, δίδασκε ότι ο Μεσσίας έπρεπε να πάθει και ν' αναστηθεί και ότι ο Μεσσίας είναι ο Χριστός, τον οποίο κήρυττε *«διανοίγων και παρατιθέμενος ότι τόν Χριστόν έδει παθείν και αναστήναι εκ νεκρών, και ότι ούτός εστιν ό Χριστός, Ίησούς όν έγώ καταγγέλλω ύμίν»*.

Τα πρώτα μέλη της εκκλησίας. Ο διάλογος και η επιχειρηματολογία του Παύλου είχαν ως αποτέλεσμα να πιστεύσουν αρκετές δεκάδες Θεσσαλονικείς, όπως: α) Κάποιοι από τους Ιουδαίους (τινές). β) Πολλοί προσήλυτοι ή σεβόμενοι Έλληνες, δηλαδή ειδωλολάτρες που αρέσκονταν από τη διδασκαλία και τις δοξασίες της ιουδαϊκής θρησκείας και είχαν σχέση θρησκευτική με τους Ιουδαίους (*Πρξ 17,4*). Αυτοί πίστεψαν στο κήρυγμα του Παύλου και αποτέλεσαν τα πρώτα μέλη της εκκλησίας της Θεσσαλονίκης. γ) Ανάμεσα σ' αυτούς που πίστεψαν υπήρχαν και γυναίκες της τοπικής αριστοκρατίας *«πολύ πλήθος γυναικών τε τών πρώτων ούκ όλγαι»* (*Πρξ 17,4*).

Επίσης ανάμεσα στα πρώτα μέλη της εκκλησίας της Θεσσαλονίκης συγκαταλέγονται ο Ιάσονας, ο Αρίσταρχος και ο Σεκούνδος (*Πρξ 17,5 και 20,4-5*).

Οι αντιδραστικοί Ιουδαίοι βλέποντας τη μεταστροφή τόσων

ανθρώπων εξαιτίας του κηρύγματος του απ. Παύλου γέμισαν από φθόνο και φανατισμό. Τυφλωμένοι από το πάθος του φθόνου πήγαν στην αγορά και πλήρωσαν «*ἀγοραίων τινὰς ἄνδρας*», δηλαδή ανθρώπους αργόσχολους και κακοποιούς για να ξεσηκώσουν τον όχλο και με τις φωνές και τις κινήσεις τους να δημιουργήσουν αναστάτωση στην πόλη σε βάρος των αποστόλων.

Προσπάθησαν να φέρουν τον απ. Παύλο και το Σίλα στο Δήμο για να τους κατηγορήσουν, αλλά επειδή δεν τους βρήκαν στο σπίτι του Ιάσονα όπου φιλοξενούντο, έσυραν βιαίως τον Ιάσονα και μερικούς άλλους αδελφούς ενώπιον των αρχόντων της πόλεως, στους πολιτάρχες, με την κατηγορία ότι αναστάτωσαν την πόλη και παραβίασαν τα διατάγματα του Καίσαρος.

Οι πολιτάρχες, παρόλο που ταραχθήκαν ακούοντας το φοβερό κατηγορητήριο των Ιουδαίων, επειδή γνώριζαν την εμπάθειά τους, φέρθηκαν με επιείκεια προς τον Ιάσονα και τους λοιπούς χριστιανούς. Αφού έλαβαν κάποια εγγύηση από τον Ιάσονα τους άφησαν ελεύθερους.

Το σπίτι του Ιάσονα, στο οποίο γινόντουσαν οι συνάξεις των πιστών, η προφορική παράδοση το τοποθετεί σε παρεκκλήσι της μονής Βλατάδων.

Χρόνος παραμονής του Παύλου. Αν και στις Πράξεις αναφέρεται ότι ο απ. Παύλος κήρυξε επί τρία Σάββατα στη συναγωγή, δε γνωρίζουμε με ακρίβεια το πόσο χρόνο παρέμεινε στη Θεσσαλονίκη, αλλά πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ ενός ή δύο μηνών. Πάντως, όπως φαίνεται από την πρώτη προς Θεσσαλονικείς επιστολή ο απόστολος έμεινε για μικρό χρονικό διάστημα και επειδή δεν πρόλαβε να ολοκληρώσει την κατήχησή του, την αναπληρώνει με τις δύο επιστολές του που στέλνει προς την εκκλησία της Θεσσαλονίκης.

Μετά την ταραχή που προκάλεσαν οι Ιουδαίοι στη Θεσσαλονίκη, αμέσως οι αδελφοί της πόλεως εξαπέστειλαν τον

Παύλο και το Σίλα στη Βέροια, για να ασφαλίσουν τη ζωή τους από τυχόν κινδύνους που διέτρεχαν εκεί.

Ο διωγμός θα συνεχιστεί στη νεοσύστατη εκκλησία της Θεσσαλονίκης και μετά τη φυγή του απ. Παύλου και γι' αυτό η αγωνία του απ. Παύλου για την εκκλησία αυτή θα εκδηλωθεί με την αποστολή του Τιμόθεου από την Κόρινθο, αλλά και με τη συγγραφή δύο επιστολών. Ο Τιμόθεος απεστάλη από τον Παύλο λίγους μήνες μετά τη βίαιη αναχώρησή του, για να ενθαρρύνει και να ενισχύσει τους πιστούς. Η εκκλησία της Θεσσαλονίκης φημίζεται και γίνεται γνωστή σε όλον τον κόσμο για την αγάπη και την πίστη που δείχνει στο πρόσωπο του Χριστού και στους αποστόλους του.

Οι δύο προς Θεσσαλονικείς επιστολές

Ο απ. Παύλος έγραψε μέσα σε διάστημα τριών μηνών προς την εκκλησία της Θεσσαλονίκης δύο επιστολές (χειμώνας του 49-50 μ.Χ.). Ο κύριος σκοπός του αποστόλου ήταν να ολοκληρώσει την κατήχησή του και να διασαφηνίσει ορισμένα σημεία που οι χριστιανοί της Θεσσαλονίκης δεν κατανόησαν καλά.

Ειδώτερα έγραψε την Α' προς Θεσσαλονικείς επιστολή αφ' ενός μεν για να εκφράσει τη χαρά του για την πνευματική πρόοδο των πιστών και αφ' ετέρου να δώσει απάντηση στις απορίες τους, όπως τι θα γίνει με τους χριστιανούς που πέθαναν, όταν ο Κύριος θα έρθει κατά τη δεύτερα παρουσία του ή πότε θα ξαναέρθει ο Κύριος.

Η Β' επιστολή γράφτηκε αμέσως μετά την πρώτη, διότι φαίνεται ότι όσα έγραψε ο Παύλος σ' αυτήν για τον αιφνίδιο ερχομό του Κυρίου παρανοήθηκαν από μερικούς Θεσσαλονικείς. Αυτοί παρασυρόμενοι από κάποιους ψευδοπροφήτες, οι οποίοι έλεγαν ότι η δεύτερα παρουσία του Χριστού έρχεται σύντομα, δεν εργαζόντουσαν. Παρουσίασαν μάλιστα και πλαστή επιστολή του Παύλου και αυτοσυστήθηκαν σαν προφήτες. Γι' αυτό ο απόστολος έστειλε αμέσως τη δεύτερη επιστολή, στην οποία παραγγέλλει να έχουν πρότυπα της ζωής τους τον ίδιο και τους συνεργάτες

του. Ειδικώτερα τους συνιστά να μην είναι ευκολόπιστοι στον οποιοδήποτε και να μη δίνουν σημασία στις ψευδοπροφητείες. Στη Β' προς Θεσσαλονικείς επιστολή ο Παύλος φρόντισε για τη διαβεβαίωση της γνησιότητός της, διότι παρουσιάστησαν πλαστογράφοι οι οποίοι κυκλοφορούσαν επιστολές με το όνομά του. Όταν ο Παύλος έγραφε την επιστολή, είχε δίπλα του το Σίλα και τον Τιμόθεο, με τους οποίους πήγε στη Θεσσαλονίκη και γι' αυτό ανέφερε τα ονόματά τους.

*Η αψίδα του Γαλερίου
(Καμάρα)*

Ιστορικά μνημεία

Η Θεσσαλονίκη απαριθμεί πάμπολλα μνημεία από όλες τις ιστορικές περιόδους. Τα κυριότερα εξ αυτών είναι:

α) Η Αψίδα του Γαλερίου (Καμάρα) και το Ανάκτορό του, ένα επιβλητικό κτιριακό συγκρότημα που ίχνη του υπάρχουν στη σημερινή πλατεία Ναυαρίνου (Οκτάγωνο), τα οποία κτίστηκαν μετά τις νίκες του εναντίον των Περσών (298 π.Χ.).

β) Η Ροτόντα, ένα τεράστιο κυκλικό κτίσμα αφιερωμένο ίσως στο Δία, διακοσμημένο με εξαιρετικά ψηφιδωτά. Επί Θεοδοσίου ο ειδωλολατρικός αυτός ναός μετατράπηκε σε χριστιανικό.

γ) Ρωμαϊκή Αγορά, εμπορικό, διοικητικό και κοινωνικό κέντρο του τέλους του 2ου μ.Χ. αιώνα

Κρόπη του αγ. Δημητρίου

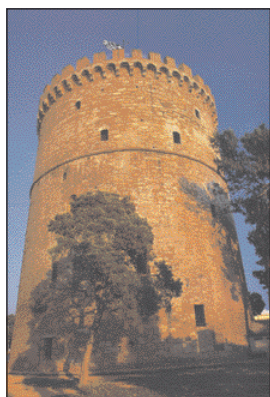
δ) Η εκκλησία του Αγ. Δημητρίου πεντάκλιχη βασιλική του δευτέρου μισού του 5ου αι. μ.Χ., η οποία κατά τη μακρόχρονη ιστορία της συχνά επισκευάζεται ή ανακαινίζεται, διότι πολλές φορές καταστράφηκε από βαρβάρους επιδρομείς ή αφανίζεται σχεδόν ολοσχερώς από την πυρκαγιά του 1917.

ε) Πλήθος άλλων βυζαντινών εκκλησιών, όπως η Αχειροποίητος, ο προφήτης Ηλίας, ο άγ. Νικόλαος ο Ορφανός, η του Θεού Σοφία, κ.ά.

στ) Τα βυζαντινά τείχη της που διατηρούνται σε καλή κατάσταση και δίνουν ένα μέτρο της χρηστικότητάς τους εκείνα τα χρόνια που η Θεσσαλονίκη δεχόταν επιθέσεις από τη θάλασσα. Τον Πύργο του Τριγωνίου, αλλά και στο εσωτερικό των τειχών το Επταπύργιο, ένα βυζαντινό φρούριο που χρησιμοποιήθηκε για αιώνες ως φυλακή.

Βυζαντινά Τείχη

Ο Λευκός Πύργος

ζ) Τέλος, σήμα κατατεθέν της πόλης της Θεσσαλονίκης είναι ο Λευκός Πύργος, ένας πύργος του 16ου αι., που δεσπόζει στην παραλία της και αποτελούσε μέρος του αμυντικού συστήματος της πόλης.

Η Θεσσαλονίκη σήμερα

Η Θεσσαλονίκη είναι μια σύγχρονη μεγαλούπολη με συνεχώς αυξανόμενο ρυθμό σε πληθυσμό. Είναι η δεύτερη σε μέγεθος πόλη της Ελλάδος και ο πληθυσμός της υπερβαίνει το 1.000.000 κατοίκους.

Αποτελεί κέντρο οικονομικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά στην Ευρώπη και ιδιαίτερα στα Βαλκάνια. Το δεύτερο λιμάνι της χώρας και από τα μεγαλύτερα της Μεσογείου, που συνδέει την Ευρώπη με τη Μέση Ανατολή και το Αιγαίο με τη Μαύρη θάλασσα. Το εμπόριο είναι εδώ και πολλούς αιώνες ο κύριος τομέας της οικονομίας και της απασχόλησης. Σήμερα εξελίσσεται σε κόμβο διευρωπαϊκών δικτύων μέσω της Εγνατίας οδού, του αεροδρομίου "Μακεδονία", του λιμανιού της Θεσσαλονίκης, σιδηροδρομικών και οδικών δικτύων.

Σημαντική είναι και η πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης.

Στην πόλη υπάρχουν μεγάλα πανεπιστήμια, τεχνολογικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα. Στεγάζεται το υπουργείο Μακεδονίας και Θράκης και υπάρχουν πρεσβείες και προξενεία αρκετών κρατών.

ΒΕΡΟΙΑ

Πρξ 17,10. *«Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τὸν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέροϊαν, οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν ἀπήεσαν τῶν Ἰουδαίων».*

Τοπογραφικά στοιχεία

Η πόλη της Βεροίας είναι κτισμένη αμφιθεατρικά σε τοποθεσία κατάρρυτο και κατάφυτο στους ανατολικούς πρόποδες του Βερμίου. Έχει υψόμετρο 130 μ. και τη διαρρέει ο Τριπόταμος, παραπόταμος του Αλιάκμονα. Είναι μία από τις αρχαιότερες πόλεις της Μακεδονίας και βρίσκεται σε κατάλληλη και οχυρά θέση. Στενά συνδεδεμένη με τη Θεσσαλονίκη από την οποία απέχει περί τα 68 χιλιόμετρα. Η αρχαία Βέροια κατείχε την ίδια γεωγραφική θέση και η πόλη φέρει την ίδια ονομασία από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

Ιστορία

Η ίδρυση της Βέροιας χάνεται στα χρόνια του μύθου και σύμφωνα μ' αυτόν η πόλη ιδρύθηκε από τη Βέροια, νύφη των υδάτων, κόρη του Ωκεανού και της Θέτιδας.

Οι Μακεδόνες εγκαταστάθηκαν στην περιοχή γύρω στο 700 π.Χ. Στους οξείς ανταγωνισμούς μεταξύ Πύρρου και Δημητρίου του Πολιορκητή για το θρόνο της Μακεδονίας, ο Πύρρος κατέλαβε την πόλη της Βεροίας και το μακεδονικό θρόνο μέχρι το 286 π.Χ.

Η Βέροια ήταν από τις πρώτες πόλεις που παραδόθηκε στους Ρωμαίους και από το 146 π.Χ. κατέστη πρωτεύουσα του τρίτου διαμερίσματος της Μακεδονίας. Δεν έπαυσε και υπό ρωμαϊκή κατοχή να αναπτύσσεται και να είναι πυκνοκατοικημένη.

Ο απ. Παύλος μετά τις διώξεις που υπέστη στη Θεσσαλονίκη, αναχώρησε από αυτήν κρυφά τη νύκτα και συνοδευόμενος από

το Σίλα ήρθε στη Βέροια. Την εποχή αυτή η Βέροια ήταν μία πόλη πολυάνθρωπος, η οποία διατηρούσε και ακμάζουσα εβραϊκή συναγωγή. Στη συναγωγή αυτή διελέγετο ο απ. Παύλος μετά παρρησίας περί του Χριστού, ως του αναμενόμενου Μεσσία και ο διάλογος αυτός εστέφθη με μεγάλη επιτυχία με τη μεταστροφή πολλών Ιουδαίων. Έτσι ιδρύθηκε η εκκλησία της Βεροίας.

Επί Διοκλητιανού, όταν διαιρέθηκε η Μακεδονία σε Πρώτη και Δεύτερη περιφέρεια, η Βέροια περιήλθε στην Πρώτη με πρωτεύουσα τη Θεσσαλονίκη και για το κάστρο της θεωρείτο ως πόλη οχυρά.

Μέχρι τον 9ο αι. η περιοχή της Βεροίας υπάγεται ως κάστρο στο θέμα της Θεσσαλονίκης.

Στη συνέχεια για μικρό χρονικό διάστημα περιήλθε στα χέρια των Βουλγάρων, αλλά το 1001 μ.Χ. απελευθερώθηκε από το Βασίλειο Β΄.

Μετά το μεσαίωνα εξακολούθησε η Βέροια να είναι μία από τις πιο σημαντικές πόλεις της Μακεδονίας. Αυτό το οφείλει και πάλι στην επίκαιρη και οχυρά της θέση, καθώς και στο ακμαίο εμπόριο της. Διακρίθηκε λοιπόν ως θρησκευτικό, στρατιωτικό και διοικητικό κέντρο, γ' αυτό και αποτέλεσε ιδιαίτερο "θέμα".

Αργότερα κατακτήθηκε διαδοχικά από τους Νορμανδούς, τους Τούρκους και τους Σέρβους.

Υπό το ζυγό των Τούρκων η πόλη περιήλθε το 1361. Η ζωή της πόλεως κατά την Τουρκοκρατία, παρά τις πιέσεις και τις συμφορές, σημείωσε ακμή σε όλους τους τομείς κάθε δραστηριότητας.

Απελευθερώθηκε από τον ελληνικό στρατό κατά τον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο στις 16 Οκτωβρίου του 1912.

Ο απ. Παύλος στη Βέροια

Ο απ. Παύλος διαφεύγει κρυφά τη νύχτα, μετά τα γεγονότα στη Θεσσαλονίκη, και κατευθύνεται στη Βέροια. Δε γνωρίζουμε αν ο Παύλος στο αρχικό του σχέδιο περί των επισκέψεων των μεγάλων πόλεων είχε συμπεριλάβει τη Βέροια, για να μεταβεί σ' αυτήν μετά τη Θεσσαλονίκη αν δεν συνέβαιναν οι ταραχές, αλλά όπως φαίνεται από το κείμενο των Πράξεων ο σκοπός της μεταβάσεώς του στη

Βέροια ήταν να ηρεμήσουν τα πράγματα της Θεσσαλονίκης και μετά να μεταβεί πάλι εκεί. Αλλά όπως φαίνεται από τις Πράξεις δεν μπόρεσε να επιστρέψει και συνέχισε το ταξίδι του προς την Αθήνα.

Η Εγνατία οδός διερχόταν από τη Θεσσαλονίκη, από την Πέλλα και από την Έδεσσα, δηλαδή ανατολικά και βόρεια της Βέροιας και όχι μέσα από αυτήν. Συνεπώς μπορούμε να υποθέσουμε ότι κατά πάσαν πιθανότητα ο απ. Παύλος βάδισε από τη Θεσσαλονίκη μέχρι την αρχαία Πέλλα, μια απόσταση 45 χλμ. και από κει μέσω κάποιας παρακαμπτήριας οδού, από τις πολλές που υπήρχαν, στη Βέροια, άλλη μια απόσταση 40 χλμ. Την απόσταση των 85 χλμ. ο απ. Παύλος πρέπει να διάνυσε μέσα σε διάστημα δύο ημερών.

Όταν ο απ. Παύλος έφθασε στη Βέροια πήγε πρώτα-πρώτα στη συναγωγή των Ιουδαίων. Στην πόλη αυτή επί αρκετές ημέρες ο απ. Παύλος κήρυξε στους Βεροιεείς το Χριστό και συζητούσε μαζί τους, εκτός από τη συναγωγή, και στο γνωστό βήμα, το οποίο σύμφωνα με παλαιούς περιηγητές ήταν ένας ανοιχτός πανέμορφος τόπος με ψηλά κυπαρίσσια. Οι Βεροιεείς ακούγοντας τον Απόστολο να ομιλεί περί του Χριστού επί τη βάσει της Αγ. Γραφής εξήτασαν τη διδασκαλία του, μελετώντας καθημερινά την Αγ. Γραφή αν έχουν έτσι τα πράγματα όπως τα έλεγε ο Παύλος. Το αποτέλεσμα ήταν να πιστέψουν πολλοί Ιουδαίοι αλλά και αρκετοί Έλληνες προσήλυτοι, άνδρες και γυναίκες της ανώτερης κοινωνικής τάξης. *«πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι»* (Πρξ 17,12). Ο ιερός Λουκάς σημειώνει ότι οι Ιουδαίοι της Βέροιας ήταν ευγενέστεροι των Ιουδαίων της Θεσσαλονίκης *«εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ»* και ότι δέχθηκαν το Ευαγγέλιο με κάθε προθυμία.

Οι Ιουδαίοι της Θεσσαλονίκης που δημιούργησαν τις φασαρίες έμαθαν για την παραμονή του απ. Παύλου στη Βέροια και στέλνουν ανθρώπους για να ξεσηκώσουν το λαό. Ο απ. Παύλος και πάλι αναγκάζεται να φύγει αφήνοντας τους συνεργάτες του Σίλα και Τιμόθεο στη Βέροια για να συνεχίσουν το έργο της κατήχησης και εκείνος επιβιβάζεται σε κάποιο πλοίο σε ένα από τα κοντινά

λιμάνια της περιοχής (Μεθώνη, Πύδνα ή Δίον) με προορισμό την Αθήνα.

Η πρώτη περιοδεία του στη Μακεδονία έχει τελειώσει. Παραμένει άγνωστο το τι απέγιναν οι νέοι πιστοί της Βέροιας, αφού καμιά πληροφορία δεν έχουμε στη διάθεσή μας για τη μετέπειτα πορεία τους αλλά και για τη σχέση τους με τον απ. Παύλο. Στην Καινή Διαθήκη αναφέρεται μόνο ο Σώπατρος Βεροιαίος στις Πράξεις 20,4 και στην προς Ρωμαίους 16.21, ο οποίος βοήθησε τον απ. Παύλο στο ιεραποστολικό του έργο. Πιθανόν ο Παύλος να ξαναήλθε άλλες δύο φορές κατά την τρίτη ιεραποστολική του περιοδεία, το 56 με 57 μ.Χ. όταν πέρασε από τη Μακεδονία.

Ιστορικά μνημεία

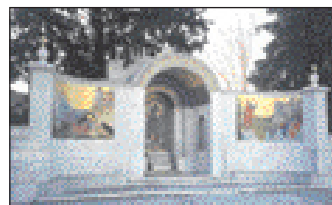
α) Το αρχαιολογικό μουσείο με ευρήματα προϊστορικών, αρχαϊκών και ρωμαϊκών χρόνων.

β) Το βήμα του απ. Παύλου διακοσμημένο με ψηφιδωτές παραστάσεις.

γ) Διασώζονται πολλές βυζαντινές εκκλησίες, όπως η Παλαιά Μητρόπολη, η εκκλησία του Χριστού, κ.ά.

δ) Διασώζονται τμήματα της παλιάς Εγνατίας οδού, τις πλάκες εκείνες που πάτησε ο απ. Παύλος ερχόμενος στη Βέροια.

ε) Πίσω από την πλατεία του Ωρολογίου, στην περιοχή "Μπαρμπούτα", υπάρχει η εβραϊκή συνοικία με τη συναγωγή της. Κατά πάσα πιθανότητα η συναγωγή βρίσκεται στην ίδια περιοχή που ήταν και στην εποχή της Καινής Διαθήκης.

Το βήμα του απ. Παύλου στη Βέροια

Λεπτομέρεια από το βήμα

Η Βέροια σήμερα

Η Βέροια σήμερα είναι μια πλούσια και σύγχρονη πόλη, κέντρο βιομηχανικής επεξεργασίας και εξαγωγής των μεγάλων ποσοτήτων γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων της περιοχής.

ΑΘΗΝΑ

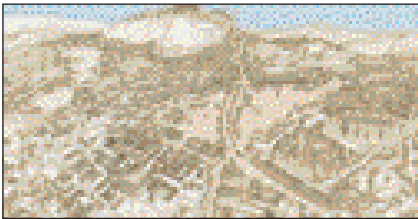
Πρξ 17,15-16· «οἱ δὲ καθιστῶντες τὸν Παῦλον ἤγαγον αὐτὸν ἕως Ἀθηνῶν, καὶ λαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν Σίλαν καὶ τὸν Τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσιν πρὸς αὐτὸν, ἐξήεσαν. Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένον αὐτοὺς τοῦ Παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν».

Τοπογραφικά στοιχεία

Η πόλη της Αθήνας βρίσκεται στο νότιο μέρος του λεκανοπεδίου της Αθήνας. Περιβάλλεται βόρεια από το όρος Πάρνηθα (1413 μ.), βορειοανατολικά από το Πεντελικό όρος (1109 μ.), ανατολικά και νοτιοανατολικά από το όρος Υμηττός (1026 μ.) και δυτικά και νοτιοδυτικά από το όρος Αιγάλεω (468 μ.) που συνεχίζει και καταλήγει στο ακρωτήριο Πέραμα. Το λεκανοπέδιο της Αθήνας χωρίζεται σε ανατολικό και δυτικό με μια χαμηλή οροσειρά που αποτελείται από τα Τουρκοβούνια (338 μ.), το Λυκαβηττό (277 μ.) και τους λόφους της Ακρόπολης (156 μ.), του Αρείου Πάγου (115 μ.), των Νυμφών (104 μ.) και του Φιλοπάππου (147 μ.). Μέσα στο λεκανοπέδιο υπάρχουν αρκετοί μικροί λόφοι. Το κλίμα της Αθήνας είναι εύκρατο, με υψηλή ηλιοφάνεια και χαμηλή υγρασία, που χαρακτηρίζεται ως ένα από τα καλύτερα κλίματα του κόσμου.

Χάρτης της Αθήνας

Η πόλη της Αθήνας

Ιστορία

Η πόλη της Αθήνας είχε προστάτιδα τη θεά Αθηνά, η οποία έδωσε το όνομά της έπειτα από διένεξη με το θεό Ποσειδώνα και αυτή ως ανταμοιβή τους έδωσε ως δώρο τη σοφία. Γι' αυτό τιμούσαν ιδιαίτερος τη θεά Αθηνά και προς τιμήν της ετελείτο στην αρχαία Αθήνα η εορτή των Παναθηναίων.

Η ιστορία της Αθήνας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ιστορία της Ακρόπολης. Η περιοχή γύρω από την Ακρόπολη κατοικείτο ήδη από τη νεολιθική εποχή. Οι πρώτοι κάτοικοί της είναι οι Πελασγοί, οι οποίοι από το 1400 π.Χ. άρχισαν να οχυρώνουν το βράχο της Ακρόπολης με τείχη, τα λεγόμενα Πελασγικά ή Κυκλώπεια τείχη. Κατά τη διάρκεια της Μυκηναϊκής εποχής η Ακρόπολη ήταν η έδρα του βασιλιά (άναξ) και αργότερα, με την κατάργηση της βασιλείας τον 7ο αι. π.Χ. ο χώρος μετατράπηκε βαθμιαία σε τόπο λατρείας.

Η ιστορία των Αθηνών είναι η πλέον μακρά, αδιάκοπος και συνεχής από την ιστορία οιασδήποτε άλλης ελληνικής πόλεως. Ιδιαίτερα ήταν ξακουστή για τα γράμματα και τις τέχνες της και γι' αυτό η περιφημότερη πόλη της Ελλάδος και μία από τις σπουδαιότερες πόλεις όλου του αρχαίου κόσμου.

Κυρίως τον 5ο αι. π.Χ., στο χρυσό αιώνα του Περικλέους, η δημοκρατία εξασφάλιζε την ισονομία, την αξιοκρατία, την ισότητα και την ισοπολιτεία. Τότε τα γράμματα και οι τέχνες γνώρισαν μοναδική άνθιση, με αντιπροσωπευτικά δείγματα: τα μνημεία της Ακρόπολης, τους εκπροσώπους της τραγωδίας με τους Αισχύλο, Σοφοκλή και Ευριπίδη, της κωμωδίας με τον Αριστοφάνη και της ιστοριογραφίας με τους Ηρόδοτο και Θουκυδίδη.

Τον 4ο αιώνα π.Χ. είναι η εποχή που εμφανίζονται οι μεγάλοι ρήτορες, φιλόσοφοι, πολιτικοί και στρατηγοί όπως ο Πλάτωνας, ο Ξενοφώντας, ο Πραξιτέλης, ο Δημοσθένης και ο Αριστοτέλης. Οι σκέψεις του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη έγιναν σημείο αναφοράς όλων των φιλοσόφων κάθε εποχής, ακόμη και σήμερα, αφού τα έργα τους άσκησαν έντονη επίδραση και ποικίλες αντιδράσεις.

Η Αθήνα είναι ο τόπος στον οποίο αναπτύχθηκαν ο ανθρωπισμός, η φιλοσοφία, οι επιστήμες και η δημοκρατία.

Αργότερα, όταν οι Ρωμαίοι διέλυσαν το μακεδονικό κράτος και κατέλαβαν την Αθήνα το 146 π.Χ., η πόλη δεν είχε πιά την αίγλη της

εποχής του Περικλή, αλλά παραταύτα εξακολουθούσε να αποτελεί το κέντρο της φιλοσοφίας και των τεχνών. Μεγάλη καταστροφή υπέστη η πόλη από το Ρωμαίο στρατηγό Σύλλα το 86 π.Χ.

Σημαντικό σταθμό αποτελεί στην ιστορία της πόλεως η επίσκεψη του απ. Παύλου 50 μ.Χ όπου κήρυξε το χριστιανισμό στην αγορά ενώπιον των στωϊκών και επικούρειων φιλοσόφων.

Τον 4ο αι. μ.Χ. ακμάζει η φιλοσοφική σχολή της Αθήνας, όπου σπουδάζουν σπουδαίες πνευματικές προσωπικότητες και δημόσια πρόσωπα, όπως ο Μ. Βασίλειος, ο Γρηγόριος ο Θεολόγος, ο Λιβάνιος ο δάσκαλος του ι. Χρυσόστομου, ο Ιουλιανός ο Παραβάτης και πολλοί άλλοι.

Το έτος 396 μ.Χ. ήταν έτος συμφοράς, διότι η Αθήνα λεηλατήθηκε και καταστράφηκε από τους Γότθους του Αλάρικου.

Από τον 5ο αι. και μετέπειτα η Αθήνα έχασε την αίγλη της, άρχισε μία μακρά περίοδος αφάνειας και μετατράπηκε σε μια μικρή επαρχιακή πόλη της βυζαντινής αυτοκρατορίας.

Μόνον κατά την περίοδο του 11ου έως 12ου αι. παρατηρήθηκε αξιόλογη ανάπτυξη της πόλης και έντονη οικοδομική δραστηριότητα. Τότε κατασκευάστηκαν σημαντικοί ναοί και μοναστήρια, όπως η Καπνικαρέα, η Γοργοεπήκοος, οι Άγιοι Θεόδωροι, οι Άγιοι Απόστολοι, η Μονή Καισαριανής με το σπουδαίο καθολικό της, ο Άγιος Ιωάννης Καρέα, η Μονή Ιωάννη του Θεολόγου, η Μονή Φιλοσόφων, η Μονή του Δαφνιού, κ.ά.

Το 1204 μ.Χ.. οι Σταυροφόροι εισήλθαν στο φρούριο της Ακρόπολης και καταλαμβάνουν την πόλη μέχρι το 1308.

Το 1456 μ.Χ. η Αθήνα κατελήφθηκε και ακολούθησε την τύχη της Κωνσταντινούπολης και των άλλων πόλεων της βυζαντινής αυτοκρατορίας.

Η Αθήνα έλαβε μέρος στον αγώνα της ελληνικής επανάστασης του 1821 και το 1834 μ.Χ. ο Καποδίστριας ανακήρυξε τη μικρά πόλη των Αθηνών σε πρωτεύουσα της Ελλάδας.

Η επίσκεψη του απ. Παύλου στην Αθήνα

Ο απ. Παύλος έφυγε από τη Βέροια με προορισμό την Αθήνα. Ακολούθησε τη θαλάσσια οδό και μετά από ένα ταξίδι 4-5 ημερών έφθασε στην Αθήνα. Αποβιβάστηκε πιθανώς στο λιμάνι του Φαλήρου το οποίο ήταν πιο κοντά στην Αθήνα. Την εποχή αυτή η πόλη των Αθηνών δεν είχε τη δόξα του 5ου και 4ου αι. π.Χ., αλλά εξακολουθούσε να ασκεί γοητεία σε όλο τον κόσμο.

Ο απ. Παύλος μέχρι να έρθουν οι συνεργάτες του Σίλας και Τιμόθεος από τη Βέροια στην Αθήνα έμενε περίπου μία εβδομάδα μόνος. Όσο περίμενε ο Απόστολος τους συνεργάτες του αισθανόταν εσωτερικά βαθειά λύπη, διότι παρατηρούσε ότι η πόλη των Αθηνών ήταν γεμάτη από ειδωλολατρικά αγάλματα. Οι ιστορικοί μας πληροφορούν ότι οι Αθηναίοι λάτρευαν περί τις 30.000 θεότητες και γι' αυτό ελέγετο χαρακτηριστικά ότι στην πόλη αυτή περισσότεροι ήσαν οι θεοί παρά οι άνθρωποι. Για το λόγο αυτό το πνεύμα του απ. Παύλου, ενός Εβραίου μονοθεϊστή, ταρασσόταν μέσα του και γέμιζε από ιερή αγανάκτηση. *«παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν»* (Πρξ 17,16).

Ο απ. Παύλος ομιλεί στους Αθηναίους

Ο Άρειος Πάγος

Ο παροξυσμός του πνεύματός του τον ώθησε εξ αρχής στο κήρυγμα. Συζητούσε με τους Ιουδαίους και τους προσηλύτους στη συναγωγή, κατά την προσφιλή του συνήθεια, επίσης «διελέγετο» και στην αγορά, η οποία βρισκόταν

βόρεια της Ακρόπολης και ήταν το κέντρο της αθηναϊκής ζωής και το μέρος όπου συναντιόντουσαν οι Αθηναίοι για να συζητήσουν πάσης φύσεως θέματα. Στην Αθήνα υπήρχαν οπαδοί διαφόρων φιλοσοφικών σχολών. Απ' αυτούς ο Λουκάς στις Πράξεις αναφέρει τους Επικούρειους και τους Στωϊκούς, οι οποίοι την εποχή εκείνη ασκούσαν τη μεγαλύτερη επίδραση.

Οι Επικούρειοι ασπάζονταν τις αντιλήψεις του φιλοσόφου Επίκουρου, ο οποίος υποστήριζε ότι η ευδαιμονία είναι το υπέρτατο αγαθό. Πίστευαν ότι η ύλη υπήρχε αιδίως και ότι ο κόσμος είναι αποτέλεσμα τύχης. Δίδασκαν ότι η ψυχή δεν είναι ανώτερη από την ύλη και αθάνατη και ότι δεν υπάρχει μετά θάνατον ζωή. Ο υψηλός σκοπός των Επικουρείων φιλοσόφων ήταν η απόλαυση των ηδονών με κάθε τρόπο, αν και ο ίδιος ο Επίκουρος δίδασκε ότι μόνον η αυτοσυγκράτηση οδηγεί στην ευδαιμονία.

Οι Στωϊκοί, μαθητές του Ζήνωνος, ήταν πανθειστές. Κατ' αυτούς δεν υπάρχει κάποιος προσωπικός θεός, αλλά όλος ο κόσμος είναι θεός. Ιδανικό των Στωϊκών ήταν η απάθεια και η αδιαφορία, γι' αυτό υποστήριζαν ότι οι άνθρωποι πρέπει να υποτάσσονται στο πεπρωμένο τους, χωρίς να εκφράζουν χαρά ή λύπη.

Οι Επικούρειοι και οι Στωϊκοί, το φιλοσοφικό κατεστημένο της εποχής, έδειξαν ιδιαίτερη περιέργεια στη διδασκαλία του απ. Παύλου, τον οποίο αποκάλεσαν σπερμολόγο, δηλαδή φλύαρο μάλλον παρά σοβαρό και αξιόλογο πρόσωπο. *«Τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δέ· Ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι· ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν εὐηγγελίζετο αὐτοῖς»* (Πρξ 17,18). Επειδή νόμιζαν ότι ο Παῦλος κηρύττει δύο νέους θεούς, το θεό Ιησού και τη θεά Ανάσταση και το θέμα χρειαζόταν περαιτέρω διερεύνηση, γιατί δεν επιτρέπετο να διδάσκει κάποιος νέες και ξένες θεότητες, γι' αυτό τον συλλαμβάνουν, αυτό σημαίνει η μετοχή «ἐπιλαβόμενοι», και τον οδηγούν μπροστά στο συμβούλιο του Αρείου Πάγου για να τον δικάσουν και να τους εκθέσει ὅσα ἔλεγε. Ο Άρειος Πάγος ήταν το ανώτατο δικαστήριο και μεριμνούσε για την ευνομία και την προστασία του πολιτεύματος.

Τη δημηγορία του απ. Παύλου στον Άρειο Πάγο την κατέγραψε περιληπτικά ο Λουκάς στις Πράξεις 17,22-31 και παρατηρούμε ότι είναι προσαρμοσμένη στο ακροατήριο στο οποίο απευθύνεται, διότι δεν έχει ούτε μία αναφορά από την Π. Διαθήκη αλλά αναφορές από Έλληνες ποιητές. Παίρνοντας αφορμή από το βωμό στον άγνωστο Θεό προσπάθησε να μεταδώσει το μήνυμα, ότι ο Θεός δημιούργησε τον κόσμο, δεν κατοικεί σε ιερά τα οποία έχουν φτιάξει ανθρώπινα χέρια, αυτός συντηρεί το σύμπαν. Η ομιλία του καταλήγει με αναφορά στη μακροθυμία του Θεού και την ανάγκη μετανοίας όλων των ανθρώπων, διότι ο Θεός θα κρίνει την ανθρωπότητα με έναν άνδρα τον οποίο όρισε δικαστή και τον ανέστησε εκ νεκρών.

Το κήρυγμα του Παύλου δεν είχε ιδιαίτερη απήχηση, διότι ο λόγος του περί αναστάσεως φάνηκε στους Αθηναίους απαράδεκτος. Υπήρχαν όμως κάποια πρόσωπα που πίστεψαν στο κήρυγμα του αποστόλου, όπως ο Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης, μια γυναίκα που λεγόταν Δάμαρις και μερικοί άλλοι.

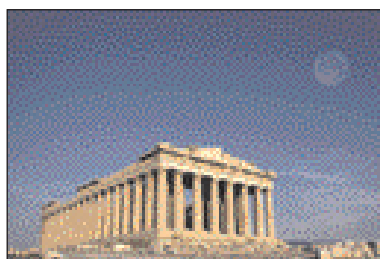

Το Ερέχθειο

Ιστορικά μνημεία

Η Αθήνα φημίζεται για τα πάμπολλα αρχαιολογικά και ιστορικά της μνημεία. Εξ αυτών αναφέρουμε μόνον τα εξής:

- α) στην Ακρόπολη: ο Παρθενώνας, το Ερέχθειο, ο ναός της Αθηνάς Νίκης, τα Προπύλαια, το Ωδείο Ηρώδου του Αττικού, ο Άρειος Πάγος, το Θέατρο του Διονύσου κ.α.
- β) η Αρχαία Αγορά -ο ναός του Ηφαίστου – το Θησείο - η Στοά Αττάλου
- γ) το Ολυμπεϊόν,
- δ) η Πνύκα,
- ε) η Ακαδημία του Πλάτωνος,
- στ) η Πύλη του Αδριανού,
- ζ) το Παναθηναϊκό (Καλλιμάρμαρο) Στάδιο,

Ο Παρθενώνας

Τα Θησείο και ο βυζαντινός ναός των δώδεκα Αποστόλων

- η) ο Κεραμεικός (αρχαίο νεκροταφείο των Αθηνών),
- θ) ο Λόφος του Φιλοπάππου ή των Μουσών,
- ι) η Ρωμαϊκή αγορά.

Η Αθήνα σήμερα

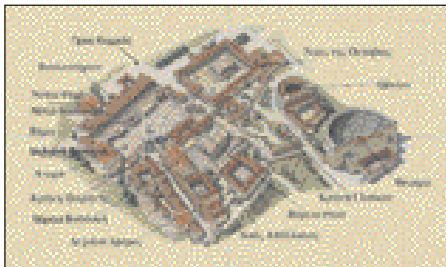
Η Αθήνα είναι πρωτεύουσα του Ελληνικού κράτους και η πολυπληθέστερη πόλη της χώρας. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας του 2001 ο πληθυσμός της Περιφέρειας Αττικής ανερχόταν σε 3.761.810 κατοίκους και κάλυπτε το ένα τρίτο του πληθυσμού της χώρας. Η ραγδαία ανάπτυξη του πληθυσμού των τελευταίων χρόνων είχε ως αποτέλεσμα να παρουσιασθούν σοβαρά προβλήματα, όπως του υπερπληθυσμού, κυκλοφοριακού και ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Είναι πόλη τουριστικού ενδιαφέροντος με σπουδαίους αρχαιολογικούς χώρους, μοναδικούς σε όλο τον κόσμο.

ΚΟΡΙΝΘΟΣ

Πρξ 18,1. «Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ Παῦλος ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἦλθεν εἰς Κόρινθον».

Τοπογραφικά στοιχεία

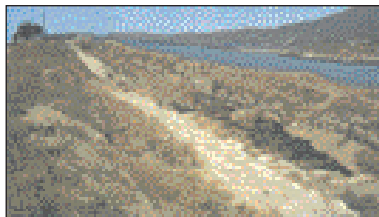
Η Κόρινθος, αυτή που επισκέφθηκε ο απ. Παῦλος, ήταν κτισμένη ανάμεσα στον Κορινθιακό και τον Αργοσαρωνικό κόλπο και είχε δύο μεγάλα λιμάνια, ανατολικά το λιμάνι των Κεγχρεών και δυτικά το λιμάνι του Λεχαίου. Επίσης υπήρχε ένας ιδιότυπος πλακόστρωτος δρόμος, η Δίολκος, στον οποίο έσερναν τα πλοία και

Αρχαία Κόρινθος

τα φορτία τους από το Σαρωνικό στον Κορινθιακό και τανάπαλιν. Ο Δίολκος δεν ακολουθούσε ευθεία γραμμή, γιατί η υψομετρική διαφορά κατά μήκος του Ισθμού έκανε δύσκολη την έλξη των πλοίων σε ευθεία γραμμή. Ο δρόμος είχε πλάτος από 3.50 ως 6 μ. κι

ήταν στρωμένος συμμετρικά με μεγάλους πώρινους κυβόλιθους. Σ' όλο το μήκος του δρόμου ήταν λαξευμένες βαθιές παράλληλες αυλακώσεις σε απόσταση 1,50 μ. η μία από την άλλη, για να διευκολύνεται η κίνηση των τροχών του οχήματος που μετέφερε το πλοίο και ν' αποφεύγεται η ανατροπή του.

Δίοικος

Αυτό γινόταν διότι ο περίπλους της Πελοποννήσου γύρω από το ακρωτήριο Μαλέας ήταν μακρύτερος και επικίνδυνος λόγω συχνών τρικυμιών στο σημείο του ακρωτηρίου, ώστε δημιουργήθηκε η παροιμία «*Μαλέαν δέ κάμψας επιλάθου τών οΐκαδε*». Έτσι εξαιτίας της θέσεως αυτής η πόλη έγινε κομβικό σημείο και ένωνε τη Ρώμη με την Ανατολή, μ' αποτέλεσμα να αυξηθεί ραγδαία ο πληθυσμός και ο πλούτος και η πολυτέλειά της έμειναν παροιμιώδεις με τη φράση «*οὐ παντός ἀνδρός ὁ πλοῦς πρὸς Κόρινθον*» (δε μπορεί ο καθένας να ταξιδεύει στην Κόρινθο).

Αργότερα ο Νέρων επιχείρησε να ανοίξει τη διώρυγα του Ισθμού, ίχνη της οποίας σώζονταν από την απόπειρα αυτή μέχρι που ανοίχθηκε η σύγχρονη διώρυγα.

Ο Ισθμός της Κορίνθου

Ιστορία

Η ιστορία της Κορίνθου, όπως και της Αθήνας, είναι μακρά και ένδοξη και σύμφωνα με τα πορίσματα των ανασκαφών ανάγεται από την 5η π.Χ. χιλιετία. Από τότε μέχρι τις αρχές της 2ης π.Χ. χιλιετίας γνώρισε μεγάλη άνθιση.

Ήδη από τον 7ο αιώνα π.Χ. η πόλη κυριαρχούσε στις θάλασσες και τις αγορές. Πλούτος και δόξα συνέρευσαν στην πόλη, που κατά τους επόμενους αιώνες το όνομά της έγινε συνώνυμο της πολυτέλειας και της χλιδής.

Το 660 π.Χ. τη διοίκηση της Κορίνθου αναλαμβάνει ο τύραννος της πόλης Περίανδρος, ο οποίος συγκαταλέγεται στους επτά σοφούς της Αρχαίας Ελλάδας.

Το 146 π.Χ. η ιστορία της Κορίνθου διακόπτεται απότομα με την ολοσχερή καταστροφή της πόλεως από τους Ρωμαίους, διότι οι Κορίνθιοι πρόβαλαν σθεναρά αντίσταση εναντίον τους και αυτοί για να τους εκδικηθούν, αλλά και για να πτοήσουν το φρόνημα αντιστάσεως των υπολοίπων Ελλήνων, τους τιμώρησαν παραδειγματικά. Συγκεκριμένα ο στρατηγός των Ρωμαίων Μόμμιος με τα στρατεύματά του κατέστρεψε εκ βάθρων την πόλη, λεηλάτησε τους θησαυρούς της και έσφαξε όλους τους άνδρες, πούλησε ως δούλους τις γυναίκες, τα παιδιά και τους απελεύθερους δούλους. Για έναν περίπου αιώνα η Κόρινθος ήταν μια πόλη φάντασμα, έρημη και ακατοίκητη. Ο απόηχος αυτής της καταστροφής σώζεται στη φράση του Πausανία (*Κορινθιακά* 2,2) «*Κόρινθον δὲ οἰκοῦσι Κορινθίων μὲν οὐδεὶς ἔτι τῶν ἀρχαίων, ἔποικοι δὲ ἀποσταλέντες ὑπὸ Ῥωμαίων*», εννοώντας ότι δεν υπήρχε πλέον κανένας από τους παλιούς κατοίκους.

Έναν αιώνα αργότερα το 44 π.Χ. ο Ιούλιος Καίσαρας ιδρύει μια ρωμαϊκή επαρχία στα ερείπια της παλαιάς πόλης που ονομάστηκε *Laus Julia Corinthiensis*. Την επανίδρυση της πόλεως ολοκληρώνει ο Οκταβιανός Αύγουστος το 27 π.Χ., με το να την ορίσει πρωτεύουσα της επαρχίας της Αχαΐας (*Provincia Achaiae*). Εξαιτίας αυτών των ενεργειών των δύο παραπάνω αυτοκρατόρων η πόλη αρχίζει να βρίσκει την παλιά της δόξα και τα πλούτη, αλλά με τη διαφορά ότι οι κάτοικοί της ήταν από διαφορετικές εθνότητες.

Από το 267 μ.Χ., με την εισβολή των Ερούλων, αρχίζει και πάλι η παρακμή της πόλης, η οποία επιτείνεται το 346 μ.Χ. με την επιδρομή του Βησιγύθου Αλάριχου και των ορδών του.

Κατά τη βυζαντινή περίοδο παρατηρείται μια ανάκαμψη της πόλεως με την ανοικοδόμηση από τον Ιουστινιανό, ο οποίος την οχύρωσε και την όρισε ως έδρα του Βυζαντινού θέματος της Πελοποννήσου. Επίσης επί της εποχής του Ιουστινιανού χτίστηκε το μεγάλο τείχος στον Ισθμό (Εξαμίλιο), για την αναχαίτιση των βαρβαρικών επιδρομών, εκεί όπου αιώνες πιο μπροστά είχε χτιστεί το μυκηναϊκό τείχος για την αναχαίτιση των Δωριέων.

Κατά τα τέλη του 10ου αι. μ.Χ., η Κόρινθος γνώρισε μεγάλη βιοτεχνική ακμή, γεγονός που της απέφερε μεγάλο πλούτο.

Το έτος 1146 καταστράφηκε απ' τους Νορμανδούς, που λεηλάτησαν τους θησαυρούς της. Τότε ο υπερασπιστής της Λέοντας Σγουρός, για να μην παραδοθεί, πήδησε έφιππος από την Ακροκόρινθο στο κενό.

Στις αρχές του 1210 η Κόρινθος πέρασε στα χέρια των Φράγκων στη δικαιοδοσία του πριγκιπάτου της Αχαΐας.

Από το 1458 η Κόρινθος, όπως και όλη η Πελοπόννησος, περιήλθε σε τουρκική κατοχή μέχρι το 1827 μ.Χ., όταν απελευθερώθηκε.

Η επίσκεψη του απ. Παύλου στην Κόρινθο

Ο απ. Παύλος ήρθε στην Κόρινθο από την Αθήνα το 50 μ.Χ. και μπήκε στην πόλη, όπως ο ίδιος διηγείται *«ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῶ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς»* (Α΄ Κο 2,3). Ήταν μόνος του, γιατί ο Τιμόθεος και ο Σίλας ήρθαν λίγο αργότερα από τη Μακεδονία, για να τον συναντήσουν.

Ο Απόστολος επισκέπτεται μιά πόλη που παρουσίαζε μεγάλο ενδιαφέρον την εποχή εκείνη, διότι είχε τα εξής χαρακτηριστικά:

α) Αναπτυγμένο εμπόριο και πλούτο, λόγω της γεωγραφικής της θέσεως ευρισκόμενη ανάμεσα σε δύο θάλασσες με δύο φημισμένα λιμάνια.

β) Εκτός του πλούτου, η Κόρινθος εφημίζετο και για την ανηθικότητά της. Είχε συνδέσει τόσο στενά η Κόρινθος το όνομά της με την ανηθικότητα, ώστε η λέξη «κορινθιάζομαι» έγινε συνώνυμη με το «ασκώ το επάγγελμα της πόρνης». Μάλιστα στην Ακροκόρινθο υπήρχε ο περιβόητος ναός της Αφροδίτης, ο οποίος σύμφωνα με το Στράβωνα (8,6,2) είχε στην υπηρεσία του πάνω από χίλιες ιερόδουλες που υπηρετούσαν τη θεά σε μικρούς ευπρόσωπους οικισμούς γύρω από το ναό και ασκούσαν την «ιερή πορνεία». Ναοί της Αφροδίτης υπήρχαν επίσης στο Λέχαιο και στις

Κεγχρεές. Οι ιερόδουλες οδηγούσαν τους ναυτικούς από το λιμάνι στα καταλύματά τους, καθώς αυτοί ακολουθούσαν τα αποτύπωμα των παπουτσιών τους πάνω στο χώμα που έγραφαν «ΕΠΟΥ» δηλαδή ακολουθεί.

γ) Υπήρχε έντονος θρησκευτικός συγκρητισμός και λατρεία πολλών θεοτήτων, όπως της Ασάρτης, της Κυβέλης, του Οσίριδος, του Απόλλωνα, του Ερμή, κ.ά., επειδή στην πόλη συνέρρεαν πλήθη ετερογενών στοιχείων από άλλες μακρινές πόλεις φέρνοντας μαζί τους διάφορες δοξασίες.

δ) Ο πληθυσμός της υπολογίζεται στις 400.000 ως 600.000 και το μεγαλύτερο μέρος του το αποτελούσαν οι δούλοι. Στην πόλη κατά τα χρόνια του απ. Παύλου, εκτός των άλλων που είδαμε προηγουμένως, σημαντική ήταν η εβραϊκή κοινότητα με συναγωγή και μέχρι σήμερα σώζεται στο Μουσείο της αρχαίας Κορίνθου μια πλάκα με την επιγραφή «Συναγωγή Εβραίων». Είναι βέβαιο ότι ο Απόστολός μας πρωτοκατευθύνθηκε σ' αυτή τη συναγωγή, σύμφωνα με τη συνήθειά του· *«διελέγετο δέ εν τη συναγωγῇ κατά πᾶν σάββατον, ἐπειθέ τε Ἰουδαίους καί Ἑλληνας»* (Πρξ 18,4). Πιθανόν εδώ στη συναγωγή να γνωρίστηκε ο Παύλος με τον Ακύλα και την Πρίσκιλλα, οι οποίοι ήλθαν *«προσφάτως ἀπό τῆς Ἰταλίας»* (Πρξ 18,2), εξαιτίας του διατάγματος, πριν από την επίσκεψη του Αποστόλου.

Ο ακριβής χρόνος αφίξεως του ζεύγους και του Παύλου στην Κόρινθο δε μας είναι γνωστός, αλλά μπορούμε περίπου να τον προσδιορίσουμε από μια επιγραφή, στην οποία αναγράφεται η επιστολή του Κλαυδίου προς τους Δελφούς και από τα ιστορούμενα του βιβλίου των Πράξεων. Στην επιστολή αυτή αναφέρεται το όνομα του Γαλλίωνος ως ανθυπάτου Αχαΐας, ο οποίος ανθυπάτευσε κατά το χρονικό διάστημα 51-52 μ.Χ.. Το διάταγμα εκδίωξεως των Ιουδαίων που εκδόθηκε το 49-50 μ.Χ. και η δίκη του Παύλου από το Γαλλίωνα κατά το τέλος της παραμονής του στην Κόρινθο, μας βοηθούν να καθορίσουμε, κατά προσέγγιση το χρόνο αφίξεως του Παύλου το 50 μ.Χ. και λίγους μήνες πιό μπροστά του Ακύλα και της Πρίσκιλλας.

Έτσι, κατά τη δεύτερη περιοδεία του ο Απόστολος Παύλος βρίσκεται στην Κόρινθο μια ανθηρή οικονομικά κοινωνία και παραμένει ενάμισι χρόνο στην πόλη κοντά στους Ακύλα και Πρίσκιλλα εργαζόμενος ως σκηνοποιός για τα προς το ζην, αλλά και συγχρόνως κηρύττοντας το ευαγγέλιο για την ίδρυση της πρωτοχριστιανικής εκκλησίας. Ο απ. Παύλος κάθε Σάββατο συζητούσε στη συναγωγή και προσπαθούσε να πείσει τους Ιουδαίους και τους προσηλύτους, να πιστεύσουν στο Χριστό. Κάποιοι Ιουδαίοι και προσήλυτοι στην ιουδαϊκή θρησκεία πιστεύουν στο κήρυγμα του Παύλου, και ανάμεσά τους είναι ο αρχισυνάγωγος Κρίσπος, ο Έραστος· *«ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐραστος ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως»* (Ρω 16,23) αλλά και ο Ιούστος, ο οποίος σύμφωνα με το όνομά του πρέπει να ήταν Ρωμαίος πολίτης και το σπίτι του ήταν δίπλα από τη συναγωγή. Αλλ' οι περισσότεροι Ιουδαίοι, όπως σε άλλες πόλεις, έτσι και στην Κόρινθο αντιτάσσονται στο κήρυγμα του Παύλου για τον Ιησού Χριστό και εκτρέπονται σε ύβρεις. Οι Ιουδαίοι επιτέθηκαν κατά του Αποστόλου και τον οδήγησαν βιαίως ενώπιον του ανθυπάτου Γαλλίωνος, αδελφού του φιλοσόφου Σενέκα, για να τον δικάσει με την κατηγορία ότι ο απ. Παύλος φέρνει δοξασίες ξένες και αντίθετες προς τους ρωμαϊκούς νόμους. Ο Γαλλίων αρνήθηκε να δικάσει τον απ. Παύλο με τον ισχυρισμό ότι το θέμα δεν τον αφορούσε μια και επρόκειτο για μια εσωτερική διαμάχη των Ιουδαίων.

Το βήμα του Γαλλίωνος

Τότε ο Παύλος σε ένδειξη διαμαρτυρίας τίναξε έντονα τα ρούχα του και είπε ότι φεύγει και πάει να κηρύξει στους εθνικούς το ευαγγέλιο. Φεύγοντας από τη συναγωγή ο απ. Παύλος χρησιμοποιεί το σπίτι του Ιούστου για την ιεραποστολική του δράση και για τις συνάξεις της εκκλησίας στην Κόρινθο. Στις δύσκολες αυτές στιγμές που διέρχεται ο Παύλος, ο Θεός τον ενισχύει με ένα όραμα που του λέει να μη φοβάται και να κηρύττει άφοβα το ευαγγέλιό Του, γιατί υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που θα πιστέψουν σ' αυτό.

Έτσι κατά τη διάρκεια της δεκαοκτάμηνης παραμονής του

ιδρύθηκε πολύ ακμαία εκκλησία, ίσως η μεγαλύτερη απ' όλες τις εκκλησίες που ίδρυσε ο Παύλος. Σ' αυτήν απηύθυνε τις δύο μεγάλες προς Κορινθίους επιστολές. Συγχρόνως στο διάστημα αυτό της παραμονής του στην Κόρινθο, αναπτύχθηκαν υπέροχα αισθήματα και δεσμοί φιλίας ανάμεσα στον Απόστολο και στους Ακύλα και Πρίσκιλλα. Οι δεσμοί φιλίας τους ήταν τόσο ισχυροί, ώστε βλέπουμε αργότερα πρόθυμα το ζευγάρι να αναχωρεί από την Κόρινθο και να τον συνοδεύει προς τη Συρία (*Πρξ 18,18*).

Μετά την Κόρινθο ο Παύλος μετέβη στην Έφεσο και επισκέφθηκε ξανά τις εκκλησίες τις οποίες είχε ιδρύσει κατά τις προηγούμενες περιόδους του.

Ο Παύλος διατήρησε θερμές σχέσεις με την εκκλησία της Κορίνθου, μάλιστα την επισκέφτηκε άλλες δύο φορές για να λύσει επί τόπου ο ίδιος διάφορα προβλήματα που ανέκυψαν και να ενισχύσει τους πιστούς.

Οι δύο προς Κορινθίους επιστολές

Α' προς Κορινθίους. Όταν ο Παύλος ήταν στην Έφεσο τον επισκέφθηκαν μερικοί χριστιανοί, άνθρωποι της διακόνισσας Χλόης, οι οποίοι του μετέφεραν διάφορα νέα από την εκκλησία της Κορίνθου. Μεταξύ των άλλων νέων, του είπαν ότι στην εκκλησία συμβαίνουν διχαστασίες και διάφορες ηθικές και κοινωνικές παρεκτροπές. Επί πλέον και ο ίδιος ο Απόστολος είχε ορισμένες παραγγελίες για τους πιστούς της Κορίνθου. Έτσι για όλα αυτά τα θέματα έγραψε την πρώτη προς Κορινθίους υποδεικνύοντας μέτρα για τη διόρθωση της καταστάσεως και απαντώντας στις απορίες τους. Στην επιστολή αυτή γράφει τον περίφημο και περιλάλητο ύμνο της αγάπης, αναλύοντας όλα τα στοιχεία της αληθινής και γνησίας αγάπης (*Α' Κο 13*).

Β' προς Κορινθίους. Ο κύριος σκοπός της επιστολής είναι η επανασύνδεση των πνευματικών σχέσεων του Αποστόλου με τους Κορινθίους, διότι κάποιοι ψευδαπόστολοι κλόνησαν την εμπιστοσύνη των χριστιανών στο πρόσωπό του, ως πνευματικού οδηγού, με

απώτερο σκοπό βέβαια να διασαλεύσουν την πίστη και την αγάπη τους στο πρόσωπο του Χριστού. Γι' αυτό ο Παύλος αναγκάζεται να υπερασπισθεί τον εαυτό του και να εξομολογηθεί τα αισθήματά του για τους χριστιανούς της Κορίνθου. Εν ολίγοις μπορούμε να πούμε ότι όλη η επιστολή είναι μια απολογία του Παύλου, με την οποία αποδεικνύει το αποστολικό του αξίωμα και την αγάπη του για τους πιστούς.

Ιστορικά μνημεία

Η αρχαία Κόρινθος δεν ήταν κτισμένη εκεί που είναι η σημερινή, αλλά λίγα χιλιόμετρα προς το εσωτερικό της Πελοποννήσου, όπου σώζονται πάρα πολλά ερείπια. Τα κυριώτερα μνημεία, ιδιαίτερα κατά τους χρόνους της Κ. Διαθήκης ήταν:

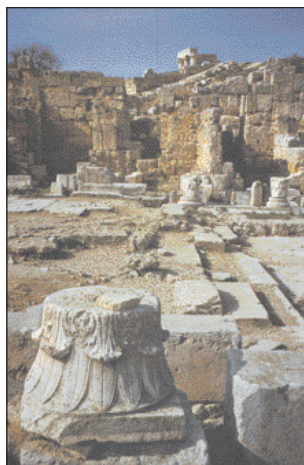
1) Η Αγορά, μια ορθογώνια και πλακόστρωτη περιοχή, διαστάσεων μήκους 180 μ. και πλάτους 90 μ.

α) Στα νότια ήταν η Στοά, δηλαδή ένας επιμήκης χώρος, όπου οι πολίτες συναθροίζονταν για φιλοσοφικές συζητήσεις και για εμπορικές συναλλαγές. Σίγουρα ο Παύλος θα δίδαξε στο μέρος αυτό και θα αξιοποίησε την ευκαιρία της συνάθροισης τόσων ανθρώπων.

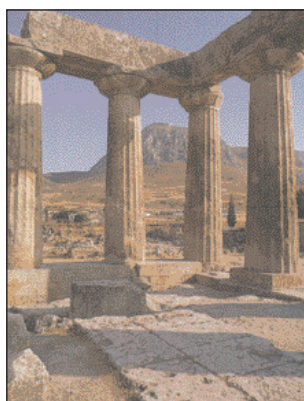
β) Στο κέντρο προς βορράν ήταν το Βήμα, απ' όπου αγόρευαν οι ρήτορες, μπροστά στο οποίο στάθηκε ο απ. Παύλος για να απολογηθεί ενώπιον του Γαλλίωνα (Πρξ 18,12-17).

γ) Πέρα από την Αγορά ήταν ένα Ωδείο για τις μουσικές εκδηλώσεις, καθώς και ένα μεγαλύτερο Θέατρο.

2) Κοντά στην Αγορά, πάνω σ' ένα χαμηλό λόφο, υψωνόταν ο περίφημος ναός του Απόλλωνα, από τον οποίο διασώζονται μέχρι σήμερα όρθιες επτά μονολιθικές Δωρικές κολώνες του 550 π.Χ.

Τμήμα της αρχαίας αγοράς

Μια άποψη της Ακροκορίνθου από το ναό του Απόλλωνα

3) Ένας άλλος ναός ήταν ο ναός του Ασκληπιού, με εγκαταστάσεις λουτρών και γευμάτων για τους αρρώστους που προσέρχονταν να επικαλεσθούν τη βοήθεια του θεού της ιατρικής.

4) Η Ακροκόρινθος, η Ακρόπολη της Κορίνθου, ένας βράχος ύψους 757 μ. που υψώνεται πλάι στην πόλη και εκεί βρισκόταν το ιερό της Αφροδίτης, της θεάς του έρωτος και πολλών άλλων ναών αφιερωμένων σε γυναικείες θεότητες.

Η Ακροκόρινθος

5) Ένα τμήμα της διόλου, του πλακοστρωμένου δρόμου όπου έσερναν τα πλοία.

Διόλοκος

6) Μια μαρμάρινη επιγραφή από την είσοδο μιας συναγωγής που έγραφε [ΣΥΝ] ΑΓΩΓΗ ΕΒΡ[ΑΙΩΝ], όπως επίσης και ένα μαρμάρινο επίκρανο στο οποίο είναι χαραγμένες τρεις εβραϊκές λυχνίες και τα δύο του 5ου αι. μ.Χ.

Η Κόρινθος σήμερα

Η αρχαία Κόρινθος δε συμπίπτει με τη σημερινή πόλη της Κορίνθου και βρισκόταν 5 χλμ. μακριά από αυτήν.

Η σημερινή Αρχαία Κόρινθος βρίσκεται περίξ του αρχαιολογικού χώρου της αρχαίας Κορίνθου. Η πόλη αυτή ανήκει στο Δήμο Κορίνθου και έχει 2.200 περίπου κατοίκους οι οποίοι ασχολούνται με τη γεωργία, τον τουρισμό και τη βιοτεχνία.

Η πόλη της Κορίνθου παρουσιάζει έντονη εμπορική κίνηση, αποτελεί κόμβο για τη διακίνηση των αγροτικών προϊόντων της ευρύτερης περιοχής και έχει πληθυσμό περί τους 36.555 κατοίκους (απογραφή 2001).

ΚΕΓΧΡΕΕΣ

Πρξ 18,18. «Ὁ δὲ Παῦλος ἔτι προσμεΐνας ἡμέρας ἰκανὰς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος ἐξέπλει εἰς τὴν Συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ

Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας, κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν Κεγχρεαῖς· εἶχε γὰρ εὐχήν».

Τοπογραφία

Οι Κεγχρεές ήταν λιμάνι περίπου 15 χλμ. νοτιοανατολικά της Κορίνθου επί του Σαρωνικού κόλπου, όπου απεβιβάζοντο όσοι πήγαιναν ή ερχόντουσαν από την Ασία και ήταν μικρή πόλη επί του λιμένος.

Ιστορία

Σύμφωνα με τον Πausανία, τα παιδιά του Ποσειδώνα και της Πειρήνης, της κόρης του Αχελώου, ο Λέχης και ο Κεγχίας, έδωσαν τα ονόματά τους στα δύο λιμάνια της Κορίνθου, το Λέχαιο και τις Κεγχρεές.

Οι Κεγχρεές μοιράζονται την ιστορία της Κορίνθου. Η αρχαία πόλη ήταν κτισμένη στην παραλία με αποτέλεσμα όταν η στάθμη της θάλασσας ανέβηκε, πολλά οικοδομήματα να σκεπαστούν από το νερό. Το πεταλόσχημο λιμάνι σχηματίστηκε από την κατασκευή δύο τεχνικών μώλων και πλαισιωνόταν από στοές και λιμενικές εγκαταστάσεις.

Στην είσοδο του λιμανιού υπήρχαν το χάλκινο άγαλμα του Ποσειδώνα και ο ναός της Αφροδίτης, όπως μας πληροφορεί ο Πausανίας (2,2,3). Σύμφωνα επίσης με τον Πausανία υπήρχε και ιερό του Ασκληπιού.

Δύο Καινοδιαθηκικές αναφορές

1) Η πρώτη αναφορά για τις Κεγχρεές στην Κ. Διαθήκη γίνεται στις *Πράξεις 18,18*: «*Ὁ δὲ Παῦλος κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν Κεγχρεαῖς· εἶχε γὰρ εὐχήν*», όταν ο Παύλος αναχωρούσε από την Κόρινθο με προορισμό τὴν Ἐφεσο της Μ. Ασίας.

2) Και η δεύτερη αναφορά των Κεγχρεών υπάρχει στην προς *Ρωμαίους επιστολή στο κεφ. 16,1*: «*Συνίστημι δὲ ὑμῖν Φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὐσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς*», όπου αναφέρεται το όνομα της Φοίβης, μιας γυναίκας που ήταν διακόνισσα της εκκλησίας των Κεγχρεών. Από αυτή την αναφορά

μαθαίνουμε ότι στις Κεγχρεές είχε δημιουργηθεί εκκλησία, πιθανόν από τον απ. Παύλο, το ίδιο χρονικό διάστημα που δημιουργήθηκε και η εκκλησία της Κορίνθου.

Οι Κεγχρεές σήμερα

Οι Κεγχρεές σήμερα είναι ένα μικρό χωριό με λιγοστούς κατοίκους, οι οποίοι ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία. Το αρχαίο λιμάνι των Κεγχρεών δίπλα στο χωριό, χρησιμοποιείται για τη φύλαξη των πλοιαρίων. Η ενορία των Κεγχρεών είναι από τις λίγες που υφίστανται από την εποχή της Κ. Διαθήκης μέχρι σήμερα.

ΝΙΚΟΠΟΛΗ

Ττ 3,12. «Όταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρὸς σε ἢ Τυχικόν, σπούδασον ἐλθεῖν πρὸς με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι».

Τοπογραφικά στοιχεία

Ο απ. Παύλος σημειώνει στην προς Τίτον επιστολή ότι προτίθεται να μεταβεί στη Νικόπολη για να παραχειμάσει. Αλλά δεν προσδιορίζεται όμως επακριβώς από το κείμενο της επιστολής περί ποιάς Νικόπολεως πρόκειται, διότι στην αρχαιότητα ήταν συνηθισμένο όνομα πόλεως, το οποίο έδιδαν οι νικητές στρατηγού ως ανάμνηση κάποιας σημαντικής νίκης. Έτσι από τις γνωστότερες πόλεις που ονοματίζονται Νικόπολις είναι οι εξής που βρίσκονται: 1) στο Νέστο ποταμό της Θράκης, 2) στην Κάτω Μοισία της Θράκης, 3) στην Κάτω Αίγυπτο, 4) στην Κιλικία, αλλά επικρατέστερη είναι η πόλη που βρίσκεται 5) στο Άκτιο της Ηπείρου 8 χλμ βόρεια της

Νικόπολη

Πρέβεζας, στη στενή λωρίδα μεταξύ του Ιονίου πελάγους και του Αμβρακικού κόλπου. Αυτή η Νικόπολις της Ηπείρου, για να ξεχωρίζει από τις άλλες ομώνυμες πόλεις, δηλώνεται με τις επωνυμίες «Ἀκτία Νικόπολις», «Νικόπολις Ἰερά» και «Σεβαστοῦ κτίσμα», όπως αποδεικνύεται και από σωζόμενα νομίσματα της Νικόπολης.

Ιστορία

Η Νικόπολη ιδρύθηκε κοντά στον τόπο όπου ο Οκταβιανός είχε στρατοπεδεύσει πριν από τη ναυμαχία του Ακτίου. Ασφαλώς εκ μέρους του Οκταβιανού η ανάμνηση της νικηφόρας ναυμαχίας του κατά του Αντωνίου και της Κλεοπάτρας στο Άκτιο το 30 μ.Χ. δε θα ήταν ο μοναδικός λόγος ίδρυσης της νέας αυτής πόλης, αλλά και η επιτήρηση και ο έλεγχος της ευρύτερης περιφέρειας της Αχαΐας (συμπεριλάμβανε τη Στερεά Ελλάδα και την Πελοπόννησο) με τη δημιουργία μιας πόλεως στο σημείο αυτό.

Οι πρώτοι κάτοικοι της Νικόπολης ήταν κυρίως Ηπειρώτες, Ακαρνάνες και Αιτωλοί, άρα είχε καθαρά ελληνικό χαρακτήρα, τον οποίο διατήρησε έως την ερήμωσή της. Ο Οκταβιανός για να την εποικίσει εφάρμοσε διαφόρους τρόπους είτε πιέζοντας τους κατοίκους των γύρω πόλεων της Ηπείρου να εγκατασταθούν σ' αυτήν είτε δίδοντάς τους κίνητρα, όπως γη ή χρήματα σε όσους πήγαιναν στη νέα πόλη. Επιπλέον στην πόλη αυτή εγκαταστάθηκαν και αρκετοί Ρωμαίοι πολίτες και Εβραίοι, όπως μαρτυρείται από την ύπαρξη συναγωγής του 2ου αι. μ.Χ. Επειδή είχε το προνόμιο να είναι «*ἐλευθέρα πόλις*» και επί Νέρωνος πρωτεύουσα της Ηπείρου, γ' αυτό από νωρίς γνώρισε ευημερία και εξελίχθηκε ως το σημαντικότερο κέντρο της Ηπείρου. Επίσης σ' αυτό συνέβαλε και η τοποθεσία της πόλεως, που βρισκόταν επί δύο θαλασσών και δύο λιμανιών της Κόμαρος και του Βαθύ και ένωνε την Ελλάδα με τη ρωμαϊκή αυτοκρατορία.

Ο απ. Παύλος φαίνεται από τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας, ότι πρέπει να επισκέφθηκε τη Νικόπολη τα έτη 64-65 μ.Χ. και να ίδρυσε εκκλησία, διότι σ' αυτήν διέβλεπε ότι ήταν το καταλληλότερο κέντρο για την ιεραποστολική του δράση στην ευρύτερη περιοχή του Ιλλυρικού. Τα στοιχεία αυτά είναι τα εξής: α) το πρώτο από την προς Ρωμαίους επιστολή 15,19, όπου πληροφορούμεθα ότι ο Παύλος είχε ήδη κηρύξει το ευαγγέλιο στο Ιλλυρικό και β) το δεύτερο από την Β' προς Τιμόθεον επιστολή, που γράφτηκε λίγο αργότερα από την προς Τίτον επιστολή, που μαρτυρεί ότι ο Τίτος ήδη βρισκόταν στη Δαλματία, όμορη της Ηπείρου.

Συνεπώς όλες αυτές οι μαρτυρίες αποτελούν αποχρώσες ενδείξεις, ώστε μετά βεβαιότητας να υποθέσουμε ότι πραγματοποιήθηκε η συνάντηση του απ. Παύλου με τον Τίτο στη Νικόπολη.

Δηλαδή το όλο θέμα της παραμονής του απ. Παύλου έχει ως εξής. Ο Απόστολος κατά την τέταρτη περιοδεία του εκ νέου επισκέφθηκε τις ιδρυμένες εκκλησίες της Ελλάδος και κατά τη διάρκεια της περιοδείας του αυτής έγραψε την προς Τίτον επιστολή, πιθανόν από την Κόρινθο. Σύμφωνα με τα γραφόμενα της επιστολής ο απ. Παύλος έκλεισε συνάντηση με τον Τίτο στη Νικόπολη της Ηπείρου, διότι σκόπευε να ξεχειμωνιάσει σ' αυτήν. Έτσι κάλεσε τον Τίτο να έρθει στη Νικόπολη, στην οποία πορευόταν και ο ίδιος και εκεί πρέπει να συναντήθηκαν. Πρέπει να έμειναν τουλάχιστον ένα ολόκληρο χειμώνα και ανέπτυξαν έντονη ιεραποστολική δραστηριότητα στη γύρω περιοχή.

Η άνθηση της πόλεως εξακολούθησε μέχρι τα μέσα του 6ου αι. μ.Χ., χωρίς όμως να έχει την αίγλη που είχε επί των ημερών του Αυγούστου και των πρώτων διαδόχων του.

Μεγάλη ανάπτυξη είχε ο χριστιανισμός επί της εποχής του Μ. Κωνσταντίνου και οι επίσκοποι και μητροπολίτες της επαρχίας της Παλαιάς Ηπείρου έπαιξαν σημαντικό ρόλο στις εκκλησιαστικές υποθέσεις της αυτοκρατορίας και στις έριδες μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Το 347 μ.Χ. γίνεται η πρώτη σαφής αναφορά στην επισκοπή της Νικοπόλεως, όταν στη Σύνοδο της Σαρδικής πήρε μέρος και ο Νικοπόλεως Ηλιόδωρος, ο πρώτος γνωστός επίσκοπος Νικοπόλεως.

Αρκετές βασιλικές κτίσθηκαν στη Νικόπολη κατά την περίοδο του 5ου μέχρι του 7ου αι. μ.Χ.

Η Νικόπολη κατ' επανάληψη επλήγη από επιδρομές βαρβάρων, όπως το 397 μ.Χ. από Βησιγόθους, το 474 μ.Χ. από Βανδάλους και το 551 μ.Χ. από τους Γότθους του Τοτίλα. Τόσο μεγάλη ήταν η λεηλασία της Νικόπολης από τους τελευταίους, που από τότε οι πληροφορίες για την πόλη είναι αραιότερες και ασαφέστερες.

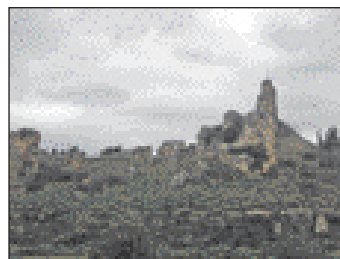
Οριστικά έπαυσε να κατοικείται το 13ο αι.

Ιστορικά μνημεία

α) Από τα σημαντικότερα μνημεία της πόλεως του 1ου αι. μ.Χ. είναι το ρωμαϊκό θέατρο και το Ωδείο, το οποίο βρίσκεται στη δυτική πλευρά του παλαιοχριστιανικού τείχους και αποτελείται από το κοίλο, την ορχήστρα και τη σκηνή.

β) Η τοπική παράδοση αναφέρει ότι στη θέση Λιθάρι, 15 χλμ. από την Πρέβεζα, ο απ. Παύλος δίδαξε για πρώτη φορά και εκεί προς τιμήν του ανεγέρθηκε εκκλησία.

γ) Η Νικόπολη περιλαμβάνει και πολλά αξιόλογα χριστιανικά μνημεία. Σε αυτά συγκαταλέγονται οι εκκλησίες: α) η Βασιλική Α' (Δουμετίου), τρίκλιτη βασιλική αφιερωμένη στον άγ. Δημήτριο του 6ου αι. μ.Χ., με τα ψηφιδωτά δάπεδα. β) Η Βασιλική Β' (Αλκίσιωνος), πεντάκλιτη βασιλική με εγκάρσιο κλίτος, νάρθηκα, διακονικό και αίθριο, τέλη του 5ου αι., με ψηφιδωτά δάπεδα, γ) καθώς και άλλες τέσσερις εκκλησίες βασιλικού ρυθμού του 5ου – 6ου αι. μ.Χ. Διασώζεται επίσης κτίριο ρωμαϊκής εποχής που χρησιμοποιήθηκε ως επισκοπείο κατά τα βυζαντινά χρόνια.

Νικόπολη

Τείχη Νικοπόλεως

Βασιλική Β'

Η Νικόπολη σήμερα

Δίπλα στους αρχαιολογικούς χώρους της αρχαίας Νικόπολης και πάνω από το αρχαίο στάδιο υπάρχει το σημερινό χωριό. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 οι κάτοικοι ανέρχονται σε 343 και ασχολούνται κυρίως με αγροτικές εργασίες.

ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ

Εισαγωγικά

Ο απ. Παύλος κατά την επιστροφή του από το τρίτο ιεραποστολικό ταξίδι μέσω Μακεδονίας, όπως σημειώνει ο ευαγγελιστής Λουκάς στις Πράξεις του, και κατευθυνόμενος προς τα Ιεροσόλυμα, διέρχεται από νησιά του νοτίου Αιγαίου: «Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἦλθομεν εἰς τὴν Κῶ, τῇ δὲ ἐξῆς εἰς τὴν Ρόδον» (Πρξ 21,1).

Παρά τις πάμπολλες τοπικές παραδόσεις που θέλουν τον απ. Παύλο να παρέμεινε αρκετό χρόνο στα νησιά αυτά και να ίδρυσε τοπικές εκκλησίες, ο απόστολος δεν πρέπει να κήρυξε σ' αυτά, διότι σαφώς οι Πράξεις γράφουν: «ἔκρινε γὰρ ὁ Παῦλος παραπλευσαι τὴν Ἔφεσον, ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἔσπευδε γὰρ, εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῷ, τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα» (Πρξ 20,16). Ασφαλώς, λόγω της βιασύνης αυτής του Παύλου να μη χρονοτριβήσει στην Ασία, η παραμονή του πρέπει να περιορίστηκε σε μερικές ώρες στάσης ή το πολύ σε μερικές διανυκτερεύσεις, είτε λόγω καιρού είτε για ανταλλαγή προϊόντων.

ΚΩΣ

Πρξ 21,1. «Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἦλθομεν εἰς τὴν Κῶ».

Τοπογραφικά στοιχεία

Η Κως ανήκει στο σύμπλεγμα της Δωδεκανήσου και βρίσκεται στο ανατολικό Αιγαίο, απέναντι της Κνίδου και της Αλικαρνασού της Μ. Ασίας. Έχει έκταση 298 τετραγωνικά χιλιόμετρα και είναι το τρίτο μεγαλύτερο νησί της Δωδεκανήσου, μετά τη Ρόδο και την Κάρπαθο.

Φημίζεται για τις θερμές πηγές της

Δρόμος στη Ρωμαϊκή αγορά

με τρεχούμενα ιαματικά νερά και το εύφορο έδαφός της, το οποίο χαρακτηρίζεται από το Στράβωνα ως «*εύκαρπον*».

Το νησί πήρε την ονομασία του από τη νύμφη Κω, κόρη του Μέροπος και της Εχέμειας.

Ιστορία

Η ιστορία του νησιού ανάγεται στα προϊστορικά χρόνια.

Ξεχωριστή ακμή γνώρισε το νησί κατά τον 5ο αι. π.Χ. στο εμπόριο και στις επιστήμες και κυρίως στην ιατρική. Την εποχή αυτή γεννήθηκε ο Ιπποκράτης, ο θεμελιωτής της ιατρικής επιστήμης. Τα επιστημονικά του συγγράμματα αποτελούν αντικείμενο μελέτης ακόμη και σήμερα από τους επιστήμονες.

Σταδιακά όμως η δύναμη και η άνθηση του νησιού εξασθένησε κατά τα ρωμαϊκά χρόνια. Ειδικότερα επί της βασιλείας του Αυγούστου (29 π.Χ. – 14 μ.Χ.) το νησί έχασε το προνόμιο της ελευθερίας που είχε διατηρήσει μέχρι τότε και ενσωματώθηκε στην επαρχία της Ασίας.

Είναι γνωστό ότι στην Κω επί της μακκαβαϊκής εποχής (2ος αι. π.Χ.) εγκαταστάθηκαν Ιουδαίοι, οι οποίοι σχημάτισαν μια ανθηρή εβραϊκή κοινότητα.

Κατά τους Βυζαντινούς χρόνους γνώρισε μια νέα περίοδο ακμής και μαρτυρείται ότι ήταν έδρα επισκοπής.

Ληλατήθηκε από τους Σαρακηνούς (11ο αι. μ.Χ.) και στη συνέχεια πέρασε αλληλοδιαδόχως στα χέρια των Γενοβέζων, Ενετών και το 1315 στους Ιππότες του Τάγματος του Αγίου Ιωάννη.

Από το 1522 μέχρι το 1912 ήταν υπό Τουρκική κυριαρχία και στη συνέχεια περιήλθε στους Ιταλούς.

Η Κως προσαρτήθηκε στην Ελλάδα το 1948.

Η επίσκεψη του απ. Παύλου στην Κω

Η αναφορά της Κω στην Καινή Διαθήκη συνδέεται με το τρίτο ιεραποστολικό ταξίδι του απ. Παύλου (51-57 ή 52-58 μ.Χ.) κατά την επιστροφή του. Ήταν ο πρώτος σταθμός της πορείας του προς τα Ιεροσόλυμα, μετά τη Μίλητο, επιθυμώντας να φθάσει εκεί την ημέρα της Πεντηκοστής.

Ελάχιστα στοιχεία μπορεί να παραθέσει κανείς για την παρουσία του απ. Παύλου στο νησί, διότι το χωρίο των Πράξεων 21,1, όπου γίνεται μνεία του ονόματος της Κω, δεν ομιλεί περί κηρύγματος ή ιδρύσεως Εκκλησίας από τον απ. Παύλο, διότι ήταν περιορισμένος ο χρόνος παραμονής του: *«Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐτῶν (τῶν χριστιανῶν τῆς Μιλήτου), εὐθυδρομήσαντες ἦλθομεν εἰς τὴν Κῶ, τῇ δὲ ἐξῆς εἰς τὴν Ρόδον».*

Τοπική παράδοση μαρτυρεί ότι το πλοίο που μετέφερε τον απ. Παύλο, προσάραξε σε μια παραθαλάσσια περιοχή κοντά στην πόλη της Κώ, που ονομάζεται «Λάμπη» και εκεί κήρυξε. Σήμερα στον τόπο αυτό υπάρχει ένας σύγχρονος Ναός, αφιερωμένος στον απ. Παύλο.

Ιστορικά μνημεία

Αναφέρουμε λίγα από τα μνημεία που υπήρχαν κατά την εποχή του απ. Παύλου, τα οποία διασώζονται μέχρι και σήμερα:

α) Ερείπια των ελληνοιστικών και ρωμαϊκών χρόνων.

Τμήματα της αρχαίας Αγοράς (4ου - 3ου αι. π.Χ.).

Η μεγάλη Στοά (Καμάρα του Φόρου).

Η εντυπωσιακή Casa Romana, μια αναστηλωμένη ρωμαϊκή οικία με θαυμάσια μωσαϊκά και τοιχογραφίες.

Το ρωμαϊκό ωδείο.

β) Το Ασκληπιείο της Κω. Είναι το πιο φημισμένο μνημείο της Κω, που απέχει 4 χλμ. από την αρχαία πόλη, κτισμένο στις πλαγιές ενός καταπράσινου λόφου και επρόκειτο για το μεγαλύτερο θεραπευτήριο της Αρχαίας Ελλάδας.

γ) Ο πλάτανος του Ιπποκράτη. Σώζεται στην πρωτεύουσα του νησιού ένας τεράστιος αιωνόβιος πλάτανος, με περίμετρο 12 μέτρα, ο οποίος κατά την τοπική παράδοση πιστεύεται ότι φυτεύτηκε από τον Ιπποκράτη, όπου κάτω από τους κλώνους του δίδαξε την Ιατρική επιστήμη.

δ) Στη συνοικία Ζηπάρι του Ασφενδιού (χωριό κοντά στην

πόλη της Κω), βρίσκονται ερείπια από την πρωτοχριστιανική Βασιλική του απ. Παύλου, η οποία είχε καταστραφεί ολοσχερώς από τους σεισμούς.

ΡΟΔΟΣ

Πρξ 21,1· «Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν ... τῇ δὲ ἐξῆς εἰς τὴν Ρόδον».

Τοπογραφικά στοιχεία

Το μεγαλύτερο νησί των Δωδεκανήσων και το τέταρτο στην Ελλάδα βρίσκεται στη νοτιανατολική πλευρά του Αιγαίου, 10 μίλια απέναντι από τα νοτιοδυτικά παράλια της Μ. Ασίας.

Ιστορία

Το 408 π.Χ., οι τρεις Δωρικές πόλεις Ιαλυσός, Λίνδος και Κάμειρος ιδρύουν την πόλη της Ρόδου στο βορειοανατολικό άκρο του νησιού, η οποία χτίστηκε από τον αρχιτέκτονα Ιππόδαμο. Το 305-304 π.Χ. μετά την επιτυχή αντίστασή τους στο Μακεδόνα βασιλιά Δημήτριο Α΄ τον Πολιορκητή, κατασκεύασαν το περίφημο χάλκινο άγαλμα, τον Κολοσσό της Ρόδου, ύψους 35 μέτρων στη είσοδο του λιμανιού, το οποίο θεωρήθηκε ένα από τα επτά θαύματα της αρχαιότητας.

Το 43 π.Χ. η Ρόδος καταλαμβάνεται από τον Κάσσιο, ο οποίος κατέσφαξε τους κατοίκους της, λαφυραγώγησε τα αγάλματά της και τα μετέφερε στη Ρώμη.

Το 31 π.Χ. ο Οκταβιανός μετά τη μάχη του Ακτίου παραχώρησε στους Ροδίους την ανεξαρτησία τους. Όμως η “ελευθερία” των Ροδίων ήταν πλέον ένα προνόμιο που εξαρτιόταν από τις διαθέσεις των Ρωμαίων, αφού επανειλημμένα τους αφαιρέθηκε κατά τη διάρκεια του 1ου μ.Χ. αιώνα και η Ρόδος έγινε τμήμα ρωμαϊκής επαρχίας.

Στους βυζαντινούς χρόνους, οι Ρόδιοι υπέφεραν από επιδρομές Σαρακηνών και Σελτζούκων, κατά τις οποίες γνώρισαν μεγάλες καταστροφές. Οι Σαρακηνοί το 653 μ.Χ. λεηλάτησαν το νησί, διαλύοντας τον περίφημο Κολοσσό σε πολλά τεμάχια, ώστε να τον πουλήσουν.

Το 13ο αι. μ.Χ. το νησί περνά στην κυριαρχία Γενουατών ναυάρχων.

Κατά την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας, η Ρόδος έχασε την παλιά της αίγλη.

Μετά την τουρκική κυριαρχία το νησί περιήλθε το 1912 στην εξουσία των Ιταλών.

Τέλος, το 1948 η Ρόδος ενσωματώθηκε στην Ελλάδα.

Η επίσκεψη του απ. Παύλου στη Ρόδο

Ο απ. Παύλος επισκέφθηκε τη Ρόδο μετά την Κω κατά την τρίτη ιεραποστολική του περιοδεία, πορευόμενος προς τα Ιεροσόλυμα. Η παραμονή του και εδώ, όπως και στην Κω, δεν ήταν πολυήμερη, διότι δεν ήθελε να χρονοτριβήσει.

Αρχαία παράδοση αναφέρει ότι ο Απόστολος Παύλος όταν επισκέφθηκε τη Ρόδο, αποβιβάσθηκε στη Λίνδο και το μικρό λιμανάκι που βρίσκεται στην πίσω πλευρά του χωριού ονομάσθηκε «Άγιος Παύλος».

Η τοπική παράδοση διασώζει την πληροφορία ότι ο Παύλος παρέτεινε την παραμονή του στη Ρόδο και ίδρυσε εκκλησία, τοποθετώντας μάλιστα πρώτο επίσκοπο έναν από τους επτά διακόνους, τον Πρόχορο. Σίγουρα κάτι τέτοιο αποκλείεται από το ιερό κείμενο των Πράξεων, διότι σαφώς λέγεται ότι ο Παύλος έσπευδε με βιασύνη να φθάσει στον προορισμό του την ημέρα της Πεντηκοστής (*Πρξ 20,16*).

Επίσης σύμφωνα με άλλη τοπική παράδοση αναφέρεται ότι, όταν ο Απόστολος Παύλος ήρθε στη Ρόδο, προς διάδοση του Χριστιανισμού, συνοδευόταν από το Σίλα. Σε ανάμνηση του γεγονότος αυτού υπάρχει μικρό εξωκλήσι αφιερωμένο στον Άγιο Σίλα (τοπικά Σουλάς), σε απόσταση τεσσάρων χιλιομέτρων από το χωριό Σορωνή.

Η Ρόδος δέχθηκε ευμενώς τη χριστιανική διδασκαλία από τον πρώτο ήδη αιώνα μ.Χ., διότι μαρτυρείται ότι από το δεύτερο αιώνα ως έδρα Επισκοπής, στη δε Α΄ Οικουμενική Σύνοδο της Νικαίας μετέσχε ο επίσκοπος Ρόδου Ευφρόσυνος. Επίσης την πρώιμη ακμή του χριστιανισμού μαρτυρούν οι πολλές παλαιοχριστιανικές εκκλησίες, ενώ αναφέρονται επίσκοποι της Ρόδου, που πήραν μέρος

στις οικουμενικές συνόδους.

Ιστορικά μνημεία - αξιοθέατα

Τα σημαντικότερα μνημεία του νησιού είναι:

α) Η Παλιά Πόλη, μια από τις καλύτερα διατηρημένες οχυρές μεσαιωνικές πόλεις και συγκαταλέγεται από την UNESCO στα μνημεία παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

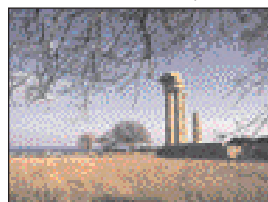
β) Εντός των ενετικών τειχών βρίσκονται η Οδός των Ιπποτών και το Ανάκτορο του Μεγάλου Μαγίστρου ή Καστέλλο.

γ) Τα αγάλματα του Έλαφου και της Ελαφίνας στην περιοχή Μανδράκι κ.α.

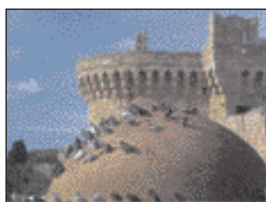
δ) Η αρχαία Ακρόπολη της Λίνδου, η οποία διαμορφώθηκε σε κάστρο κατά το μεσαίωνα.

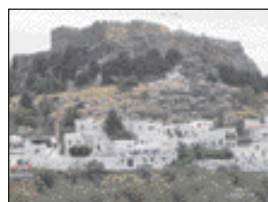
Παλιά Πόλη

Ακρόπολη Ρόδου

Κάστρο Ιπποτών

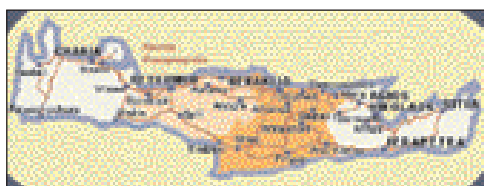

Λίνδος-Ακρόπολη Λίνδου

ΚΡΗΤΗ

Τοπογραφικά στοιχεία

Η Κρήτη είναι ένα από τα μεγαλύτερα νησιά της Μεσογείου, τέταρτο σε μέγεθος, ενώ από τα ελληνικά το μεγαλύτερο και βρίσκεται στη Ν.Α. Μεσόγειο. Έχει μήκος 260 χλμ. και πλάτος 60 χλμ. και το χαρακτηρίζουν οι έντονες εδαφολογικές αντιθέσεις, διότι συνδυάζει πανέμορφες παραλίες με εύφορα εδάφη, αλλά στο εσωτερικό της υψώνονται πανύψηλα και απόκρημνα βουνά.

Χάρτης της Κρήτης

Ιστορία

Η ιστορία του νησιού αρχίζει από τα πανάρχαια χρόνια, περίπου το 7000-6000 π.Χ..

Η πιο γνωστή περίοδος είναι η περίοδος του Μινωϊκού πολιτισμού 2000-1600 π.Χ. με κέντρο την πόλη της Κνωσσού, 10 χλμ. νότια του Ηρακλείου. Ο πολιτισμός την εποχή αυτή ήταν ιδιαίτερα ανεπτυγμένος σε όλους τους τομείς. Τα μινωικά κέντρα της Κρήτης ήταν τέσσερα: η Κνωσός, η Φαιστός, τα Μάλλια και η Ζάκρος. Υπήρχαν όμως και πολλές άλλες πόλεις, κυρίως στο κέντρο και στα ανατολικά του νησιού.

Περί το 1400 π.Χ. η Κρήτη καταλήφθηκε από τους Αχαιούς της Πελοποννήσου, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν εκεί, με αποτέλεσμα την ανάμιξη του Αχαιϊκού και Κρητικού πολιτισμού και τη δημιουργία ενός νέου με κέντρο τις Μυκήνες, ο οποίος ονομάστηκε Μυκηναϊκός Πολιτισμός.

Επίσης γίνεται λόγος ότι ο ευκλείης Μινωϊκός πολιτισμός τελείωσε με την τελευταία μεγάλη έκρηξη του ηφαιστείου της Σαντορίνης.

Έκτοτε και μέχρι το 2ο αιώνα π.Χ. η Κρήτη δε διαδραμάτισε σημαντικό πολιτιστικό ρόλο στα μεγάλα πολιτικά γεγονότα και δέχθηκε αμέτρητες επιθέσεις από πειρατές.

Το 69 π.Χ. υποδουλώθηκε στους Ρωμαίους και απετέλεσε ρωμαϊκή επαρχία.

Από τον 4ο αι. μ.Χ., η Κρήτη γίνεται τμήμα του Βυζαντινού Κράτους, ασπάζεται το Χριστιανισμό και ακολουθεί το ρυθμό της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας μέχρι το 827. Στη συνέχεια το νησί πέφτει στα χέρια των Σαρακηνών, οι οποίοι έκτισαν το Χάνδακα (Ηράκλειο), τον οποίο κατέστησαν πρωτεύουσα και ορμητήριο των επιδρομών τους. Το 960 μ.Χ. η Κρήτη περιήλθε και πάλι στους Βυζαντινούς.

Η Βυζαντινή περίοδος έλαβε τέλος το 1204, με την πτώση της Κωνσταντινούπολης από τις ορδές των Σταυροφόρων της 4ης Σταυροφορίας και την έναρξη μίας νέας περιόδου υποτέλειας

στους Ενετούς και Γενουάτες ιππότες. Τα Χανιά, το Ρέθυμνο και το Ηράκλειο έγιναν ορμητήρια των Ενετών, οι οποίοι έχτισαν οχυρωματικά έργα που διασώζονται μέχρι σήμερα.

Το 1669 περιήλθε στην εξουσία των Τούρκων, οι οποίοι κατεδίωξαν με αγριότητα τη χριστιανική θρησκεία και οι Κρήτες κατ' επανάληψη έπεσαν θύματα σφαγών.

Το νησί ανακηρύχθηκε ανεξάρτητο κράτος, υπό τη διοίκηση του Πρίγκηπα Γεωργίου της Ελλάδος, και ενώθηκε με την υπόλοιπη Ελλάδα μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους του 1912-13.

Ο απ. Παύλος στην Κρήτη

Στην Κ. Διαθήκη οι Κρήτες αναφέρονται μεταξύ των ακροατών κατά την ημέρα της Πεντηκοστής, που άκουσαν το κήρυγμα του απ. Πέτρου στα Ιεροσόλυμα. Αργότερα η Κρήτη αναφέρεται δύο φορές στα βιβλία της Κ.Δ.: η μία, όταν ταξίδευσε ο απ. Παύλος δέσμιος προς τη Ρώμη (*Πράξεις κεφ. 27*) και η άλλη, όταν ο Παύλος επανήλθε μετά την αποφυλάκισή του για να εγκαταστήσει τον Τίτο επίσκοπο Κρήτης, με σκοπό να διαποιμάνει την Εκκλησία (προς Τίτον Επιστολή).

Η πρώτη επίσκεψη του απ. Παύλου. Ο απ. Παύλος όταν μεταφέρθηκε δέσμιος διά θαλάσσης από την Καισάρεια στη Ρώμη, πέρασε από μερικές περιοχές της Κρήτης, χωρίς να έχει τη δυνατότητα να κηρύξει και να ιδρύσει εκκλησίες. Συγκεκριμένα το πλοίο του οποίου επέβαινε ο Παύλος στάθμευσε στους Καλούς Λιμένες, κοντά στην πόλη Λασαία. Εκεί ο Παύλος συνεβούλευσε τον εκατόνταρχο να παραχειμάσουν λόγω της επικινδυνότητας του ταξιδιού την εποχή αυτή (*Πρξ 27,7-13*). Η σύστασή του όμως δεν εισακούσθηκε με αποτέλεσμα τις γνωστές περιπέτειες του πλοίου και το ναυάγιο του στη Μελίτη.

Η προς Τίτον Επιστολή (Η δεύτερη επίσκεψη). Ο απ. Παύλος στέλνει στο στενό συνεργάτη του και επίσκοπο της Κρήτης Τίτο Επιστολή (την προς Τίτον), με σκοπό τη στήριξη στο ποιμαντικό του

έργο με συμβουλές και οδηγίες, που αφορούσαν στη διαποίμανση της τοπικής Εκκλησίας και την καταπολέμηση των αιρέσεων που εμφανίσθηκαν. Είναι άγνωστος ο τόπος όπου εγκαταστάθηκε ο Τίτος, αλλά σύμφωνα με την τοπική παράδοση και τη συνήθεια του απ. Παύλου να επισκέπτεται πρώτα τις μεγάλες πόλεις, μπορούμε να υποθέσουμε με μεγάλη πιθανότητα ότι ο Τίτος πήγε στη Γόρτυνα, πρωτεύουσα τότε της Κρήτης. Από την επιστολή αυτή πληροφορούμεθα ότι ο Παύλος επισκέφθηκε και δεύτερη φορά την Κρήτη, μετά την αποφυλάκισή του από τη Ρώμη, όταν εγκατέστησε εκεί επίσκοπο τον Τίτο, πιθανώς το 65 μ.Χ., για να ποιμάνει την εκεί εκκλησία, να διορθώσει τα ελλείποντα και να εγκαταστήσει πρεσβυτέρους (*Ττ 1,5*). Αυτό ακριβώς είναι και το θέμα της Επιστολής.

ΣΑΛΜΩΝΗ (ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΣΙΔΕΡΙ)

Πρξ 27,7. *«ἐν ἰκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν Κνίδον, μὴ προσεώντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου, ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κρήτην κατὰ Σαλμώνην».*

Τοπογραφικά στοιχεία

Η Σαλμώνη είναι ακρωτήριο, που αποτελεί το ανατολικότερο σημείο της Κρήτης. Βρίσκεται στις ανατολικές ακτές του νομού Λασιθίου. Η σημερινή ονομασία του ακρωτηρίου είναι Σίδερι.

Ιστορία

Το πλοίο που μετέφερε τον απ. Παύλο δέσμιο προς τη Ρώμη, μετά την Κνίδο της Μικράς Ασίας έπρεπε να περάσει το νοτιότερο ακρωτήριο της Πελοποννήσου, το Μαλέα και να έλθει στο Ιόνιο πέλαγος. Εξαιτίας, όμως, των αντίθετων ανέμων που έπνεαν στο πέλαγος, το πλοίο παρασύρθηκε προς τα νοτιοδυτικά (*Πρξ 27, 7*), πέρασε κοντά από το ακρωτήριο της Σαλμώνης και έφθασε στο λιμάνι Καλοί Λιμένες κοντά στη Λασαία (*Πρξ 27, 8*).

ΚΑΛΟΙ ΛΙΜΕΝΕΣ

Πρξ 27,8· «μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον Καλοὺς λιμένας».

Τοπογραφικά στοιχεία

Οι Καλοί Λιμένες είναι λιμάνι μεταξύ των ακρωτηρίων Λιθίνου και Λέντα και ανάμεσα στις νησίδες Τράφου, Μεγαλονήσι και Παπαδόπλακα, κοντά στην πόλη Λασαία, αρχαία πρωτεύουσα της Κρήτης. Στην ιστορία αναφέρεται και σαν Καλοί Λιμῶνες και ήταν ὄρμος για τα εμπορικά πλοία. Κατ' ευφημισμὸ καλούνται ως Καλοί Λιμένες, ὅπως ο Εὐξείνιος Πόντος, γιατί αν και ἦταν ἕνα ἀπὸ τα καλύτερα λιμάνια της νοτίου Κρήτης, δεν παρείχε προστασία ἀπὸ ἀνέμους και θύελλες και μάλιστα την περίοδο του χειμῶνα.

Ιστορία

Οι Καλοί Λιμένες ἔγιναν γνωστοί λόγω της προσεγγίσεως του πλοίου που μετέφερε τον απ. Παῦλο δέσμιο στη Ρώμη (Πρξ 27,7-9), διότι δε γίνεται μνεία του ονόματός τους ἀπὸ ἀρχαίους συγγραφείς. Σύμφωνα με τη διήγηση των Πράξεων, το πλοίο αὐτό λόγω δυσμενῶν καιρικῶν συνθηκῶν με πολλή δυσκολία προσάραξε στον ὄρμο των Καλῶν Λιμένων. Ἦδη πέρασε αρκετός χρόνος μέχρι να φθάσει ἐκεῖ και βρισκόμαστε στις ἀρχές του φθινόπωρου, ὅπως μας πληροφορεῖ ο ιστορικός Λουκάς στο βιβλίο των Πράξεων, γράφοντας ὅτι ἤδη παρήλθε η φθινοπωρινή νηστεία των Ιουδαίων. Εἶναι γνωστό ὅτι στην ἀρχαιότητα η ναυσιπλοῖα διακόπτετο ἀπὸ το Νοέμβριο μέχρι ἀρχές Μαΐου, ἐνῶ πολλές φορές εθεωρεῖτο ἐπισηφαλής η πλεύση ἀκόμη και ἀπὸ τις 14 Σεπτεμβρίου. Ἐξαιτίας αὐτῆς της επικινδυνότητος του ταξιδίου ο απ. Παῦλος υπέδειξε στον πλοίαρχο του πλοίου να σταθμεύσουν ἐκεῖ το χειμῶνα, ἀλλὰ ο πλοίαρχος δεν ἀποδέχθηκε τη σύστασή του, ἴσως γιατί φοβόταν μήπως καταστραφεί το φορτίο του πλοίου, μια που δεν υπήρχαν κατάλληλοι ἀποθηκευτικοί χώροι στο λιμάνι αὐτό (Πρξ 27, 9-12).

Στους Καλοὺς Λιμένες ο Παῦλος ἔμεινε «*χρόνον ἱκανόν*», ὅπως μαρτυροῦν οἱ Πράξεις (27, 9) και κατὰ πάσαν πιθανότητα

ο Απόστολός μας άδραξε την ευκαιρία, λόγω της παρατεταμένης παραμονής του εκεί, να κηρύξει την πίστη του Χριστού ιδρύοντας χριστιανική Εκκλησία.

ΛΑΣΑΙΑ

Πρξ 27,8. *«μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον Καλοῦς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις Λασαία».*

Τοπογραφικά στοιχεία

Η πόλη της Λασαίας κείται 2,5 χλμ. ανατολικά από τους Καλούς Λιμένες, ένα από τα λιμάνια της αρχαίας Γόρτυνος. Η Γόρτυνα ήταν μία από τις σημαντικότερες πόλεις της Κρήτης και από το 67 π.Χ. κατέστη από τους Ρωμαίους κατακτητές πρωτεύουσα του νησιού.

Ιστορία

Φέρει και άλλα αρχαία ονόματα, όπως Λασός, Άλας και Άλασσα και άκμασε τη ρωμαϊκή εποχή. Ο ευαγγελιστής Λουκάς κάμνει μνεία του ονόματός της, αναφέροντας πως ήταν κοντά στους Καλούς Λιμένες. Φυσικά δεν μπορούμε να αποκλείσουμε την εδώ επίσκεψη του απ. Παύλου κατά την ολιγοήμερη παραμονή του στους Καλούς Λιμένες, λόγω της προαναφερθείσας θαλασσοταραχής. Τα ερείπια της Αρχαίας Λασαίας σώζονται μέχρι σήμερα.

ΦΟΙΝΙΚΑΣ (ΦΟΙΝΙΞ)

Πρξ 27,12. *«άνευθέτου δὲ τοῦ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν οἱ πλείους ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι κάκειθεν, εἷ πως δύναιτο καταστήσαντες εἰς Φοῖνικα παραχειμάσαι, λιμένα τῆς Κρήτης βλέποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ χάρον».*

Τοπογραφικά στοιχεία

Ο Φοίνικας ήταν λιμάνι και επίνειο της Ανωπόλεως, στη νότια πλευρά της Κρήτης και απέχει 77 χλμ. νοτιοδυτικά του Ηρακλείου. Οι απόψεις των ερευνητών διίστανται ως προς τον ακριβή προσδιορισμό του λιμανιού. Η επικρατέστερη άποψη είναι

ότι ο Φοίνικας είναι το σημερινό Λουτρό ή Λουτράκι και υπάρχουν πολλά αρχαία ευρήματα και κυρίως της ρωμαϊκής εποχής.

Ιστορία

Η απόφαση του εκατόνταρχου να πλεύσουν προς το Φοίνικα, όπου και να μείνουν το χειμώνα, ήταν ολέθρια παρά την αντίθετη συμβουλή του Παύλου, διότι ήρθαν αντιμέτωποι με ένα βορειοανατολικό τυφώνα, τον Ευροκλύδωνα (*Πρξ 27, 14*), ο οποίος τους παρέσυρε προς την Αδριατική θάλασσα. Έτσι ο απ. Παύλος δικαιώθηκε, γιατί στο Φοίνικα δεν έφθασε ποτέ.

ΓΟΡΤΥΝΑ

Τοπογραφικά στοιχεία

Η Γόρτυνα (Γόρτυς ή Κόρτυς), μια από τις σπουδαιότερες πόλεις της Κρήτης, κείται στις όχθες του ποταμού Ληθαίου στην πεδιάδα της Μεσαράς, κοντά στο σημερινό χωριό Άγιοι Δέκα.

Ιστορία

Η Γόρτυνα είναι αρχαία πόλη με μακράιωνη ιστορία και κατοικείται ήδη από τη Νεολιθική εποχή. Αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας.

Μαρτυρείται ήδη από τον Όμηρο ότι ήταν μια πόλη με τείχη: «Γόρτυνα τειχιόεσσαν» (*Ιλιάδα Β 646*), αλλά υποδεέστερη της Κνωσού. Επίσης μνημονεύεται και από άλλους αρχαίους συγγραφείς, όπως από τους Παυσανία, Στράβωνα, κ.ά.

Κατά την κλασική περίοδο ήταν ευκατάστατη και κραταιά, σύμφωνα με τη μαρτυρία του Πλάτωνα.

Αργότερα η Γόρτυνα, κατά τα Ρωμαϊκά χρόνια, γνώρισε ημέρες ακμής και δόξης, διότι κατέστη πρωτεύουσα της Κρήτης. Αυτή η ξεχωριστή τιμή της Γόρτυνος από τους Ρωμαίους δόθηκε ως αντάλλαγμα της συνεργασίας που είχε μαζί τους, σε αντίθεση με τις άλλες πόλεις. Στην πόλη αυτή είχε την έδρα του ο Ρωμαίος διοικητής. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να κατασκευαστούν από τους Ρωμαίους πολλά σημαντικά έργα, όπως το Αμφιθέατρο, το Ωδείο, το στάδιο και Δημόσια λουτρά, καθώς και πολλοί ειδωλολατρικοί ναοί.

Στην πόλη αυτή σύμφωνα με την εκκλησιαστική παράδοση, χωρίς να είναι ιστορικά βεβαιωμένο, έδρασε ο απ. Τίτος, ο πρώτος επίσκοπος Κρήτης, ο οποίος εγκαταστάθηκε στο νησί από τον απ. Παύλο. Η παράδοση αυτή ενισχύεται επιπλέον από δύο στοιχεία: α) από το κτίσιμο τρίκλιτης βασιλικής προς τιμήν του απ. Τίτου ήδη από την πρωτοβυζαντινή περίοδο και β) κατά την προσφιλή συνήθεια του απ. Παύλου να επισκέπτεται κυρίως μεγαλουπόλεις, είναι εύλογο να υποθέσουμε ότι ο Παύλος με το συνεργάτη του επισκέφθηκε εκτός των άλλων πόλεων και την πρωτεύουσα του νησιού.

Η πόλη συνεχίζει να ακμάζει και στα βυζαντινά χρόνια μέχρι την κατάληψη της Κρήτης από τους Άραβες (Σαρακηνούς) το 863 μ.Χ. και η Γόρτυνα καταστράφηκε ολοσχερώς.

Η πόλη κατοικήθηκε μέχρι τη Φραγκοκρατία και έκτοτε εγκαταλείφθηκε.

Ιστορικά μνημεία

Τα σημαντικότερα μνημεία της πόλεως είναι κυρίως ρωμαϊκής εποχής:

- α) το Πραιτώριο,
- β) το Νυμφαίο,
- γ) Αμφιθέατρο,
- δ) ο ναός του Πυθίου Απόλλωνα και ο ναός των αιγυπτιακών θεών Ίσιδας και Σάραπη και
- ε) το Ωδείο

Βασιλική Αγ. Τίτου

στ) Η εκκλησία του Αγίου Τίτου είναι τρίκλιτη βασιλική (πρωτοβυζαντινής περιόδου), η οποία εμπλουτίστηκε κατά τον 6ο αιώνα από στοιχεία σταυροειδούς αρχιτεκτονικής.

ΚΛΑΥΔΗ (ΓΑΥΔΟΣ)

Πρξ 27,16. «νησίον δέ τι υπόδραμόντες καλούμενον Κλαύδην μόλις ισχύσαμεν περικρατείς γενέσθαι τῆς σκάφης»

Τοπογραφικά στοιχεία

Η Κλαύδη ή Γαύδος είναι νησίδιο του Λιβυκού πελάγους, νοτιοδυτικά της Κρήτης και αποτελεί το νοτιότερο σημείο της Ελλάδας, αλλά και της Ευρώπης, 22 μίλια από τα Σφακιά και 170 από το Τομπρούκ της Λιβύης.

Χαρακτηριστικό γνώρισμά του είναι ότι μαρτυρείται από πολύ παλιά από πολλούς συγγραφείς (Όμηρο, Στράβωνα, ευαγγελιστή Λουκά, κ.ά.) και έχει ποικιλία τοπωνυμίων (Ωγυγία, Γαύδος, Κλαύδη, Γκότζο, κ.ά.).

Ιστορία

Η ιστορία της Γαύδου είναι μακραίωνη και αδιάκοπη. Σύμφωνα με την τοπική παράδοση η Κλαύδη είναι το νησί της Καλυψώς, όπου κράτησε τον Οδυσσέα στο ακρωτήριο της Τρυπητής αιχμάλωτο για έξι χρόνια.

Γαύδος-Κλαύδη

Στους Κλασικούς Χρόνους περιήλθε στην επικράτεια της Γόρτυνος, διατηρώντας σε σχετικό βαθμό την αυτοδιοίκησή της.

Μετάπειτα περιέρχεται στην κυριαρχία των Ρωμαίων, ακολουθώντας την τύχη και της υπόλοιπης Κρήτης.

(Μαρτυρία στην Κ. Διαθήκη). Ο ευαγγελιστής Λουκάς καταγράφοντας στο βιβλίο των Πράξεων, ως αυτόπτης μάρτυρας, την όλη περιπέτεια του απ. Παύλου προς τη Ρώμη, αναφέρει ότι το πλοίο τους λόγω ξαφνικής τρικυμίας παρέπλευσε πολύ κοντά της Κλαύδης (Γαύδος), χωρίς να σταθμεύσει σ' αυτήν. Έτσι το όνομα του νησιού συνδέθηκε με την περιπέτεια του απ. Παύλου, η οποία οφείλεται στην εμπιστοσύνη που έδωσε ο εκατόνταρχος στη γνώμη του πλοιάρχου και του ιδιοκτήτη του πλοίου παρά την άποψη του απ. Παύλου περί παραμονής τους στους Καλούς Λιμένες. Η απρόοπτη ταλαιπωρία αρχίζει μετά την απόφαση των περισσοτέρων να αποπλεύσουν από τους Καλούς Λιμένες και να πλεύσουν στο λιμάνι του Φοίνικα, ώστε να προστατευθούν από τις μεγάλες τρικυμίες των νοτίων και δυτικών ανέμων. Απρόσμενα όμως κατά τον πλού, παρά τις ευνοϊκές συνθήκες που είχαν την ώρα του απόπλου έπνεε σιγανός νότιος άνεμος, δίδοντας την εντύπωση

ότι μπορούσαν να πραγματοποιήσουν το σχέδιό τους με ασφάλεια, έπνευσε σφοδρός άνεμος (Ευροκλύδων) και το πλοίο επί δύο και πλέον εβδομάδες έμεινε ακυβέρνητο στη διάκριση του ανέμου, σε σημείο που κινδύνευσαν να καταποντισθούν και κατέληξαν ως ναυαγοί στη Μελίτη.

Κατά τη βυζαντινή εποχή η Γαύδος καθίσταται βυζαντινή επαρχία με επισκοπική έδρα.

Κατόπιν για πολλές δεκαετίες πέφτει σε μαρασμό λόγω πειρατείας εκ μέρους των Αράβων.

Αργότερα κατά την εποχή των Ενετών, γνωρίζει και πάλι άνθηση και κατέστη σπουδαίο εμπορικό κέντρο της Μεσογείου.

Κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας γίνεται καταφύγιο κουρσάρων.

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας η Γαύδος απετέλεσε ασφαλές καταφύγιο των Κρητών επαναστατών από τις διώξεις των κατακτητών.

Ιστορικά μνημεία

Γαύδος-Κλαύδη

Τα σημαντικότερα μνημεία του νησιού που σήμερα κατοικείται από ελάχιστους είναι:

- α) Ο φάρος,
- β) το βενετσιάνικο κάστρο στην Κεφαλή,
- γ) τα ρωμαϊκά και παλαιοχριστιανικά ερείπια στο λόφο του Αγιάννη,
- δ) οι λαξευτοί τάφοι στο Λαυρακά και οι Καμαρέλες στην Τρυπητή.

ΚΥΠΡΟΣ

Πρξ 13,4-6. «έκειθεν τε απέπλευσαν εις την Κύπρον, και γενόμενοι έν Σαλαμίτι κατήγγελλον τόν λόγον του Θεού έν ταίς συναγωγαίς τών Ιουδαίων· είχον δέ και Ιωάννην ύπηρέτην.

Διελθόντες δὲ τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου εὗρόν τινα ἄνδρα μάγον ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον ᾧ ὄνομα Βαριησοῦς».

Τοπογραφικά στοιχεία

Η Κύπρος είναι ένα από τα μεγαλύτερα νησιά της Μεσογείου, τρίτο σε μέγεθος μετά τη Σικελία και τη Σαρδηνία και έχει έκταση 9.282 τ.χλμ. Βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου και απέχει 800 χλμ. από την Ηπειρωτική Ελλάδα και 380 χλμ. από τη Ρόδο και την Κάρπαθο. Βορείως της Κύπρου βρίσκεται η Τουρκία, η οποία απέχει μόνον 75 χλμ. από τις βόρειες ακτές της, προς ανατολάς η Συρία (105 χλμ.) και προς νότον η Αίγυπτος (380 χλμ). Στην αρχαιότητα το νησί ήταν κατάφυτο και τα εκτεταμένα δάση του προσέφεραν άφθονη ξυλεία για τη ναυπήγηση πλοίων, με τα οποία οι Κύπριοι ὀργωναν τις θάλασσες της Μεσογείου και διακινούσαν τα εμπορεύματά τους.

Ιστορία

Η Κύπρος δε μαρτυρείται με το όνομα αυτό στην Π. Διαθήκη, αλλά πιθανώς με το όνομα Κιττεΐμ (*Γε 10,4*) και οι κάτοικοί της Κιτιαίοι (*Αρ 24,24*).

Η ιστορία της Κύπρου είναι πολυτάραχη και γνώρισε πολλούς κατακτητές σε όλες τις εποχές. Αρχίζει, σύμφωνα με τα πορίσματα των αρχαιολόγων, από την προϊστορική εποχή και ευρήματα της περιόδου αυτής έχουμε στην Πάφο, Αμμόχωστο, κ.α.

Η γεωγραφική θέση του νησιού στο Β.Α. άκρο της Ανατολικής Μεσογείου - σταυροδρόμι ανάμεσα σε τρεις ηπείρους (Αφρικής, Ευρώπης και Ασίας)-συντέλεσε στο να έρθει σε άμεση επαφή με τα μεγαλύτερα πολιτιστικά κέντρα της αρχαιότητας, όπως της Αιγύπτου, της Μεσοποταμίας, κ.ά. Αλλά η στρατηγική της αυτή θέση είχε και αρνητικές επιπτώσεις στην ιστορία του νησιού, διότι από αρχαιωτάτων χρόνων οι ισχυροί γειτονικοί λαοί το εποφθαλμιούσαν και γι' αυτό κατ' επανάληψη κατακτήθηκε (Αιγύπτιοι, Ασσύριοι, Σταυροφόροι, Τούρκοι, κ.ά.).

Αρχικά η Κύπρος υποτάχθηκε στους Αιγυπτίους επί Θώθμη του Γ', στη συνέχεια στους Τυρίους και κατόπιν πέρασε στην κυριαρχία των Ασσυρίων, όταν το 709 π.Χ. ο βασιλιάς τους Σαργών

καταμβάνει το νησί και επιβάλλει βαρύτατους φόρους. Η Κύπρος απαλλάχτηκε από τους Ασσυρίους το 650 π.Χ.

Τα χρόνια που ακολούθησαν είναι εποχή μεγάλης ακμής για τους Κυπρίους. Αυτό γίνεται φανερό από τα ωραία αγγεία, τα αγάλματα και τους τάφους που μας άφησε η εποχή αυτή. Τα πιο σημαντικά παραδείγματα είναι οι βασιλικοί τάφοι της Ταμασσού, κτισμένοι με πελεκητές πέτρες και στολισμένοι με κιονόκρανα και ανάγλυφες διακοσμήσεις.

Η εποχή ελευθερίας των Κυπρίων διακόπηκε όταν το νησί περιήλθε στα χέρια των Αιγυπτίων στα μέσα του 6ου αι. π.Χ., χωρίς να σταματήσει η ανάπτυξη του κυπριακού πολιτισμού, επειδή η Αιγυπτιακή κυριαρχία δεν ήταν τυραννική.

Ακολούθως η Κύπρος περιήλθε στην κυριαρχία των Περσών επί ηγεμονίας του Κύρου. Κατά τα χρόνια της περσικής κυριαρχίας η Κύπρος ήρθε σ' επαφή με τις ελληνικές πόλεις στα παράλια της Μ. Ασίας, με αποτέλεσμα η ελληνική τέχνη να επηρεάσει την κυπριακή.

Στον πόλεμο του Μ. Αλεξάνδρου κατά των Περσών το νησί παραδόθηκε οικειοθελώς στο Μακεδόνα βασιλιά, τον οποίο βοήθησαν ποικιλοτρόπως παραδίδοντας κυπριακό στόλο 124 πλοίων υπό την εξουσία του για την πολιορκία της Τύρου. Μετά το θάνατο του Αλεξάνδρου το νησί πέρασε τελικά σ' έναν από τους διαδόχους του, στον Πτολεμαίο, στο βασιλιά της Αιγύπτου (294 π.Χ.).

Με την επιβολή της κυριαρχίας των Πτολεμαίων οι τοπικοί βασιλιάδες της Κύπρου καταργήθηκαν. Έτσι έφτασε στο τέλος του ένας θεσμός που είχε επιβιώσει μέσα από τόσους ξένους κατακτητές. Οι βασιλιάδες της Κύπρου έγιναν γνωστοί στην αρχαιότητα για τη λαμπρότητα της ζωής τους.

Οι Πτολεμαίοι κυβέρνησαν άμεσα το νησί με διοικητές που έστειλαν οι ίδιοι και η διοίκησή τους ήταν αυστηρά συγκεντρωτική.

Ακολουθεί η ρωμαϊκή περίοδος η οποία διήρκησε από το 58 π.Χ. - 330 μ.Χ. Επί Ιουλίου Καίσαρα το νησί κατακτήθηκε από τους Ρωμαίους και έγινε ρωμαϊκή επαρχία. Ένας από τους πρώτους Ρωμαίους διοικητές της Κύπρου ήταν ο μεγάλος ρήτορας

και συγγραφέας Κικέρων, ο οποίος προσπάθησε να διοικήσει με σύνεση και να περιστείλει τις αυθαιρεσίες των προηγούμενων διοικητών κατά των Κυπρίων, όπως από την οικονομική αφαίμαξη των τοκογλύφων.

Η Κύπρος, ωστόσο, ξαναβρέθηκε για ένα διάστημα στη δικαιοδοσία της Αιγύπτου κάτω από την τελευταία βασίλισσα της χώρας αυτής, την ξακουστή Κλεοπάτρα. Όταν ο Αύγουστος νίκησε το Μάρκο Αντώνιο και κυριάρχησε στην Αίγυπτο, η Κύπρος έγινε οριστικά ρωμαϊκή επαρχία (30 π.Χ.).

Το έτος 22 π.Χ. η Κύπρος καθίσταται συγκλητική επαρχία. Στο μεταξύ ο αριθμός των Ιουδαίων αυξάνει με τους εποίκους που έστειλε ο Ηρώδης ο Μέγας, κατά τη διάρκεια της βασιλείας του οποίου γεννήθηκε ο Χριστός, να εργασθούν στα μεταλλεία χαλκού.

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι η εποχή της ρωμαϊκής κυριαρχίας ήταν εποχή ειρηνική για τους Κυπρίους. Μαθαίνουμε, όμως, ότι η Κύπρος υπέφερε από σεισμούς, που προκάλεσαν μεγάλες καταστροφές.

Όπως έκαναν σ' όλες τις επαρχίες τους, οι Ρωμαίοι άφησαν και στην Κύπρο πολλά μνημεία αρχιτεκτονικής, που σώζονται σε αρκετά καλή κατάσταση στις αρχαίες πόλεις του νησιού: το θέατρο, το γυμνάσιο, η αγορά, τα λουτρά, το υδραγωγείο της Σαλαμίνας, το θέατρο, το στάδιο, ο ναός του Απόλλωνα στο Κούριο, το θέατρο στους Σόλους. Από τη ρωμαϊκή εποχή, επίσης, είναι η οικία του Διονύσου στην Πάφο με τα μωσαϊκά δάπεδα που παριστάνουν σκηνές από τη ζωή του θεού του κρασιού.

Ψηφιδωτό στην οικία του Διονύσου

Η θρησκεία των Κυπρίων ήταν η ίδια με τη θρησκεία των υπολοίπων Ελλήνων. Ιδιαίτερα λατρευόταν η θεά Αφροδίτη, η θεά της ομορφιάς και της αγάπης και το σημαντικό κέντρο λατρείας της ήταν στην Πάφο. Στο ναό αυτό, που βρισκόταν στην Παλιά

Η κατακόμβη της Αγ. Σολομονής

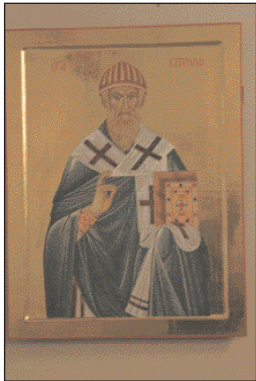

Η κατακόμβη της Αγ. Σολομονής

Πάφο (σημερινά Κούκλια), συνέρρεαν προσκυνητές απ' όλη την Κύπρο κι από τις άλλες χώρες του αρχαίου κόσμου.

Όσο ισχυρή όμως κι αν ήταν η παράδοση της λατρείας της θεάς, η Κύπρος έγινε πολύ νωρίς ένα από τα πρώτα κέντρα διάδοσης του Χριστιανισμού. Οι απόστολοι

Παύλος και Βαρνάβας ταξίδεψαν στην Κύπρο και έβαλαν τις βάσεις της νέας θρησκείας. Επισκέφθηκαν την Πάφο όπου κατόρθωσαν να εκχριστιανίσουν το Ρωμαίο ανθύπατο, Σέργιο Παύλο και έτσι η Κύπρος έγινε το πρώτο νησί που απόκτησε Χριστιανό ηγέτη.

Ο άγ. Σπυρίδων

Το 116 μ.Χ. οι Εβραίοι επαναστατούν κατά των Ρωμαίων και η εξέγερση αυτή καταπνίγηκε από τους Ρωμαίους με πολύ αίμα (γίνεται λόγος για 240.000 νεκρούς), εκδίωξαν τους Εβραίους από το νησί και απαγόρευσαν τη διαμονή τους σ' αυτό.

Τον 4ο αι. μ.Χ. η αχανής Ρωμαϊκή αυτοκρατορία διαχωρίζεται σε Ανατολική (Βυζαντινή) και Δυτική και η Κύπρος υπάγεται στην Ανατολική, στη δικαιοδοσία της Κωνσταντινούπολης.

Τον 5ο αι. η Ορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου αναγνωρίστηκε από τον αυτοκράτορα της Κωνσταντινούπολης ως ανεξάρτητη και αυτοκέφαλη. Αυτό έδωσε στον Αρχιεπίσκοπο της Κύπρου μεγάλο κύρος. Η Εκκλησία της Κύπρου μετείχε σε όλους τους αγώνες ενάντια στις αιρέσεις και εκπροσωπείτο σε όλες τις Οικουμενικές Συνόδους.

Η ειρηνική εποχή διακόπτεται τον 7ο αι. μ.Χ από επιδρομές Αράβων και Σαρακηνών. Η εποχή αυτή της ανασφάλειας και των κινδύνων τελείωσε το 965 μ.Χ., όταν ο αυτοκράτορας Νικηφόρος Φωκάς νίκησε τους Άραβες και έτσι απάλλαξε εντελώς το νησί από τις επιθέσεις τους.

Η Κύπρος έζησε ακόμα δυο αιώνες στο βυζαντινό κράτος, τον 11ο και το 12ο αι. μ.Χ. Στο μεταξύ αρχίζουν και οι σταυροφορίες της Δυτικής Ευρώπης προς τους Αγίους Τόπους. Η Κύπρος γνώρισε αρκετούς από τους Σταυροφόρους σαν πειρατές στην αρχή.

Έτσι τελειώνει η βυζαντινή κυριαρχία στην Κύπρο και αρχίζει η Φραγκοκρατία (1192 μ.Χ.). Για τη λύπη που ένιωσαν οι Κύπριοι με τη θλιβερή τύχη της πατρίδας τους μας μιλά ο Κύπριος συγγραφέας και ασκητής άγιος Νεόφυτος, που έγινε ο ιδρυτής του ομώνυμου μοναστηριού στην Πάφο.

Στα χρόνια της Φραγκοκρατίας (12ο - 15ο αι. μ.Χ.) η Ορθόδοξη Εκκλησία των Κυπρίων καταδιώχθηκε από τους Φράγκους, οι οποίοι προσπάθησαν, χωρίς επιτυχία, να αποξενώσουν το λαό από αυτήν. Παρά τις πιέσεις που δέχθηκαν οι Κύπριοι, αυτοί έμειναν πιστοί στην παράδοσή τους και εξακολούθησαν να κτίζουν τις εκκλησίες τους στον ίδιο βυζαντινό ρυθμό, όπως και πριν.

Το καλοκαίρι του 1570 οι Τούρκοι αποβιβάστηκαν στην παραλία της Λάρνακας και κατέλαβαν την Κύπρο. Η τουρκική κατάκτηση έφερε στο νησί μεγάλη φτώχεια και δυστυχία και ο πληθυσμός μειώθηκε. Με την τουρκική κατάκτηση ένας αριθμός Τούρκων στρατιωτικών και εποίκων εγκαταστάθηκαν μόνιμα στην Κύπρο. Με το πέρασμα του χρόνου ο τουρκικός αυτός πληθυσμός αυξήθηκε και οι απόγονοί τους αποτελούν σήμερα την τουρκοκυπριακή κοινότητα με αναλογία 18% του κυπριακού λαού.

Οι Τούρκοι, σε αντίθεση με τους προηγούμενους κατακτητές, ενίσχυσαν την Κυπριακή Εκκλησία και της παραχώρησαν προνόμια. Στον Αρχιεπίσκοπο και στους Επισκόπους έδωσαν το δικαίωμα να είναι προστάτες του λαού και αντιπρόσωποί του στο Σουλτάνο. Έτσι η Εκκλησία στα δύσκολα αυτά χρόνια διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην υπόδουλη κυπριακή κοινωνία.

Στο συνέδριο του Βερολίνου το 1878, ύστερα από σκληρές διαπραγματεύσεις και πιέσεις της Μεγάλης Βρετανίας, η Τουρκία

της παραχώρησε την Κύπρο και ανέλαβαν ειρηνικά τη διακυβέρνηση του νησιού οι Άγγλοι.

Στα πρώτα χρόνια της κυριαρχίας τους οι Άγγλοι πλήρωναν ενοίκιο στην Τουρκία για την Κύπρο. Τα χρήματα αυτά εισέπρατταν από τους Κυπρίους με φορολογία. Από το 1914 μ.Χ. όμως, όταν η Τουρκία μπήκε στον πόλεμο με το μέρος της Γερμανίας, η Αγγλία ακύρωσε τις συμφωνίες. Έτσι το 1925 μ.Χ. η Κύπρος ανακηρύχθηκε αποικία του αγγλικού στέμματος.

Το 1955 μ.Χ. οι Κύπριοι οργανώνουν ένοπλο αγώνα για την απελευθέρωση του νησιού τους από τους Άγγλους.

Το 1959 με τη συμφωνία της Ζυρίχης έληξε ο αντιστασιακός αγώνας και ιδρύθηκε το κυπριακό κράτος και η ανεξάρτητη ζωή της Κυπριακής Δημοκρατίας αρχίζει στις 16 Αυγούστου 1960.

Το Ιούλιο του 1974 μ.Χ. εισέβαλαν οι Τούρκοι στην Κύπρο και κατέλαβαν το 38,8% του νησιού.

Η επίσκεψη του απ. Παύλου στην Κύπρο

Δύο μαρτυρίες από τον ευαγγελιστή Λουκά στο βιβλίο των Πράξεων είναι αρκετά ικανές για να υποθέσουμε ότι ο χριστιανισμός έφθασε στην Κύπρο από πολύ νωρίς, πριν ακόμη μεταβεί εκεί ο απ. Παύλος.

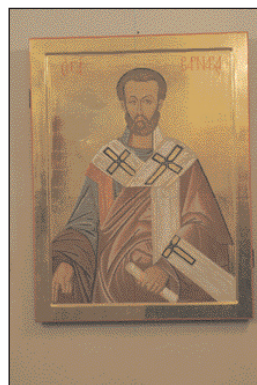
Η πρώτη μαρτυρία είναι στις Πρξ 11,19, όπου πληροφορούμεθα ότι μερικοί από τους εξ Ιουδαίων χριστιανούς που διεσπάρησαν από την Παλαιστίνη μετά το διωγμό που επακολούθησε εξαιτίας του λιθοβολισμού του Στεφάνου (γύρω στο 35 μ.Χ.), ήρθαν στην Κύπρο και εδώ μετέφεραν το λόγο του Ιησού μόνο στους Ιουδαίους. Την εποχή αυτή ήδη υπήρχαν πολλές και ισχυρές παροικίες Εβραίων σε όλες τις σημαντικές πόλεις της Κύπρου και σε αυτές κήρυξαν τη διδασκαλία του Χριστού οι εκδιωχθέντες χριστιανοί της Ιερουσαλήμ.

Η άλλη μαρτυρία είναι στις Πρξ 11,20, όπου αναφέρεται ότι Κύπριοι και Κυρηναίοι δίδαξαν το λόγο του Χριστού στους Ελληνιστές της Αντιοχείας, δηλαδή στους Εβραίους της Αντιοχείας που

ήσαν ελληνόφωνοι. Συνεπώς και οι Εβραίοι της Κύπρου ομιλούσαν την ελληνική γλώσσα και το ότι στην Αντιόχεια μεταξύ των πρώτων Χριστιανών διδασκάλων περιλαμβάνονταν Κύπριοι, δηλώνει ότι το κήρυγμα της νέας θρησκείας είχε φθάσει ήδη στην Κύπρο. Μεταξύ αυτών των Κυπρίων που πρώτοι ασπάσθηκαν το Χριστιανισμό και που συνέβαλαν στη διάδοσή του, ήταν και ο Ιωσής, ο μετέπειτα απ. Βαρνάβας, συνεργάτης του απ. Παύλου και ο ιδρυτής της Εκκλησίας της Κύπρου. «*Ιωσής δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ὃ ἐστι μεθερμηνεύομενον υἱὸς παρακλήσεως, Λευῖτης, Κύπριος τῷ γένει*» Πρξ 4,36.

Φυσικά σ' αυτό θα συνέβαλαν και οι εμπορικές συναλλαγές των Κυπρίων - όπως και των Εβραίων της Κύπρου - με την Παλαιστίνη, μέσω των οποίων μεταφέρθηκε και διαδόθηκε το ευαγγέλιο του Χριστού.

Συνεπώς, όταν οι απόστολοι Παύλος και Βαρνάβας ταξιδεύουν από την Αντιόχεια στην Κύπρο, μεταβαίνουν σε μια περιοχή όπου ήδη υπήρχε κατάλληλο έδαφος για ιεραποστολή, εκτός το ότι ήταν οικείος χώρος στο Βαρνάβα λόγω καταγωγής, με την παρουσία ήδη αρκετών χριστιανών και την ύπαρξη πολυπληθών εβραϊκών κοινοτήτων.

Ο απ. Βαρνάβας

Το 45 μ.Χ. οι απόστολοι Βαρνάβας και Παύλος, ύστερα από έμπνευση και καθοδήγηση του Αγίου Πνεύματος, άρχισαν την ιεραποστολική τους δράση. Συγκεκριμένα στην Αντιόχεια σε μια λατρευτική σύναξη, όταν τελείωσε η θεία ευχαριστία, το Πνεύμα το Άγιο αποκαλύπτει διά των χαρισματούχων προφητών της τοπικής εκκλησίας να ξεχωρίσουν το Βαρνάβα και το Σαύλο για το έργο, για το οποίο τους έχει προορίσει. Μετά το γεγονός αυτό οι πρεσβύτεροι, οι προφήτες και διδάσκαλοι, αφού προσευχήθηκαν, έθεσαν τα χέρια τους στους δύο αποστόλους και κατόπιν τους αφήνουν ελεύθερους να μεταβούν στην αποστολή τους, στη διάδοση του ευαγγελίου. Με τον τρόπο αυτό οι δύο απόστολοι αναχωρούν από την Αντιόχεια προς τη Σελεύκεια, το επίνειο της πόλεως, και από κει επιβιβάζονται

Σαλαμίνα

προσάραξε στο μεγαλύτερο λιμάνι της Κύπρου, στη Σαλαμίνα, πενήντα χιλιόμετρα βορειότερα από τη Λάρνακα. Φθάνοντας εκεί, άρχισαν να κηρύττουν στις συναγωγές των Ιουδαίων, όπως μαρτυρείται στις Πράξεις 13,5, στις οποίες άλλωστε υπήρχαν και πολλοί εθνικοί προσήλυτοι και φοβούμενοι το Θεό. Το έδαφος στην πόλη αυτή ήταν ιδιαίτερα πρόσφορο εξαιτίας της ύπαρξης πολλών συναγωγών, που δημιουργήθηκαν από τις πολυάριθμες και ισχυρές ιουδαϊκές παροικίες, και αυτό επιβεβαιώνεται από τις μεγάλες σφαγές των Εβραίων επί Τραϊανού. Γενικά οι συναγωγές ήσαν τόποι

Το λιμάνι της Πάφου

Το λιμάνι της Πάφου

σε πλοίο και μεταβαίνουν στην Κύπρο, κάμνοντας έτσι την έναρξη της πρώτης ιεραποστολικής τους περιοδείας (Πρξ 13,4-13).

Το πλοίο που μετέφερε τους δύο απόστολους της Βασιλείας του Θεού και το συνοδό τους Μάρκο τον ευαγγελιστή και ανεψιό του Βαρνάβα,

δίδασκαν κρυφά, ούτε κήρυτταν το Μεσσία σε ανθρώπους οι οποίοι δε γνώριζαν τίποτε περί αυτού, αλλά το κήρυγμά τους το έθεταν υπό έλεγχο ενώπιον των αρχισυναγώνων και υπευθύνων των Ιουδαίων, οι οποίοι ήσαν σε θέση να προβάλουν επ' αυτού τις ενστάσεις τους. Φαίνεται πώς οι Εβραίοι της Κύπρου ήσαν αρκετά ανεκτικοί, ίσως γιατί ήταν και ο Βαρνάβας συμπατριώτης τους και έτσι δεν παρουσίασαν καμιά αντίσταση. Σίγουρα θα χρειάστηκαν αρκετές εβδομάδες για να κηρύξουν οι απόστολοι σ' όλες αυτές τις συναγωγές της πόλεως, που όπως προείπαμε ήσαν ευάριθμες.

Μετά τη Σαλαμίνα οι απ. Παύλος και Βαρνάβας περιόδευσαν απ' άκρου εις άκρον το νησί καταλήγοντας στην Πάφο. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι οι Απόστολοι διασχίζοντας το νησί για να φθάσουν στην Πάφο, μήκους 150 χλμ. σε ευθεία γραμμή, θα επισκέφθηκαν και άλλες μεγάλες πόλεις του νησιού, όπως τις αναφέρει ο Πλίνιος ότι υπήρχαν σ' εκείνα τα χρόνια. Το συνηθισμένο δρομολόγιο που ακολουθούσε τότε κάποιος, όταν περιδιάβαινε την Κύπρο ήταν να διασχίσει την παλιά ρωμαϊκή οδό και περνώντας εκτός των άλλων πόλεων και από την Αμαθούντα (σημερινή Λεμεσός) να καταλήξει στην Πάφο. Αν κατά τη διάρκεια της διαδρομής τους προς την Πάφο οι Απόστολοι σε κάθε πόλη κήρυτταν το θείο λόγο, θα χρειάστηκαν τουλάχιστον τέσσερις μήνες για να διέλθουν από τη μιά άκρη του νησιού στην άλλη.

Η Πάφος τη ρωμαϊκή εποχή ήταν διαιρημένη σε Παλαιά και Νέα Πάφο. Η Παλαιά Πάφος, κοντά στο σημερινό χωριό Κούκλια, φημιζόταν για το ιερό της Αφροδίτης. Η Παλαιά Πάφος ήταν κτισμένη σ' ένα λοφίσκο ύψους 80 μ. και απείχε 1 χλμ. από τη θάλασσα. Η Νέα Πάφος ήταν κοντά στη σημερινή κάτω Πάφο, νοτιοδυτικά του Κτήματος και εκεί είχε την έδρα του ο Ρωμαίος ανθύπατος.

Πάφος

Συνεπώς εδώ στη Νέα Πάφο ήρθαν οι Απόστολοι και βρήκαν τον ανθύπατο Σέργιο Παύλο και το μάγο Βαριησού ή Ελύμα, Ιουδαίο ψευδοπροφήτη, ο οποίος εργαζόταν στην αυλή του (Πρξ 13,6-7), διότι ήταν σύνηθες τα επίσημα πρόσωπα να περιστοιχίζονται από σοφούς, ποιητές και θεοσόφους. Ασφαλώς ο Ελύμας δεν ήταν ένας τυχαίος και αμόρφωτος μάγος, διότι διαφορετικά δε θα μπορούσε να έμενε κοντά στον ανθύπατο και να αποκτούσε την εκτίμηση και την εμπιστοσύνη του, αλλά θα πρέπει να ήταν μορφωμένος και να κατείχε τον αποκρυφισμό και τη θεοσοφία. Ήταν η εποχή που το πνεύμα του αποκρυφισμού ήταν σε μεγάλη υπόληψη από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα.

Το κήρυγμα των δύο Αποστόλων είχε γίνει το θέμα της ημέρας. Ο ανθύπατος Σέργιος Παύλος όταν πληροφορήθηκε την άφιξη των Αποστόλων στην Κύπρο και το κήρυγμά τους, ενδιαφέρθηκε να τους γνωρίσει και να μάθει τι διδάσκουν. Τους προσκάλεσε λοιπόν στο ανάκτορο και κάθησε να τους ακούσει. Φαίνεται από την όλη διήγηση του Λουκά ότι ήταν ένας άνθρωπος με πλατιά αντίληψη, ανοικτός στις νέες ιδέες και άνδρας συνετός, όπως χαρακτηριστικά σημειώνεται στο βιβλίο των Πράξεων 13,7.

Στη διδασκαλία των Αποστόλων εναντιωνόταν με δυναμικό τρόπο ο Ιουδαίος Βαριησούς ο μάγος, ο οποίος αν και γνώριζε τη Γραφή και θα μπορούσε να κατανοήσει καλύτερα την επιχειρηματολογία των Αποστόλων, από φόβο μήπως χάσει την εύνοια του ανθυπάτου ως μάγου, τον εμπόδιζε να δεχθεί τη νέα πίστη. Γι' αυτό δεν ήθελε

Η τύφλωση του μάγου

με κανένα τρόπο να δεχθεί όχι μόνον ο ίδιος το νέο κήρυγμα, αλλά ούτε και ο ανθύπατος Σέργιος. Τότε ο απ. Παύλος, αφού πληρώθηκε με Πνεύμα Άγιο, στράφηκε προς το μάγο με αυστηρό βλέμμα και του είπε: «ώ άνθρωπε, ο οποίος είσαι γεμάτος από δολιότητα και ραδιουργία, παιδί του διαβόλου, εχθρέ της αλήθειας,

δεν θα σταματήσεις να διαστρέφεις την αλήθεια του Κυρίου με τις πλάνες;» και αμέσως πρόσθεσε: «νά τώρα, το χέρι του Κυρίου θα απλωθεί προς εσένα και θα τυφλωθείς και δε θα μπορείς, για κάποιο

Η στήλη του απ. Παύλου

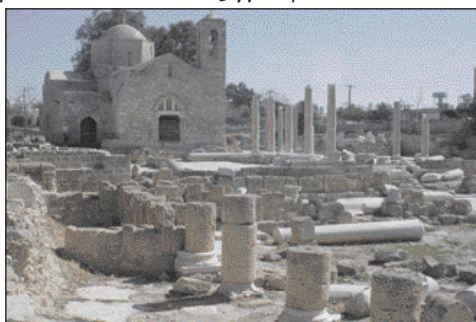
χρόνο, να βλέπεις το φως του ήλιου». Τότε εν ριπή οφθαλμού σκοτείνιασαν τα μάτια του και από την ώρα εκείνη ζητούσε κευτικά ένα οδηγό για να τον καθοδηγεί, διότι δεν έβλεπε τίποτε μπροστά του. Σύμφωνα με την όλη διήγηση η τύφλωση αυτή ήταν βαθμιαία και προσωρινή. Βλέποντας όμως ο ανθύπατος Σέργιος

Παύλος όλη αυτή τη σκηνή, συγκλονίστηκε τόσο που αμέσως εκδήλωσε θαυμασμό και πίστη στο Χριστό. «*ἐκπλησσομένοις ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ Κυρίου*», όπως επί λέξει γράφει ο Λουκάς στις Πράξεις. Βεβαίως η μεταστροφή του Ρωμαίου ανθυπάτου της Κύπρου ήταν μια σημαντική επιτυχία των Αποστόλων, διότι έπεισαν έναν ανώτερο διοικητικό στέλεχος της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας για την ορθότητα και την αλήθεια των λόγων τους.

Από τη Νέα Πάφο οι τρεις ιεραπόστολοι του Χριστού αναχώρησαν με πλοίο για την Πέργη της Παμφυλίας (Πρξ 13,13). Από την Πέργη ο Μάρκος εγκατέλειψε τους Αποστόλους και επέστρεψε στην Ιερουσαλήμ, ενώ οι απ. Παύλος και Βαρνάβας συνέχισαν την περιοδεία τους σε πόλεις της Μ. Ασίας, Πισιδίας, Λυκίας, όπως Πέργη, Αντιόχεια, Ικόνιο, Λύστρα, κ.ά.

Η ευρύτητα πνεύματος του Βαρνάβα και του Παύλου, που κήρυξαν σε Ιουδαίους της διασποράς και σε Εθνικούς και μάλιστα μπροστά στον ίδιο το Ρωμαίο ανθύπατο (Κύπρο), φάνηκε καθαρά στην αποστολική σύνοδο της Ιερουσαλήμ (49 μ.Χ.). Το κυριώτερο θέμα της συνόδου ήταν το ζήτημα της περιτομής και της τήρησης του μωσαϊκού νόμου, αν δηλαδή οι Εθνικοί που γινόντουσαν μέλη της Εκκλησίας ήσαν υποχρεωμένοι να περιτέμνονται και να τηρούν τον ιουδαϊκό νόμο. Το ζήτημα της περιτομής είχε προκαλέσει έντονες συζητήσεις κατά τη σύνοδο και τελικά υπερίσχυσε η άποψη των αποστόλων Βαρνάβα και Παύλου, ότι οι ειδωλολάτρες δεν ήταν απαραίτητο για τη σωτηρία τους να υποστούν περιτομή για να γίνουν Χριστιανοί και να τηρούν τον ιουδαϊκό νόμο. «*Ἐσίγησε δὲ πᾶν τὸ πλῆθος καὶ ἤκουον Βαρνάβαν καὶ Παύλον ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσι δι' αὐτῶν*» (Πρξ 15,12).

Οι Βαρνάβας και Παύλος, έχοντας ήδη την εμπειρία του προσηλυτισμού στη νέα θρησκεία πολλών ειδωλολατρών (στην

Η βασιλική της Χρυσοπολίτισσας

Αντιόχεια, στην Κύπρο και σε πόλεις της Μικράς Ασίας), υποστήριξαν με δύναμη ότι η περιτομή δεν ήταν απαραίτητη για τη σωτηρία των μαθητών του Χριστού και οι απόψεις τους έγιναν ομόφωνα δεκτές από τη Σύνοδο. Έτσι η ορθή αντιμετώπιση αυτών των δυο σοβαρών ζητημάτων από την Αποστολική Σύνοδο (δηλαδή το ευαγγέλιο πρέπει να κηρυχθεί σ' όλα τα έθνη και να μην περιορισθεί μόνο στους Εβραίους και η κατάργηση της περιτομής), ήταν καθοριστική για τη διάκριση του Χριστιανισμού από τον Ιουδαϊσμό ως μιας νέας πίστεως με παγκόσμιο χαρακτήρα και επιβράβευσε τη μέχρι τώρα ιεραποστολική δράση του Βαρνάβα και του Παύλου στην Κύπρο και στην Μ. Ασία.

Μετά την αποστολική σύνοδο της Ιερουσαλήμ, οι Βαρνάβας και Παύλος επέστρεψαν στην Αντιόχεια για να αρχίσουν μια νέα περιοδεία σε όλες τις πόλεις που είχαν προηγουμένως επισκεφθεί. Ο Βαρνάβας όμως θέλησε να πάρει μαζί του τον ανηψιό του Μάρκο, ο οποίος πρωτύτερα τους εγκατέλειψε στην Πέργη. Ο Παύλος λόγω της προηγούμενης επιπολαιότητας του Μάρκου, δεν ήθελε επ' ουδενί να ξανάρθει μαζί τους και εξαιτίας αυτού επήλθε ρήξη στις σχέσεις των Αποστόλων, με αποτέλεσμα να αποχωριστούν. Εκ πρώτης όψεως ο παροξυσμός και ο αποχωρισμός του Παύλου και του Βαρνάβα δείχνει ανθρώπινη ατέλεια, αλλά αν το δούμε καλύτερα θα διακριβώσουμε την αγνότητα της ψυχής των, διότι και οι δύο είχαν αγνά ελατήρια. Ο μέν Παύλος είχε αυστηρό ιεραποστολικό πνεύμα και γι' αυτό ήταν απόλυτος στο προαναφερθέν θέμα, ενώ ο Βαρνάβας ήταν πιό επιεικής και ελαστικός και λόγω συγγενείας δεν ήθελε να στεναχωρέσει τον ανηψιό του. Αλλά τελικά το Πνεύμα το Άγιο οικονόμησε τα πράγματα, ώστε και οι ανθρώπινες αδυναμίες και συγκεκριμένα αυτή η φιλονικία των Αποστόλων να έχει ως αποτέλεσμα να σχηματισθούν δύο αποστολές, η μία με τους Βαρνάβα και Μάρκο και η άλλη με τους Παύλο και Σίλα. Αργότερα, προς το τέλος της ζωής του Παυλου, τον βλέπουμε να δέχεται με αγάπη το Μάρκο στη συνοδεία του και να γράφει στην τελευταία του επιστολή, στην Β' προς Τιμόθεον ότι του ήταν πολύ χρήσιμος και γι' αυτό τον ήθελε κοντά του. «*Μάρκον ἀναλαβὼν ἄγε μετὰ σεαυτοῦ· ἔστι γάρ μοι εὐχρηστος εἰς διακονίαν*» (4,11).

Ο Παύλος δεν επισκέφθηκε το νησί κατά τη δεύτερα ιεραποστολική περιοδεία του, αλλά μετέβησαν εκεί μόνον ο Βαρνάβας και ο Μάρκος (Πρξ 15,39). Κατά την επιστροφή του ο Παύλος από την τρίτη ιεραποστολική περιοδεία του, από τα Πάταρα προς την Τύρο, το πλοίο επί του οποίου επέβαινε πέρασε νοτιοδυτικά της νήσου χωρίς να αποβιβαστεί (Πρξ 21,3). Τέλος ο Παύλος μεταγόμενος προς τη Ρώμη με συνοδεία ρωμαϊκής φρουράς ξεκίνησε με πλοίο Αδραμυττηνό από την Καισάρεια της Παλαιστίνης, πέρασε από τη Σιδώνα και στη συνέχεια έπλευσε νοτίως της Κύπρου πριν αποβιβαστεί στα Μύρα της Λυκίας, για να συνεχίσει με άλλο πλοίο το ταξίδι του προς τη Ρώμη (Πρξ 27, 3-5).

Ν. ΙΤΑΛΙΑ

Η διαδρομή της πρώτης φυλάκισης του απ. Παύλου από την Καισάρεια στη Ρώμη

Χάρτης της Ν. Ιταλίας

ΜΕΛΙΤΗ

Πρξ 28,1· «Καὶ διασωθέντες τότε ἐπέγνωσαν ὅτι Μελίτη ἢ νήσος καλεῖται».

Τοπογραφικά στοιχεία

Η Μελίτη είναι το μεγαλύτερο νησί από μια συστοιχία μικρών

Λιμάνι της Μάλτας

Η Μάλτα-Πανοραμική άποψη

νησιών που αποτελούν το σημερινό κράτος της Μάλτας, μήκους 28 χλμ. και πλάτους 15 χλμ. και βρίσκεται 90 χλμ. νοτίως της Σικελίας και 265 χλμ. βορείως της Αφρικής. Το τοπίο χαρακτηρίζεται από χαμηλούς λόφους και το ψηλότερο σημείο της είναι ύψους 253 μ., κοντά στην πόλη Ντίνγκλι. Η σημερινή πρωτεύουσα της Μάλτας είναι η Βαλέττα.

Ιστορία

Έχει μακρά και ενδιαφέρουσα ιστορία το μικρό αυτό νησί λόγω της πλεονεκτικής του θέσης στο κέντρο της Μεσογείου. Τα πρώτα κτίσματά του χρονολογούνται από το 3500 π.Χ., όπως ο ναός του Άγκαρ Κιμ, κτίσμα της τρίτης χιλιετηρίδας π.Χ., που βρίσκεται στο νοτιότερο σημείο του.

Οι Φοίνικες δημιούργησαν αποικία εκεί το 10 αι. π.Χ., την οποία χρησιμοποιούσαν ως κέντρο διαμετακομιστικού εμπορίου και ορμητήριο εξορμήσεων στις γύρω χώρες της Μεσογείου.

Στη συνέχεια καταλήφθηκε διαδοχικά τον 6ο αι. π.Χ. από τους Καρχηδονίους της Β. Αφρικής και το 218 π.Χ. από τους Ρωμαίους, οι οποίοι την προσάρτησαν στην επαρχία της Σικελίας. Η Μάλτα υπό ρωμαϊκή κυριαρχία ευημερούσε και είχε στενούς δεσμούς με τη Ρώμη, όπως φανερώνουν τα διασωθέντα ρωμαϊκά μνημεία.

Το σημαντικότερο γεγονός στην ιστορία του νησιού εν σχέσει με τον απ. Παύλο συνέβη το 60 μ.Χ., όταν αυτός μετεφέρτετο διά θαλάσσης δέσμιος προς τη Ρώμη και στα ανοιχτά της Μεσογείου ξέσπασε φοβερή τρικυμία, με αποτέλεσμα το πλοίο να οδηγείται πέρα δώθε ακυβέρνητο από τα κύματα και να προσαράξει τελικά

στη Μελίτη (*Πρξ 28,1-11*). Εκεί παρέμεινε ο Παύλος και οι υπόλοιποι ναυαγοί περίπου ένα τρίμηνο, έως ότου δημιουργηθούν κατάλληλες συνθήκες για τη συνέχιση του ταξιδιού τους και για να φθάσουν στον τελικό τους προορισμό, στη Ρώμη.

Το 395 μ.Χ. η Μελίτη προσαρτήθηκε στην ανατολική αυτοκρατορία μαζί με τη Σικελία. Μετά από μια περίοδο βυζαντινής κυριαρχίας (4ος - 9ος αι.) το νησί κατακτήθηκε το έτος 870 μ.Χ. από τους Άραβες. Οι νέοι κατακτητές κατόρθωσαν να μεταδώσουν τη γλώσσα τους και πολλές από τις παραδόσεις τους, αλλ' όχι όμως και τη θρησκεία τους.

Η αραβική κυριαρχία κράτησε μέχρι το 1091, όταν η Μελίτη υποτάχθηκε σε νέους κατακτητές, στους Νορμανδούς, οι οποίοι την προσάρτησαν και πάλι στη Σικελία. Στη συνέχεια ακολούθησε μακρά περίοδος φεουδαρχικών συστημάτων (1091-1530), κατά την οποία το νησί περιερχόταν αλληλοδιαδόχως σε χέρια μεγάλων αξιωματούχων. Σ' αυτή την περίοδο συνηθίζετο να δίδονται τίτλοι ευγενείας σε Μαλτέζους ευγενείς, εκ των οποίων 32 τίτλοι χρησιμοποιούνται μέχρι και σήμερα.

Το 1530 όμως το νησί καταλήφθηκε από τον Κάρολο Ε' αυτοκράτορα της Δύσεως με τους Ιππότες του Αγίου Ιωάννου. Αυτοί αποτελούσαν ένα στρατιωτικό θρησκευτικό τάγμα, το οποίο είχε εκδιωχθεί από τους Τούρκους από τη Ρόδο και ήρθαν στη Μάλτα. Το τάγμα αυτό των Ιπποτών έμεινε στο νησί μέχρι διαλύσεώς του από το Ναπολέοντα, όταν αυτός το 1798 εξεστράτευσε προς την Αίγυπτο και διερχόμενος από τη Μάλτα την κατέλαβε.

Σύντομα το νησί έγινε Βρεταννική αποικία με βάση τη συνθήκη των Παρισίων το 1814 και χρησιμοποιήθηκε ως διαμετακομιστικός σταθμός και αρχηγείο του στόλου τους. Η Μάλτα επίσης διαδραμάτισε σπουδαίο ρόλο κατά τον πρώτο και δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο.

Από το 1947 αυτοκυβερνάται, εκτός των υπουργείων

Το λιμάνι, όπου ναυάγησε ο Απ. Παύλος

εξωτερικών υποθέσεων και της άμυνας, διότι αποτελεί βάση του βρετανικού στόλου στη Μεσόγειο.

Ο απ. Παύλος στη Μελίτη

Το 60 μ.Χ. ο απ. Παύλος μεταφερόταν αιχμάλωτος εν πλω προς τη Ρώμη και σύμφωνα με τις Πράξεις το πλοίο ναυάγησε στη

Μελίτη. *«Καὶ διασωθέντες τότε ἐπέγνωσαν ὅτι Μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται»* (28,1). Μέχρι το 1987 δεν υπήρχε πρόβλημα ταύτισης της Μελίτης με τη Μάλτα, ώσπου διατυπώθηκε μια καινοτόμος θεωρία από το Γερμανό γεωγράφο Heinz Warnecke περί της ταυτίσεως του νησιού με την Κεφαλληνία. Ο ερευνητής αυτός πιστεύει ακράδαντα ότι ο απόστολος δε ναυάγησε στη Μάλτα, αλλά στο θαλάσσιο χώρο της Κεφαλληνίας, διότι το όνομα Μελίτη ήταν σύνθηρες όνομα στη Δυτική Ελλάδα και γενικώτερα στον Ελλαδικό χώρο. Η θεωρία του Γερμανού συζητείται ευρέως στον επιστημονικό χώρο και βρήκε απήχηση σε πολλούς από τους ειδικούς ερευνητές, διότι φαίνεται ότι είναι αρκούντως πειστική θεωρία, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο καθηγητής κ. Γαλίτης. Έχει όμως και τα αδύνατα σημεία της, όπως κάθε θεωρία και εναπόκειται στην επιπλέον διερεύνηση του θέματος. Εμείς προσωπικά δεχόμεθα, μέχρι να επιβεβαιωθεί η προαναφερθείσα θεωρία, ότι η Μελίτη είναι η σημερινή Μάλτα.

(Μελίτη = Κεφαλληνία) Ο Warnecke δέχεται ότι ο κόλπος του Λειβαδιού (Αργοστολίου) της Κεφαλληνίας ανταποκρίνεται με πληρότητα στην περιγραφή των Πράξεων. Το επεισόδιο με την έχιδνα τεκμηριώνει ακόμη περισσότερο το συσχετισμό της Κεφαλληνίας, καθώς στη Μάλτα δεν υπήρχαν τότε και δεν υπάρχουν τώρα δηλητηριώδη ερπετά, ενώ στην Κεφαλληνία υπάρχουν περισσότερα από 20 είδη φιδιών, ανάμεσά τους και η έχιδνα. Επίσης ο χαρακτηρισμός των κατοίκων ως «βάρβαροι» στο βιβλίο των Πράξεων κατά την άποψη του Warnecke χρησιμοποιούνταν για τους Κεφαλλονίτες από τους υπολοίπους Έλληνες, για τον τραχύ και ανυπότακτο χαρακτήρα τους.

Οι κάτοικοι της Μελίτης ήταν Φοινικικής καταγωγής και μιλούσαν σημιτική διάλεκτο, πιθανώς εκείνη, την οποία μιλούσαν οι Καρχηδόνιοι, κυρίαρχοι του νησιού προτού την καταλάβουν οι Ρωμαίοι. Λόγω της συγγένειας της φοινικικής γλώσσας με την εβραϊκή, ο Παύλος θα καταλάβαινε μερικές λέξεις των κατοίκων της Μελίτης, αν και με το χάρισμα του Αγ. Πνεύματος, ο Απόστολος μπορούσε να ομιλεί και να καταλαβαίνει όλες τις γλώσσες του κόσμου.

Με ομαλές συνθήκες είναι μάλλον απίθανο ο Παύλος να επισκεπτόταν τη Μελίτη, αλλ' ο Θεός είχε σχέδιο και για τη μικρή Μελίτη. Αν και χαρακτηρίζονται οι ιθαγενείς «βάρβαροι», διότι δεν είχαν την ελληνική ή λατινική παιδεία και ήσαν απολίτιστοι, εν τούτοις υπήρχαν και εκεί φιλόανθρωποι και καλοπροαίρετοι άνθρωποι, οι οποίοι έπρεπε να γνωρίσουν το Χριστό. Ασφαλώς ο απ. Παύλος δεν είχε υποτιμητική ιδέα για τους βαρβάρους, διότι δίδασκε ότι ο Θεός έγινε άνθρωπος για όλους τους ανθρώπους και παρέχει τη σωτηρία σ' όλους.

Προξενεί ζοηρή και βαθιά συγκίνηση το όλο περιστατικό της φιλοξενίας εκ μέρους των απλοϊκών κατοίκων της Μελίτης, οι οποίοι εκδηλώνουν αυθόρμητα και πηγαία αισθήματα φιλανθρωπίας σε αγνώστους ναυαγούς, τους οποίους δεν γνώριζαν καν ποιοί ήσαν, παρά μόνον ότι ήσαν κρατούμενοι. Ίσως το μόνο που σκέφθηκαν ήταν τούτο, ότι είχαν ενώπιόν τους κακοποιά και επικίνδυνα στοιχεία και γι' αυτό τους οδηγούν δέσμιους στη Ρώμη για να δικασθούν. Παρά ταύτα οι κάτοικοι του νησιού προσέφεραν τέτοια φιλοξενία στους ναυαγούς, που ο ευαγγελιστής την περιγράφει ως εξής: «οί δέ βάρβαροι παρέιχον ού τήν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν· ἀνάπαντες γάρ πωρὰν προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεστῶτα καὶ διὰ τὸ ψῦχος» (Πρξ 28,2). Οι ντόπιοι βλέποντας τους ανθρώπους μουσκεμένους και ταλαιπωρημένους από το ναυάγιο, τους πήγαν κοντά σε μια φωτιά που είχαν ανάψει, για να στεγνώσουν και να ζεσταθούν λόγω του κρύου. Στο άναμμα της φωτιάς βοήθησε και ο

«Το συμβάν της έχιδνας»

Παύλος, ο οποίος είχε και ένα απροσδόκητο συμβάν το οποίο ενείχε για τον ίδιο και ένα θανάσιμο κίνδυνο. Μια έχινδα που ήταν μέσα στα φρύγανα, θερμαινόμενη από τη φωτιά πετάχθηκε και τυλίχθηκε στο χέρι του Αποστόλου. Οι κάτοικοι βλέποντας όλη αυτή τη σκηνή έβγαλαν το συμπέρασμα ότι ο άνθρωπος αυτός είναι πράγματι φονιάς, διότι ενώ γλύτωσε από το ναυάγιο, η θεία δίκη τον τιμώρησε με αυτόν τον παραδειγματικό τρόπο. Ο Παύλος διατηρώντας την ψυχραιμία του ρίχνει το φίδι μέσα στη φωτιά. Μετά από αυτό οι αφελείς ιθαγενείς περίμεναν να πρησθεί το χέρι του και σε λίγο να πέσει κάτω νεκρός, αλλά καθώς δε συνέβαινε κάτι τέτοιο, άρδην άλλαξαν γνώμη και πίστεψαν ότι είναι θεός. Το όλο περιστατικό αποτέλεσε σημείο επαφής και έναυσμα για το κήρυγμα του Παύλου περί Ιησού στους κατοίκους της Μάλτας.

Ο Λουκάς στο 28ο κεφ. των Πράξεων σημειώνει ότι ο άρχοντας του νησιού Πόπλιος «*τῷ πρώτῳ τῆς νήσου*», δηλαδή ο ανώτερος Ρωμαίος υπάλληλος, φιλοξένησε τον Παύλο και τους συντρόφους του επί τρεις ημέρες δίδοντας και την απαραίτητη τροφή, ώσπου να βρουν ένα κατάλληλο μέρος για να ξεχειμωνιάσουν. Θα πρέπει σ' αυτό το χρονικό διάστημα να αναπτύχθηκαν ευγενικά αισθήματα φιλίας και απόλυτη εμπιστοσύνη μεταξύ του Παύλου και του Ποπλίου, διότι μαρτυρείται ότι ο Παύλος θεράπευσε τον πατέρα του άρχοντα, που έπασχε από πυρετό και δυσεντερία, αλλά και όλους τους ασθενείς της πόλεως που του έφεραν κοντά του (Πρξ 28,8). Ασφαλώς ο απ. Παύλος κατά την τρίμηνη παραμονή του στο νησί, αν και αποσιωπάται από τις Πράξεις, κήρυξε το ευαγγέλιο του Χριστού και ίδρυσε Εκκλησία, διότι όπως προαναφέρθηκε έκανε πολλά θαύματα και δημιούργησε φιλικές σχέσεις με τους ντόπιους. Κατά την εκκλησιαστική παράδοση, την οποία επικυρώνει και ο ι. Χρυσόστομος, πολλοί κάτοικοι του νησιού πίστευσαν στο κήρυγμα του Αποστόλου και βαπτίσθηκαν χριστιανοί, με πρώτο επίσκοπο Μάλτας τον άρχοντα Πόπλιο.

ΣΥΡΑΚΟΥΣΕΣ

Πρξ 28,12. «καὶ καταχθέντες εἰς Συρακούσας ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς».

Τοπογραφικά στοιχεία

Η πόλη αυτή ήταν πρωτεύουσα της Σικελίας, με μεγάλο λιμάνι στην ανατολική ακτή του νησιού και απείχε περί τα 80 μίλια βορείως της Μελίτης.

Ιστορία

Το νησί κατοικείτο από τον 14 π.Χ. αι., δηλαδή πολύ πριν έρθουν οι πρώτοι Έλληνες άποικοι (Κορίνθιοι) και εκδιώξουν τους ιθαγενείς τον 8ο αιώνα π.Χ. Οι Κορίνθιοι κατέστησαν την πόλη αυτή το μεγαλύτερο ελληνιστικό κέντρο στη Δύση, μία από τις μεγαλύτερες και ωραιότερες πόλεις της αρχαίας Ελλάδος, της λεγομένης Μεγάλης Ελλάδος (Σικελία – Κ. Ιταλία). Οι Έλληνες άποικοι ονομάτισαν τη νέα αποικία τους Συρακούσια, επειδή υπήρχε κοντά στην πόλη ένα τέλμα - έλος και στη γλώσσα των ντόπιων λεγόταν Σύρακκα.

Ιδίως η πόλη γνώρισε μέρες δόξης επί Γέλωνος (483-476 π.Χ.) και Διονύσου Α΄, ο οποίος κυβέρνησε τυραννικώς και μάλιστα μετά το νικηφόρο πόλεμο κατά των Αθηναίων. Οι Έλληνες κατασκεύασαν στις Συρακούσες τείχος μήκους 27 χλμ., το γνωστό Ευρίαλο Φρούριο, για την προστασία της πόλεως από τους επιδρομείς, κυρίως από τους Καρχηδονίους και είχε πληθυσμό, ως λέγεται, πάνω από 500.000 κατοίκους.

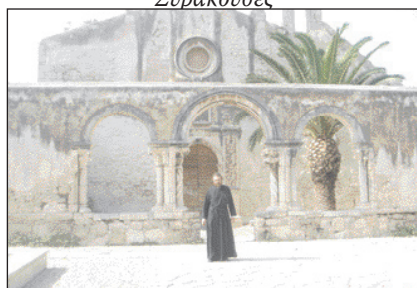
Το 212 π.Χ. καταλήφθηκε και κατεστράφηκε από τους Ρωμαίους και

Βάση της στήλης μπροστά στην οποία κήρυξε ο Απ. Παύλος

Πρώτο χριστιανικό σύμβολο από την κατακόμβη του Αγ. Ιωάννη στις Συρακούσες

Συρακούσες Βασιλική-Κατακόμβη του Αγ. Ιωάννη

θύμα της καταστροφής αυτής υπήρξε και ο μεγάλος μαθηματικός της αρχαιότητας Αρχιμήδης, ο οποίος φονεύθηκε από Ρωμαίο στρατιώτη.

Την εποχή της Κ. Διαθήκης ήταν ο μοναδικός λιμένας προσορμήσεως των πλοίων, που προερχόταν από την Αλεξάνδρεια. Σ' αυτό το λιμάνι προσάραξε το πλοίο στο οποίο επέβαινε ο απ. Παύλος και εκεί παρέμεινε τρεις μέρες (Πρξ 28,12), προφανώς αναμένοντας κατάλληλο καιρό.

Σήμερα οι Συρακούσες είναι μία πόλη περίπου των 120.000 κατοίκων.

ΡΗΓΙΟ

Ρήγιο - Βασιλική του Απ. Παύλου

Πρξ 28,13. «ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς Ρήγιον, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς Ποτιόλους».

Τοπογραφικά στοιχεία - ονομασία

Η πόλη έκειτο επί του πορθμού Σικελίας – Ιταλίας (Μεσσήνη), στο νοτιοδυτικό άκρο του ποδιού της Ιταλίας, στην περίφημη Σκύλα και Χάρυβδη που καταπόντιζε τα πλοία και κατάπινε τους ναύτες, σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία, όταν περνούσαν το Σικελικό Πορθμό. Φέρει όνομα ελληνικό, από το ρήμα «ρήγνυμι», διότι πιστευόταν, ότι εκεί έγινε ρήγμα και η Σικελία χωρίστηκε από την Ιταλία, όπως σημειώνει ο Πλίνιος. Προστάτες της πόλεως θεωρούνταν οι Διόσκουροι, οι δίδυμοι γιοί του Δία και της Λήδας, ο Κάστωρ και ο Πολυδεύκης.

Η άφιξη του απ. Παύλου στο Ρήγιο

Η πόλη αναφέρεται στις Πρξ 28,13 ως ένας από τους σταθμούς του ταξιδιού του απ. Παύλου προς τη Ρώμη, όταν

Ρήγιο - Τμήμα της στήλης μπροστά στην οποία κήρυξε ο Απ. Παύλος

αυτός απόπλευσε από τις Συρακούσες και διά θαλάσσης, ίσως λόγω αντίξωων και αντίθετων ρευμάτων, ήρθε στη μεσημβρινή πόλη της Ιταλίας, το Ρήγιο. Εκεί παρέμεινε μία μέρα και την επομένη ανεχώρησε και έφθασε στους Ποτιόλους.

Η σημερινή της ονομασία είναι Ρέτζιο.

ΠΟΤΙΟΛΟΙ

Πρξ 28,13-14. *«ήλθομεν εις Ποτιόλους· οὐ εὐρόντες ἀδελφούς παρεκλήθημεν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά».*

Τοπογραφικά στοιχεία

Παραλιακή πόλη κοντά και δυτικά της σημερινής Νεαπόλεως της Ιταλίας, γνωστή για τα θερμά ιαματικά λουτρά της, των οποίων λείψανα σώζονται μέχρι σήμερα. Η ελληνική ονομασία ήταν Δικαιάρχεια. Η πόλη αυτή ήταν θερινό θέρετρο πολλών πλουσίων Ρωμαίων. Μάλιστα ιστορικοί αναφέρουν ότι και ο γνωστός ρήτορας Κικέρων είχε εκεί τη θερινή του έπαυλη. Στο λιμάνι των Ποτιόλων ξεφόρτωναν εμπορεύματα που προέρχονταν από την Αίγυπτο.

Ο ερχομός του απ. Παύλου στους Ποτιόλους

Σ' αυτό το λιμάνι έφθασε ο Παύλος μαζί με άλλους συναιχημαλώτους (Πρξ 28,13). Ο Απόστολος κουρασμένος από τις μέχρι τώρα δυσκολίες του ταξιδιού είχε μια αναπάντεχη έκπληξη στην πόλη αυτή, που τον έκανε να νιώσει ιδιαίτερη χαρά και να ξεχάσει τις ταλαιπωρίες του, διότι βρήκε αδελφούς χριστιανούς. *«οὐ εὐρόντες ἀδελφούς παρεκλήθημεν ἐπ' αὐτοῖς».* Εκεί έμειναν επτά ημέρες, ίσως διότι ο εκατόνταρχος περίμενε διαταγές από τη Ρώμη περί των φυλακισμένων του ή διευκόλυne τον απ. Παύλο, για να συνομιλήσει με τους εκεί χριστιανούς. Ο εκατόνταρχος διακρίνεται για την ευγένεια του χαρακτήρα του, διότι φέρεται στους Ποτιόλους με επιείκεια προς τον Απόστολο, όπως φέρθηκε και στη Σιδώνα (Πρξ 27,3).

Σώζεται μέχρι σήμερα τμήμα της αποβάθρας, όπου αποβιβάσθηκε ο απ. Παύλος στους Ποτιόλους.

Το σημερινό όνομα της πόλεως είναι Ποζυόλι.

Εδώ τελειώνει το θαλασινό ταξίδι του απ. Παύλου και μαζί με τους άλλους συντρόφους του και αρχίζει η διά ξηράς εξαήμερη πορεία προς τη Ρώμη.

ΡΩΜΗ

Πρξ 28,14-15· *«οὕτως εἰς τὴν Ρώμην ἦλθομεν. κακεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἐξήλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρις Ἀππίου φόρου καὶ Τριῶν ταβερνῶν, οὓς ἰδὼν ὁ Παῦλος εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ ἔλαβε θάρσος».*

Τοπογραφικά στοιχεία

Η Ρώμη είναι μία από τις πλέον σημαντικές πόλεις του αρχαίου κόσμου, κτισμένη πάνω σε επτά λόφους (Αβεντίνο, Καίλιο, Παλατίνο, Καπιτωλίνο, Ασκυλίνο, Βιμινάλιο και Κυρινάλιο) και επί του Τίβερη ποταμού, περιτειχισμένη με ισχυρά τείχη. Απέιχε 24 χλμ. από την Τυρρηνική θάλασσα. Η θέση της αυτή, περίπου στο κέντρο του Μεσογειακού κόσμου, ευνοούσε τον κυριαρχικό ρόλο της. Οι Ρωμαίοι για τον καλύτερο έλεγχο της αχανούς αυτοκρατορίας τους και της δυνατότητας να έχουν πρόσβαση σε όλα τα τμήματά της κατασκεύασαν μεγάλους δρόμους, λεωφόρους, προς κάθε διεύθυνση, ώστε λεγόταν ότι *«πᾶσαι αἱ ὁδοὶ ἄγουν εἰς Ρώμην»*. Η Ωστιανή Οδός, όπως δείχνει το όνομά της, ερχόταν από την Ωστία. Η Αππία Οδός οδηγούσε στη Ρώμη από το νοτιώτατο άκρο της Ιταλίας, ενώ η Φλαμινία Οδός ερχόταν από το βορρά.

Ιστορία

Η Ρώμη υπήρξε πρωτεύουσα της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Πρόκειται για μια πόλη που αποκαλείται αιώνια, διότι αποτελεί την αέναη πηγή ευρύτερης παιδείας και τέχνης ακτινοβολώντας και τότε σε ολόκληρη την Ευρώπη με το Ρωμαϊκό της Δίκαιο και την αρχιτεκτονική της, αλλά και τώρα με το να χαρακτηρίζει σχεδόν

κάθε πτυχή του ανθρώπινου πολιτισμού. Περίπου μία χιλιετία η Ρώμη καθόριζε την τύχη όλων των τότε γνωστών πολιτισμών.

Η αρχή της πόλεως είναι μάλλον μυθολογική παρά ιστορική. Σύμφωνα με την παράδοση ο Ρωμύλος, ο φερόμενος ιδρυτής και πρώτος βασιλιάς της πόλεως, την έκτισε το 753 π.Χ. Το πολίτευμα της αρχαίας Ρώμης ήταν η απολυταρχική μοναρχία, η οποία διατηρήθηκε έως το 510 π.Χ. Στη συνέχεια ίσχυσε το δημοκρατικό πολίτευμα μέχρι το 30 π.Χ., όταν ο Οκταβιανός κατέλυσε τη δημοκρατία και αναγορεύθηκε αυτοκράτορας της Ρώμης, φέροντας τον τίτλο του Καίσαρος Αυγούστου και εθεωρείτο έκτοτε ως ιερός και απαραβίαστος μονάρχης.

Μόνο μετά το θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου (323 π.Χ.) με τη διάλυση του εκτεταμένου κράτους του και την καταστροφή της Καρχηδόνας το 146 π.Χ., ανταγωνίστριας της Ρώμης, ωρίμασαν οι συνθήκες για ν' αναδειχθεί η Ρώμη σε κοσμοκράτειρα.

Το 64 π.Χ. ο στρατηγός Πομπηΐος κυριεύσε τη Μικρά Ασία και τη Συρία. Το επόμενο έτος κατέκτησε την Παλαιστίνη και μάλιστα προκάλεσε το ιερό αίσθημα των Εβραίων με τη βεβήλωση του Ναού του Σολομώντος. Το 49 π.Χ. ο Ιούλιος Καίσαρ επιστρέφοντας στη Ρώμη μετά την κατάκτηση της Γαλατίας κατατρόπωσε τα στρατεύματα του Πομπηΐου, ο οποίος μετά την ήττα του διαφεύγει στην Αίγυπτο, όπου και δολοφονείται το 44 π.Χ.

Η παράταξη του Μάρκου Αντωνίου και του Οκταβιανού ανέτρεψε τα στρατεύματα των δημοκρατικών υπό το Βρούτο και τον Κάσσιο στους Φιλίππους της Μακεδονίας το 42 π.Χ. Στη συνέχεια ο Οκταβιανός αντιμετώπισε τον Αντώνιο στο Άκτιο της Δυτικής Ελλάδος, τον οποίο και νίκησε το 31 π.Χ., καθώς και τη σύμμαχό του Κλεοπάτρα, βασίλισσα της Αιγύπτου. Το 27 π.Χ. η Ρωμαϊκή Σύγκλητος του έδωσε τον τίτλο του «Αυγούστου» (Λκ 2,1). Διακήρυττε ότι είχε αποκαταστήσει τη Δημοκρατία, αλλά στην πραγματικότητα ίδρυσε αυτό που ονομάστηκε αργότερα Αυτοκρατορία – Μοναρχία. Ο Αύγουστος προβαίνει σε νέες

κατακτήσεις και η ρωμαϊκή αυτοκρατορία αποκτά για πρώτη φορά τόση μεγάλη έκταση και φυσικά όρια ως σύνορα, όπως τους ποταμούς Ρήνο, Δούναβη και Ευφράτη και την έρημο Σαχάρα.

Ο Νέρωνας

Ο Οκταβιανός πέτυχε να διατηρήσει την ειρήνη κατά τα περισσότερα χρόνια της βασιλείας του, μέχρι το θάνατό του, το 14 μ.Χ.

Τον διαδέχθηκε ο Τιβέριος (Λκ 3,1), ο οποίος παρέμεινε στο θρόνο έως το 37 μ.Χ. Αυτός πραγματοποίησε ελάχιστα έργα στην πόλη και υπήρξε ωμότατος, γι' αυτό και οι Ρωμαίοι τον έπνιξαν στον Τίβερη ποταμό. Επί των ημερών του άρχισε ο Χριστός το κήρυγμά του και σταυρώθηκε στα Ιεροσόλυμα.

Οι αναφορές του ευαγγελιστή Λουκά μάς δίνουν το περίγραμμα ενός ιστορικού πλαισίου για τα γεγονότα των ιερών προσώπων της Κ. Διαθήκης:

Ο Ιησούς γεννήθηκε κατά το τριακοστό έτος της μοναρχίας του Αυγούστου Καίσαρος, ενώ η διδασκαλία, η δράση, ο σταυρικός θάνατος και η Ανάστασή του συνέβησαν επί Τιβερίου. Έτσι, όλη η εποχή του Ιησού Χριστού εμπίπτει στους χρόνους που βασιλεύαν οι δύο αυτοκράτορες Αύγουστος και Τιβέριος.

Το κήρυγμα του Ιωάννου του Βαπτιστού έγινε επί Τιβερίου (Λκ 3,1-2).

Η ιεραποστολική δράση του απ. Παύλου πραγματοποιήθηκε επί των βασιλείων του Κλαυδίου (Πρξ 11,28, 18,2) και του Νέρωνος (54-68 μ.Χ.), του Καίσαρα που επικαλέστηκε ο Παύλος (Πρξ 25,11) και οδηγήθηκε δέσμιος στη Ρώμη.

Η ίδρυση της Κωνσταντινούπολης υπό του Μ. Κωνσταντίνου

και η πολιτική των μετέπειτα αυτοκρατόρων υπήρξε καταλυτική για την πορεία της Ρώμης, διότι έπαυσε πλέον να είναι η έδρα του αυτοκράτορα και αποτελούσε απλώς πρωτεύουσα του Δυτικού τμήματος του Ρωμαϊκού κράτους (395-476).

Την περίοδο αυτή το Δυτικό τμήμα της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας λεηλατήθηκε ανελέητα από τους Βησιγόθους και εν συνεχεία από τους Οστρογόθους, μέχρι που καταλύθηκε οριστικά το 476 μ.Χ.

Η Ρώμη μετά την κατάλυση του Δυτικού Ρωμαϊκού κράτους, το 476, ήταν πόλη εξ ολοκλήρου χριστιανική, ο δε επίσκοπός της κατέστη ο πνευματικός ηγέτης του δυτικού Χριστιανικού κόσμου.

Σε αντίθεση με το Δυτικό τμήμα της αυτοκρατορίας που καταλύθηκε και έπαυσε να υπάρχει, το Ανατολικό τμήμα κατόρθωσε να επιζήσει των βαρβαρικών επιδρομών και, χωρίς να διακοπεί η αυτοκρατορική διαδοχή, συνέχισε να υπάρχει μέχρι την κατάκτηση της Κωνσταντινούπολης από Οθωμανούς.

Ο απ. Παύλος και η Ρώμη

Επί των ημερών του Παύλου η Ρώμη ήταν η μεγαλύτερη πόλη του κόσμου σε έκταση και πληθυσμό. Μία επιγραφή που ανακαλύφθηκε το 1941 στο επίγειο της Ρώμης Ώστια, αναβιβάζει τον πληθυσμό της πρωτεύουσας του Ρωμαϊκού κράτους κατά το 14 μ.Χ. σε 4 εκατομμύρια. Αν και είναι εξογκωμένος κατά τρεις φορές του πραγματικού, εν τούτοις μας δίνει μια ιδέα του μεγέθους της πόλεως.

Οι περισσότεροι των κατοίκων ζούσαν σε μεγάλες πολυόρφες εργατικές κατοικίες, ενώ οι πλούσιοι σε μονοκατοικίες, καλούμενες domi.

Όμως, οι συνθήκες διαβίωσης δεν ήσαν τόσο ευνοϊκές για τον πολύ λαό όσο έδειχνε η εξωτερική μεγαλοπρέπεια των οικοδομημάτων. Μόλις κάποιος έβγαινε έξω από τις μεγάλες λεωφόρους

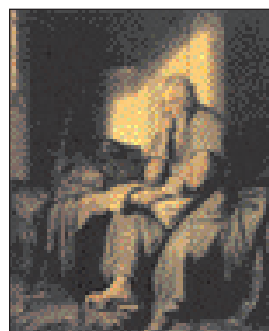
θα χανόταν στα δαιδαλώδη στενά δρομάκια της πόλεως. Κατά τη διάρκεια της ημέρας οι δρόμοι ήσαν πολυάνθρωποι και θορυβώδεις, ενώ τη νύκτα οι περισσότεροι ήσαν σκοτεινοί και επικίνδυνοι λόγω κακοποιών στοιχείων. Όταν έβρεχε, τα νερά κατέκλυζαν τους δρόμους και για να μπορούν να τους διασχίζουν, τοποθετούσαν στη μέση του δρόμου μεγάλες πέτρες για πατήματα. Το μεγαλύτερο οικιστικό τμήμα της πόλης καταλαμβάνόταν από λαϊκές κατοικίες, οι οποίες ήσαν κατασκευασμένες με το φθηνότερο υλικό, συνήθως με ξύλο και ασβέστη. Επιπλέον, επειδή δεν υπήρχε δυνατότητα συχνής επισκευής καταντούσαν ετοιμόρροπα και επικίνδυνα. Γι' αυτό ο Ιουβενάλιος έγραφε για τη Ρώμη: «Κατοικούμε σε μια πόλη, η οποία κατά το πλείστον στηρίζεται σε σανίδες. Οι ιδιοκτήτες φράζουν με τις χαραμάδες των παλιών τοίχων, αλλά αφήνουν τους ενοίκους να κοιμούνται ήσυχοι κάτω από μια στέγη έτοιμη να καταρρεύσει πάνω στο κεφάλι τους». Σ' αυτά τα δρομάκια και τα φτωχόσπιτα επί Νέρωνος συνέβη η μεγάλη πυρκαϊά το 64 μ.Χ., η οποία με ασυγκράτητη ορμή και έκαψε μεγάλο τμήμα της πόλης.

Ο απ. Παύλος είχε σφοδρή επιθυμία να επισκεφθεί τη Ρώμη, την πρωτεύουσα της ισχυρότερης αυτοκρατορίας, όχι για να δει και να θαυμάσει τα αξιοθέατά της, αλλά να δώσει μαρτυρία Χριστού και να δει τους εκεί αδελφούς χριστιανούς. Γι' αυτό αξιώθηκε από το Θεό ο Απόστολος δύο φορές να μεταβεί στη Ρώμη, αλλά και τις δύο φορές κάτω από δύσκολες συνθήκες και μάλιστα στη δεύτερη να επισφραγίσει την επίγεια ζωή του με μαρτυρικό θάνατο για την αγάπη του Χριστού:

Την πρώτη φορά έφθασε στη Ρώμη, όταν επικαλέστηκε το όνομα του Καίσαρος ως Ρωμαίος πολίτης και ζήτησε να δικασθεί ενώπιόν του, διότι αντιμετώπισε θανάσιμο κίνδυνο στην Καισάρεια από τους Ιουδαίους που ήθελαν με κάθε τρόπο να δικασθεί στα Ιεροσόλυμα. Λεπτομέρειες του ταξιδιού αυτού μας δίνουν οι Πράξεις στα κεφ. 27 & 28. Στη Ρώμη έμεινε μια διετία σε δικό του νοικιασμένο οίκημα· «*ἐν ἰδίῳ μισθώματι*» υπό τη φύλαξη Ρωμαίου στρατιώτη, αναμένοντας την ημέρα εκδίκασής της υπόθεσής του. Τις τρεις πρώτες μέρες μετά την άφιξή του τις διέθεσε για να ξεκουρασθεί λίγο, να προσευχηθεί, να δει τους εκεί χριστιανούς και να ενημερωθεί για την κατάσταση της πόλης. Κατόπιν συγκάλεσε τους προύχοντες από τους Ιουδαίους για να τους μιλήσει, γιατί είχε σφοδρό πόθο να κηρύξει το Χριστό και στους Ιουδαίους της Ρώμης. Τους μίλησε με πολλή αγάπη και θέλησε

πρώτα ν' αποσείσει τις εναντίον του κατηγορίες, για ν' απαλλαγούν οι Ιουδαίοι από την προκατάληψη και έπειτα να κηρύξει το Χριστό. Αναφέρθηκε στο γιατί αναγκάστηκε να επικαλεσθεί τον Καίσαρα, χωρίς να θέλει να κατηγορήσει το έθνος του ενώπιον του Καίσαρα. Στη συνέχεια ανέφερε ότι: *«ένεκεν γάρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἄλλωσιν ταύτην περιέκειμαι»*, δηλαδή για την ελπίδα της αναστάσεως και της δόξης του Μεσσία φορά τις αλυσίδες στα χέρια του. Επειδή ο απ. Παύλος μίλησε με ταπείνωση και σύνεση, οι Ιουδαίοι προύχοντες τον άκουσαν με προσοχή και του απάντησαν με ευγένεια. Η φυλάκιση αυτή του απ. Παύλου διακρίνεται για τα εξής:

Ο Απόστολος είχε την άνεση να ομιλεί μέρα νύχτα στο σπίτι που ήταν υπό επιτήρηση και να δέχεται κόσμο χωρίς κανένα πρόβλημα. Γι' αυτό αναφέρει ο Λουκάς στις Πράξεις ότι πολλοί Ιουδαίοι ερχόντουσαν κοντά του για να ακούσουν τι κηρύττει. Αυτός τους έδινε τη μαρτυρία για τη βασιλεία του Θεού και αποδείκνυε από το νόμο του Μωϋσέως και από τους προφήτες ότι ο Ιησούς είναι ο αναμενόμενος Μεσσίας *«μετά πάσης παρορησίας ἀκωλύτως»*. Ο Απόστολος είναι δεμένος, αλλά *«ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται»* (Β' Τι 2,9). Ο Θεός επέτρεψε να μείνει φυλακισμένος ο Απόστολός του επί μακρό διάστημα, διότι θέλησε να δείξει ότι το έργο του δεν έχει ανάγκη από κανένα άνθρωπο, έστω και αν πρόκειται για έναν μεγάλο κήρυκα, όπως ο απ. Παύλος.

Ο απ. Παύλος
φυλακισμένος στη Ρώμη

Κατά τη διάρκεια της φυλάκισης αυτής, εκτός των άλλων δραστηριοτήτων του απ. Παύλου, το ενδιαφέρον του ήταν έντονο για την προκοπή και πνευματική πρόοδο όλων των Εκκλησιών, τις οποίες είχε ιδρύσει και γι' αυτό με κάθε τρόπο λάμβανε νέα τους και έστελνε οδηγίες και συμβουλές για την εν Χριστώ τελείωσή τους. Καρπός αυτού του ενδιαφέροντός του είναι οι τέσσερις Επιστολές της αιχμαλωσίας, ήτοι η προς Εφεσίους, η προς Φιλιππησίους, η προς Κολοσσαείς και η προς Φιλήμονα.

Οι Πράξεις διακόπτουν απότομα την αφήγησή τους στα περι

της διετούς φυλάκισης του Παύλου στη Ρώμη, χωρίς να αναφέρουν τι απέγινε. Φαίνεται όμως από την όλη διήγηση των Πράξεων, από τις πληροφορίες των αρχαίων εκκλησιαστικών συγγραφέων και από τις μαρτυρίες των Ποιμαντικών Επιστολών, ότι ο Παύλος αθώωθηκε και πραγματοποιήσε ένα ακόμη ιεραποστολικό ταξίδι.

Τη δεύτερη φορά επανέρχεται στη Ρώμη πιθανόν το 64 μΧ., όπου εκπληρώνεται ο μεγάλος του πόθος, να μαρτυρήσει για την αγάπη του Χριστού. Πέθανε με μαρτυρικό θάνατο διά αποκεφαλισμού, όπως προείπαμε στην αρχή του οδηγού αυτού, διότι ήταν Ρωμαίος πολίτης, ίσως μεταξύ 66-68 κατά την ιερά παράδοση.

Η προς Ρωμαίους Επιστολή

Η Επιστολή αυτή είναι η μεγαλύτερη από τις δεκατέσσερις Επιστολές του απ. Παύλου και θεωρείται ο καταστατικός χάρτης της χριστιανικής πίστεως και ηθικής, καθότι σ' αυτήν εκτίθεται με απλότητα αλλά και σαφήνεια όλο το χριστιανικό σύστημα, όπως η λύτρωση, η κατάκριση, η αγάπη, η ενότητα στην Εκκλησία, η αγνότητα του σώματος, η πειθαρχία στην κρατική εξουσία, κ.ά. Αλλά το κύριο θέμα της επιστολής είναι η φανέρωση της δικαιοσύνης του Θεού στο πρόσωπο του Χριστού και η δικαίωση του αμαρτωλού ανθρώπου που επιτυγχάνεται με τα έργα πίστεως και όχι με έργα νόμου.

Το όλο περιεχόμενο της Επιστολής φανερώνει το ενδιαφέρον του Παύλου προς την Εκκλησία της Ρώμης. Γράφει ότι πολλές φορές επεθύμησε να επισκεφθεί τους εκεί αδελφούς, αλλά εμποδιζόταν (*Πρξ 16,21, Ρω 1,13-15,22-29*). Πιθανόν παλαιοί μαθητές του απ. Παύλου που βρίσκονταν στη Ρώμη τον παρεκάλεσαν να τους γράψει ένα λόγο παρακλήσεως, ενώ η μετάβαση της Φοίβης στην πρωτεύουσα, διακόνισσας της Εκκλησίας των Κεγχρεών, αποτέλεσε κατάλληλη ευκαιρία ώστε να στείλει και να επικοινωνήσει μαζί τους με την προς Ρωμαίους Επιστολή.

Η Επιστολή γράφτηκε στην Κόρινθο κατά την τρίτη επίσκεψή του (*Πρξ 20,2-3· Β' Κο 13,1*) το έτος 57 ή 58 μ.Χ.

Η εκκλησία της Ρώμης

Ο απ. Παύλος ούτε είχε ιδρύσει ούτε είχε επισκεφθεί την Εκκλησία της Ρώμης, πριν από την αποστολή της προς Ρωμαίους Επιστολής. Ο ίδιος γνωρίζει ότι υπάρχει οργανωμένη κοινότητα στη ρωμαϊκή πρωτεύουσα. Για την ίδρυση της Εκκλησίας της δεν υπάρχουν βέβαιες ιστορικές πληροφορίες, γι' αυτό έχουν διατυπωθεί διάφορες εξηγήσεις.

Ίσως οι «*ἐπιδημοῦντες Ρωμαῖοι*» (Πρξ 2,10), οι οποίοι άκουσαν την ομιλία του Πέτρου κατά την ημέρα της Πεντηκοστής να μετέφεραν το λόγο του Χριστού ή έμποροι Ιουδαίοι που ταξίδευαν σε διάφορα μέρη, δεδομένου ότι η ιουδαϊκή κοινότητα της Ρώμης ήταν πολυάριθμη και υπήρχε επικοινωνία της πρωτεύουσας με τα λοιπά μέρη της αυτοκρατορίας. Την ύπαρξη χριστιανών προ της αφίξεως του Παύλου επικυρώνει μια μαρτυρία του Σουετωνίου, η οποία αναφέρει ότι επί Κλαυδίου εκδόθηκε ένα διάταγμα εκδιώξεως των Ιουδαίων από τη Ρώμη, λόγω συχνών ταραχών μεταξύ των Ιουδαίων για κάποιον Chrestus-Χριστό. Δηλαδή απέδωσε τις ταραχές γενικά στους Ιουδαίους και στον Chrestus, χωρίς να είναι σε θέση να διακρίνει τις διαφορές μεταξύ Ιουδαίων και Χριστιανών, όπως και όλο το τότε ρωμαϊκό περιβάλλον.

Το προαναφερθέν διάταγμα έγινε αιτία να σκορπισθούν οι Ιουδαίοι σε μεγάλες πόλεις της αυτοκρατορίας. Όπως π.χ. ο Ακύλας και η Πρίσκιλλα, οι οποίοι μετέβησαν στην Κόρινθο και εκεί γνωρίστηκαν με τον Παύλο. Σίγουρα ο Παύλος γνώρισε αρκετούς τέτοιους Ιουδαίους και τους δίδαξε το χριστιανισμό και αυτοί επιστρέφοντας στη Ρώμη, μετά την ανάκληση του διατάγματος, μετέδωσαν το ευαγγέλιο. Η γνωριμία και η αδελφική σχέση με παλιούς γνωστούς Ιουδαίους της Ρώμης επιβεβαιώνεται με τα ονόματα στο τέλος της προς Ρωμαίους Επιστολής (κεφ. 16), στους οποίους στέλνει χαιρετίσματα, όπως τον Ακύλα και Πρίσκιλλα, τη Μαριάμ, τον Ανδρόνικο, την Ιουνία, το Στάχυ, τον Απελλή και σ' άλλους.

Τμήμα της Αππίας οδού

Μνημεία

Μνημονεύουμε λίγα από τα πολλά μνημεία, τα οποία υπήρχαν επί των ημερών του Παύλου και μερικά εξ αυτών σχετίζονταν με τη ζωή του ή με τη ζωή των πρώτων χριστιανών:

α) Η Αππία οδός (Αππίου φόρος) όπου οι αδελφοί της Εκκλησίας της Ρώμης ήλθαν να συναντήσουν τον απ. Παύλο (*Πρξ 28,15*).

β) Τα λαμπρά αυτοκρατορικά ανάκτορα επί του Παλατινού λόφου, τα οποία θεωρούνταν ένα από τα θαύματα της αυτοκρατορίας.

γ) Το Παλάτιον ή η Αυλή του Καίσαρος «Πραιτώριον» (*Φι 1,13*), που ήταν πιθανόν προέκταση του αυτοκρατορικού ανακτόρου επί του Παλατινού λόφου. Δεν υπάρχει σαφής ένδειξη που να βεβαιώνει ότι η λέξη «πραιτώριον» χρησιμοποιείτο και για το ανάκτορο του

αυτοκράτορος, ενώ είναι βέβαιο ότι με το όνομα αυτό ήταν γνωστή η κατοικία του ρωμαίου διοικητού (*Ιω 18,28, Πρξ 23,35*).

δ) Το Πάνθεον και η έπαυλη του Αδριανού στο Τίβολι, τα οποία αποτέλεσαν ορόσημο στην εξέλιξη της αρχιτεκτονικής.

ε) Το Μουσουλείο του Αυγούστου, κυκλικό κτίριο διαμέτρου 87 μ., στο κέντρο του οποίου ενταφιάστηκε ο Αύγουστος το 14 μ.Χ. Επίσης ο βωμός της Ειρήνης του Αυγούστου (*Ara Pacis Augustae*), ο οποίος φέρει ανάγλυφες διακοσμήσεις με μυθολογικές και αλληγορικές παραστάσεις.

στ) Το κέντρο της πόλεως ήταν η Αγορά, το περίφημο *Forum Romanum*. Από τη μιά πλευρά της αγοράς βρισκόταν ο Παλατίνος λόφος, όπου ήταν κτισμένος ο βασιλικός οίκος, και από την άλλη βρισκόταν ο Καπιτωλίνος λόφος με το λαμπρό ναό του Διός. Υπήρξε το θρησκευτικό, πολιτικό και εμπορικό κέντρο της Ρώμης και αποτελείτο από ανάκτορα, ναούς, δημόσια γραφεία, δικαστήρια, θριαμβικές αψίδες, αποθήκες και καταστήματα. Εδώ υπήρχε ο οίκος των Εστιάδων, οι οποίες φύλασσαν την ιερή φλόγα. Στην Αγορά ήταν στημένη η χρυσή στήλη, που ανέγραφε τις χιλιομετρικές αποστάσεις πόλεων της αυτοκρατορίας. Όταν αργότερα προσετέθηκαν η

θριαμβική Αψίδα του Τίτου και η βασιλική του Κωνσταντίνου, η Αγορά επεκτάθηκε σχεδόν ως το Κολοσσαίο.

ζ) Για την τέρψη του λαού υπήρχαν πολλοί δημόσιοι κήποι και ασύλλια, μεγάλα θέατρα και δημόσια λουτρά (το 33 μ.Χ. υπολογίζονταν σε 170). Τά πολυτελή αυτά ιδρύματα με τις άρτιες εγκαταστάσεις είχαν χώρους, εκτός των λουτρών, για άθληση και για πνευματικές ενασχολήσεις.

η) Τα πολλά αμφιθέατρα και οι ιππόδρομοι προσέφεραν θεάματα στο λαό, στα οποία πρώτη θέση κατείχαν οι αρματοδρομίες.

Όμως, με τον καιρό ο λαός άρχισε να ευχαριστείται με τα αιματηρά αγωνίσματα και ειδικότερα επί βασιλείας Νέρωνος και των διαδόχων του, οι ιππόδρομοι του Καλιγούλα, του Μάξιμου (διακοσίων χιλιάδων θέσεων), το αμφιθέατρο των Φλαβίων, γνωστού ως Κολοσσαίο, κ.ά. έγιναν τόποι μαρτυρίου των πρώτων Χριστιανών.

Το Κολοσσαίο

θ) Οι κατακόμβες που χρονολογούνται από το 71 μ.Χ. Τον 4ο αι. πάνω από τους τάφους των μαρτύρων κτίσθηκαν βασιλικές. Οι περισσότεροι μάρτυρες είχαν ενταφιαστεί σε κατακόμβες έξω από τα τείχη της πόλης, όπως στις κατακόμβες του Αγ. Καλλίστου, της Αγ. Πρίσκιλλας, της Αγ. Δομιτίλλας, του Αγ. Σεβαστιανού, κ.ά., στις οποίες διατηρούνται τα αρχαιότερα δείγματα της χριστιανικής αγιογραφίας. Μερικές από τις βασιλικές της Ρώμης φέρουν την προσωνυμία «Μεγάλη» (Maggiore), όπως του Αγ. Πέτρου, του Αγ. Παύλου εκτός των Τειχών, του Αγ. Ιωάννου στο Λατερανό, οι οποίες κτίσθηκαν από τον Μ. Κωνσταντίνο.

Η Ρώμη σήμερα

Σήμερα η Ρώμη είναι μια σύγχρονη ευρωπαϊκή πόλη με μεγάλες λεωφόρους και πολυτελή κτίρια, αλλά και με έντονα τα σημάδια του παρελθόντος με τα αναρίθμητα και καλοδιατηρημένα μνημεία των ρωμαϊκών χρόνων, όπως ανάκτορα, αμφιθέατρα, αψίδες, αγορές, κ.ά. Ο επισκέπτης απολαμβάνει όλες τις ανέσεις της

εποχής και συγχρόνως νοερά μεταφέρεται αιώνες πίσω, στην εποχή των Ρωμαίων αυτοκρατόρων. Στην πόλη αυτή, την αποκαλούμενη «αιώνια» συνυπάρχει αρμονικά το παρόν με το παρελθόν. Είναι η πρωτεύουσα της Ιταλίας και ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 2.546.807 κατοίκους (τελευταία απογραφή του 2004) και αν συμπεριλάβουμε την ευρύτερη περιοχή αγγίζει περίπου τα 3,5 εκατομμύρια. Στην πόλη αυτή βρίσκεται το ανεξάρτητο κράτος του Βατικανού, η έδρα του Ποντίφηκος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, το οποίο είναι κτισμένο στην αριστερή όχθη του Τίβερη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α΄ ΓΕΝΙΚΑ

- Αγουρίδη, Σ., *Ιστορία των Χρόνων της Καινής Διαθήκης*, έκδ. 4η, Θεσσαλονίκη 1985.
- Γαλίτη, Γ., *Ο Απόστολος Παύλος και η Κόρινθος*, Αθήναι 1965.
 Του αυτού, *Η προς Τίτον Επιστολή του Αποστόλου Παύλου, ο ποιμένας και οι αιρετικοί*, Θεσσαλονίκη 1995.
 Του αυτού, *Ο Παύλος ο Απόστολος των Ελλήνων, οδοιπορικό στην Ελλάδα και στην Κύπρο*, Αθήνα 2000.
- Γιαννακοπούλου, Ιωήλ, *Πράξεις Αποστόλων, μέρ. 2, Απόστολος Παύλος*, Καλάμαι 1954.
- Δετοράκη Θεοχάρη, *Ιστορία της Κρήτης*, Αθήνα 1986.
- Holzner, J., *Παύλος*, μτφρ. από την γερμ. 21η έκδ., Ιερ. Κοτσώνη, έκδ. 10η, Αθήναι 1979.
- Καραβιδοπούλου, Ιω., *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, Θεσσαλονίκη 1983.
- Κολιτσάρα, Ιω., *Ο Απόστολος Παύλος και οι Έλληνες*, Αθήναι 1966.
- Κόνια, Μ., *Ο Ακύλας και η Πρίσκιλλα, συνεργάτες του Αποστόλου Παύλου*, Θεσσαλονίκη 2006.
- Παναγοπούλου, Ιω., *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, Αθήνα 1994.
- Σάκκου, Σ., *Εισαγωγή εις τήν Καινήν Διαθήκην*, έκδ. 2η, Θεσσαλονίκη 1984.
- Σωτηροπούλου, Νικ., *Πράξεις Αποστόλων*, Αθήναι 1986.
- Τρεμπέλα, Π., *Υπόμνημα εις τας Πράξεις των Αποστόλων*, έκδ. 2η, Αθήναι 1977.
- Του αυτού, *Υπόμνημα εις τας Επιστολάς της Καινής Διαθήκης, τόμ. 1-3*, Αθήναι.

Β΄ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΕΣ – ΛΕΞΙΚΑ - ΧΑΡΤΕΣ

Εγκυκλοπαίδεια, Πάπυρος-Λαρούς-Μπριτάνικα, τόμ. 1-61, Αθήναι.

Εγκυκλοπαίδεια, Θρησκευτική και Ηθική, τόμ. 1-12, Αθήναι.
Κωνσταντινίδη, Γ.Ζ., Νέον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν της Αγίας
Γραφής, Αθήναι 1976.

Mason, C. – Alexander P., Θησαυρός Βιβλικών εικόνων, μτφρ.
Γκανούρη Ελ., εκδ. Αποστολικής Διακονίας, Αθήνα 1992.

Γ΄ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Logos Scholar's Library: Logos Library System 2.1d [cd-rom]. Oak
Harbor: Logos Research Systems, Inc., 1995-1997.

<http://www.culture.gr> (ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού της
Ελλάδος).

<http://el.wikipedia.org/> (Βικιπαίδεια, η ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια).

[http://www.jesuslovesyou.gr/Biblical_Greece/GR/BiblicalGREECE_](http://www.jesuslovesyou.gr/Biblical_Greece/GR/BiblicalGREECE_home.htm)
[home.htm](http://www.jesuslovesyou.gr/Biblical_Greece/GR/BiblicalGREECE_home.htm) (Βιβλικοί τόποι της Ελλάδας).

<http://www.myriobiblos.gr/library%20home.htm> (ηλεκτρονική
βιβλιοθήκη της Εκκλησίας της Ελλάδος).

Δ΄ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

΄Αντωνιάδου, Β., *΄Η Καινή Διαθήκη*, Κωνσταντινούπολις 1904.